

Západočeská univerzita v Plzni

Fakulta pedagogická

Katedra historie

Dějiny Rokycanska v naučných stezkách

DIPLOMOVÁ PRÁCE

Bc. Jan Votýpka

Učitelství pro základní školy, obor Čj – Děj

Vedoucí práce: PaedDr. Helena Východská

Plzeň 2017

Prohlašuji, že jsem diplomovou práci vypracoval samostatně s použitím uvedené literatury a zdrojů informací.

V Plzni dne 2017

.....

vlastnoruční podpis

Poděkování

Za cenné rady a věnovaný čas bych rád poděkoval vedoucí práce PaedDr. Heleně Východské, za pomoc při vyhledání pramenných a literárních materiálů pracovnícím Státního okresního archivu v Rokycanech, Studijní a vědecké knihovny v Plzni, Městské knihovny v Rokycanech a Mgr. Václavu Zdráhalovi z Muzea Dr. Bohuslava Horáka v Rokycanech. Dále děkuji své rodině a přátelům za projevenou podporu nejen při tvorbě této diplomové práce.

Obsah

Úvod	7
1 Část teoretická	11
1.1 Exkurze	11
1.2 Z Rokycanské stráně na vrchol Žďáru	12
1.2.1 Rokycanská stráň	12
1.2.2 Památník Jaroslava Krafťa	13
1.2.3 Rokycanské kuličky	14
1.2.3 Žďár	15
1.3 Od místních archeologů ke keltskému pokladu	18
1.3.1 Zvíkovecký kostel Nanebevzetí Panny Marie	18
1.3.2 Matyáš Kalina	20
1.3.3 Václav Krolmus	22
1.3.4 Podmokelský poklad	25
1.4 Po březinském okolí	28
1.4.1 Hrad Březina (Salon)	28
1.4.2 Hradiště u Březiny	31
1.4.3 Rumpál	32
1.5 Za středověkými památkami na Zbirožsko	34
1.5.1 Pozůstatky hradu Řebřík	34
1.5.2 Kostel sv. Petra a Pavla v Líšné	36
1.5.3 Hrad Žebrák	37
1.6 Za lidovou architekturou do Ostrovce	40
1.6.1 Roubená kaplička (zvonička)	40
1.6.2 Vybrané roubené chalupy	41
1.6.3 Zímův mlýn	43
1.7 Po okolí odvátných mirošovských dolů	45
1.7.1 Odváté mirošovské doly	45
1.7.2 Železárný v Hrádku	49
1.7.3 Mirošovka	52
1.8 Drobné konflikty na konci 2. světové války	54
1.8.1 Strašice	54
1.8.2 Dobřív	57

1.8.3 Mirošov.....	59
1.9 Po okolí Klabavské přehrady.....	61
1.9.1 Kostel Navštívení Panny Marie.....	61
1.9.2 Vodní dílo Klabava.....	64
1.9.3 Husův památník.....	66
1.9.4 Středověká vesnice Kokotsko.....	67
2 Část didaktická	69
Závěr.....	107
Summary.....	110
Seznam pramenů písemných	111
Seznam literatury	113
Seznam článků ve sbornících	117
Seznam článků v periodikách.....	119
Seznam diplomových prací	120
Seznam internetových zdrojů	121
Seznam ilustračního ikonického textu v didaktické části.....	122
Seznam zdrojů tras.....	126
Seznam zdrojů příloh.....	128
Trasy	I
Seznam příloh.....	A
Přílohy	B

Úvod

Při výběru tématu diplomové práce jsem vycházel z požadavků využitelnosti a užitečnosti této práce ve své budoucí pedagogické profesi. Domnívám se, že regionální dějiny jsou ve výuce na základní škole neopomenutelnou součástí hodin dějepisu. Díky regionálním dějinám může pedagog zvýšit zájem žáků o dějepis a jejich povědomí o své domovině.

Právě Rokycansko umožňuje pedagogovi a jeho žákům navštívit značné množství lokalit z nejrůznějších období historického vývoje. Specifičnost regionu je dána především výskytem paleontologických lokalit na Radnicku i v blízkosti Rokycan.

Rokycanskem ve středověku procházela významná obchodní trasa mezi Prahou a Norimberkem, a proto se podél této trasy dochovalo mnoho šlechtických i královských sídel. Výjimku netvoří ani Rokycansko.

Řemeslný charakter Rokycanska se naplno uplatnil v uhelném dolování na Radnicku i Mirošovsku ve druhé polovině 19. století. Rokycansko také proslulo železářstvím, o čemž se můžeme přesvědčit návštěvou hrádeckého okolí. Mezi řemesly vyniklo i tesařské umění, a proto můžeme obdivovat lidovou architekturu podbrdského typu.

Za nejdůležitější historický mezník v novodobé historii regionu považujeme poválečné rozdělení Rokycanska demarkačními liniemi na zónu americkou a sovětskou.

Zmíněná specifika regionu nesmějí být opomenuta v hodinách dějepisného vyučování. Jelikož se mi jako zdejšímu rodákovi během svých absolvovaných let na základní škole i gymnáziu poznatků o regionu, v němž žiji, nedostávalo v takové míře, abych se mohl považovat za průměrně znalého svého kraje, zvolil jsem si za téma své diplomové práce „*Dějiny Rokycanska v naučných stezkách*“.

Svoji diplomovou práci jsem rozčlenil na část teoretickou a didaktickou. Část teoretická je rozdělena do devíti kapitol. První kapitola se ve stručnosti věnuje exkurzi a jejímu významu. V této kapitole jsem vycházel z publikací předních českých didaktiků Jarmily Skalkové („*Obecná didaktika*“) a Kamila Janiše („*Organizační formy výuky*“).

V následujících kapitolách teoretické části diplomové práce navrhuji konkrétní naučné stezky na Rokycansku. Celkem osm tras je rozvrženo tak, aby v rámci jednoho ročníku druhého stupně základní školy mohly být se žáky absolvovány dvě trasy. Místa těchto tras úplně nebo zčásti korespondují s obsahem učiva konkrétního ročníku druhého stupně základní školy.

V první trase se seznamujeme s lokalitou Rokycanské stráně a Žďáru u Rokycan. V kapitole jsem vycházel z článků ve „*Zprávách muzeí Západočeského kraje*“

či „*Sborníku Západočeského muzea*“. Za výborné přehledové publikace považuji díla „*Chráněná území ČR XI: Plzeňsko a Karlovarsko*“ od Jiřího Zahradnického a encyklopedické práce Vladimíra Čtveráka a Karla Sklenáře. Nelze opomenout ani publikační činnost regionálního autora Václava Šťastného, jenž s kolektivem autorů sepsal „*Vrch Žďár u Rokycan*“, a anonymní dílo „*Průvodce Rokycanskem a Zbizožskem*“, které bylo vydáno v roce 1923.

Ve druhé trase se vydáváme do Zvíkovce a Podmokel. Ve Zvíkovci se dozvídáme o životě a archeologické činnosti Matyáše Kaliny, majitele zdejšího panství v 19. století, a o amatérském archeologovi Václavu Krolmusovi. Následně poznáváme místo nálezu keltskému pokladu v Podmokech. V této kapitole jsem čerpal z „*Kroniky Zvíkovce (1918-1938)*“, v níž se nachází zmínky o zvíkovských památkách i osobnostech nejen 19. století, dále z článků Karla Sklenáře ve „*Sborníku Národního muzea v Praze*“ a jeho monografie „*Václav Krolmus*“. Z dalších děl připomínáme stať Ladislava Hejtmánka z konce 19. století „*Dvě keltická hradiště a ves Podmokly na Křivoklátsku*“ a ze současnosti Hlinkovu publikaci „*Peníze, poklady, padělky*“ a Drdovo dílo „*Keltové a Čechy*“.

V rámci třetí trasy zjišťujeme stav původně gotického, později novogotického a dnes zrekonstruovaného hradu Salon na Březině, ale i rozlehlého slovanského hradiště a paleontologické lokality na vrchu Rumpál. Faktografii k této kapitole jsem získal z článků Ireny Bukačové ve „*Sborníku Muzea Dr. Bohuslava Horáka*“, Jaroslava Krafta ve sborníku „*Zprávy muzeí Západočeského kraje*“, Karla Sklenáře ve „*Sborníku Západočeského muzea*“ či Libora Wettengla v periodiku „*Hláska*“. Za velice přínosnou práci považuji i dílo „*Hrady, zámky a tvrze Království českého*“ od Augusta Sedláčka.

Ve čtvrté trase se zaměřujeme na pozůstatky hradu Řebřík, kostel sv. Petra a Pavla v Líšné s jeho dochovanými epigrafickými památkami a královský hrad Žebrák. Z použité literatury k této kapitole jmenujme článek ve sborníku „*Archaeologia historica*“ od Tomáše Durdíka, článek ve „*Sborníku Muzea Dr. Bohuslava Horáka*“ od Alice Krausové či článek v periodiku „*Průzkumy památek*“ od Václava Razíma. Ucelenou přehledovou publikaci o památkách poskytuje starší dílo Antonína Podlahy „*Soupis památek historických a uměleckých v království Českém od pravěku do počátku XIX. století*“.

V další naučné trase zavítáme za lidovou architekturou do vesnice Ostrovec. Zde objevíme ostroveckou zvoničku, roubená stavení i ostrovecký mlýn v údolí pod vsí. Ke zpracování této problematiky jsem využil tři ostrovecké kroniky z let 1930 až 2004, dílo Karla Fouda „*Vesnické památkové rezervace a zóny, krajinné památkové zóny*“.

v *Plzeňském kraji*“, publikaci Václava Frolce *„Lidová architektura“*, regionální dílo kolektivu kolem Jany Aubrechtové *„Ostrovec ve staletích (1115-2015)“*, článek Jarmily Vávrové o místním popisu domů a obyvatel a diplomovou práci *„Lidová architektura na Rokycansku“* od Evy Tůmové, již vydala v roce 1985.

V trase věnované mirošovskému okolí se seznamuje s tamní uhelnou těžbou v 19. století, se vznikem a vývojem hrádeckých železáren i s lokální dráhou Mirošovka. V kapitole byly využity citace ze dvou hrádeckých kronik z let 1927 až 1975, z monografií Jana Drnka *„Krajina pod pokladem“*, Martina Langa *„Sága černého zlata pod Brdy“* a *„Velká kniha o městě Mirošově“* či z článků regionálních autorů Dany Hradilové, Jaroslava Falce, Jana Hučky ve sbornících Muzea Dr. Bohuslava Horáka. O lokální dráze Mirošovka napsali útlé publikace Jiří Svoboda a Jan Černý.

V sedmé naučné trase se zaměřujeme na problematiku drobných konfliktů na trase Strašice - Dobřív - Mirošov v posledních dnech druhé světové války. K sepsání teorie mně posloužily kroniky obcí Dobřív, Strašice a Mirošov. Kromě nich jsem prostudoval *„Kroniku četnické stanice Mirošov (1849-1947)“* a *„Kroniku obecné a národní školy Mirošov (1940-1952)“*. Konci druhé světové války se z řad regionálních osobností věnoval zejména historik Petros Cironis v dílech *„Na demarkační čáře“*, *„Na demarkační linii“* či *„Mirošovsko v protifašistickém odboji“*. Za vlastivědné práce pak lze považovat díla *„Dobřív: Historie podbrdské vesnice“* od Jiřího Světlíka a *„Mirošov: Brána do západních Brd“* od Jindřicha Karla.

V závěrečné naučné trase se věnujeme kostelu Navštívení Panny Marie na Vršíčku, Klabavské přehradě, Husovu památníku v Klabavě a středověké vesnici Kokotsko. V této části jsem čerpal z *„Kroniky obce Litohlavy (1926-1979)“* a čtyř klabavských kronik. Dále jsem navštívil Římskokatolickou farnost v Rokycanech, kde mně ing. Marie Bauerová poskytla *„Kroniku kaple Navštívení Panny Marie na Vršíčku“*, a klabavského hrázného Jiřího Groskopfa, jenž mi umožnil využít informace z *„Provozního řádu pro vodní dílo Klabava“*. Z literárních zdrojů jsem v této části čerpal ze staršího díla Jana Lodla *„Knížka, obsahem svým ku chrámu navštívení Panny Marie blíže král. města Rokycan ležícího se vztahující“*, z anonymního díla *„Pamětní spis Navštívení Panny Marie na Vršíčku u Rokycan“*, z publikace Josefa Klímy *„Klabava (1401-2001)“* a z prací Jana Anderleho *„Zaniklá ves a tvrz Kokot“* a Pavla Vařeky *„Archeologie zaniklých středověkých vesnic na Rokycansku“*.

V diplomové práci byly využity kroniky ze Státního okresního archivu v Rokycanech. Literární zdroje byly vyhledány na internetové adrese Jednotné informační brány

a následně vypůjčeny v Městské knihovně v Rokycanech či Studijní a vědecké knihovně v Plzni. Mnohé informace jsem získal i z Muzejní knihovny v Rokycanech.

Didaktická část diplomové práce zahrnuje didaktické aplikace ke každému z míst v osmi naučných trasách. Zvolené didaktické aplikace jsou navrženy s ohledem na věk žáků. Pokyny k didaktickým aplikacím jsou součástí pracovních listů, které každý žák obdrží před absolvováním naučné trasy.

Za hlavní cíle této diplomové práce si stanovuji navržení vhodných naučných tras vzhledem k obsahu učiva jednotlivých ročníků druhého stupně základní školy tak, aby trasy bylo možné absolvovat v rámci jednodenních či vícedenních exkurzí. Zároveň mým cílem je vytvořit k jednotlivým trasám využitelné didaktické aplikace formou pracovních listů. Tyto aplikace navrhnou tak, aby i při fyzickém neabsolvování trasy mohla být část úkolů využita v rámci frontální formy dějepisného vyučování. Zároveň nabídnu takové didaktické aktivity, které propojí mezipředmětové obory.

Kromě těchto konkrétních cílů se zaměřuji zejména na praktickou využitelnost této diplomové práce pro svoji budoucí pedagogickou praxi. Tato práce má sloužit jako základní pilíř pro mé další individuální studium regionálních dějin. Díky zařazení regionálních dějin do výuky se budu snažit v žácích vzbudit národní hrdost, vlastenectví a prohloubit jejich historické povědomí o rodném kraji.

1 Část teoretická

1.1 Exkurze

Exkurzi považujeme za jednu z organizačních forem vyučování. Její specifikum spatřujeme v tom, že výuka probíhá mimo školní prostředí. Kvůli tomuto specifiku je nutná odborná příprava pedagoga před absolvováním exkurze.

Fáze přípravná zahrnuje výběr lokality a stanovení vyučovacích cílů exkurze. V této fázi je nutné, aby pedagog vybranou lokalitou navštívil, zaměřil se na otázku bezpečnosti, časového rozvržení exkurze a zjistil o lokalitě dostupné informace. Zároveň musí být pedagog schopný vytvořit vhodný didaktický materiál pro žáky.

V další fázi přistupujeme k samotné realizaci exkurze. Při exkurzi seznamujeme žáky s navštívenými místy a využíváme připravený didaktický materiál. V závěrečné fázi exkurze pedagog a jeho žáci vyhodnocují klady a zápory exkurze, například prostřednictvím dokladového materiálu a sebereflexí pedagoga.¹

Exkurze, jejíž význam vnímáme v širokém smyslu slova – vycházka, výlet, vícedenní exkurze apod., má ve vyučovacím procesu nezastupitelnou roli. K výhodám exkurze řadíme poznání nového prostředí, narušení školního stereotypu, prezentaci názornosti učiva, ale zároveň má i výchovný dopad na žáky.² Skalková dodává, že exkurze posiluje motivaci žáků, prohlubuje a rozvíjí mezipředmětové vztahy a společenskovední, přírodovědné, technické a pracovní znalosti a dovednosti žáků.³

Za zápory této organizační formy považujeme zajištění bezpečnosti žáků na exkurzi, finance, které rodiče poskytují žákům na exkurzi, ale i samotný nesoulad v pedagogickém kolektivu, neboť ne každý pedagog věnuje svoji vyučovací hodinu na úkor exkurze.⁴ Důležitým faktorem je bezesporu i chování žáků. Nejen tyto nedostatky mohou mít za následek, že pedagogové upouštějí od organizace takovéto formy vyučování.

1 SKALKOVÁ, Jarmila. *Obecná didaktika: Vyučovací proces, učivo a jeho výběr, metody, organizační formy vyučování*. 2., rozš. a aktualiz. vyd. Praha: Grada, 2007. 322 s. ISBN 978-80-247-1821-7. 233 s.

2 JANIŠ, Kamil. *Organizační formy výuky: Pracovní texty pro studenty doplňkového pedagogického studia č. 4*. Hradec Králové: Gaudeamus, 2003. 52 s. ISBN 80-7041-365-4. 39 s.

3 SKALKOVÁ, Jarmila. *Obecná didaktika: Vyučovací proces, učivo a jeho výběr, metody, organizační formy vyučování*. 2., rozš. a aktualiz. vyd. Praha: Grada, 2007. 322 s. ISBN 978-80-247-1821-7. 233 s.

4 JANIŠ, Kamil. *Organizační formy výuky: Pracovní texty pro studenty doplňkového pedagogického studia č. 4*. Hradec Králové: Gaudeamus, 2003. 52 s. ISBN 80-7041-365-4. 39 s.

1.2 Z Rokycanské stráně na vrchol Žďáru

Místa trasy: Rokycanská stráně - Památník Jaroslava Krafta + rokycanské kuličky - Žďár

Celková délka trasy: cca 9 km (cca 4,5 km z Rokycanské stráně na Žďár + cesta zpět⁵)

Celkový čas: cca 6-7 hodin (závisí na stanoveném místě rozchodu)

Třída: 6. ročník

Způsob zdolání trasy: pěšky z Rokycanské stráně (část Husovy sady) přes Žďárskou cestu k vrcholu Žďáru; od Žďárské cesty vhodné též na kole

Způsob dopravy k výchozímu bodu trasy: vlastní doprava

Od výchozího bodu trasy na Rokycanskou stráně k památníku Jaroslava Krafta

Trasa začíná před vjezdem na fotbalový stadion v Rokycanech. Z tohoto místa se vydáme na Rokycanskou stráně (část Husovy sady) po ulici Pod Husovými sady kolem Holoubkovského potoka k jeho soutoku s řekou Klabavou.⁶ Na konci oplocení fotbalového stadionu odbočíme doprava a po 50 m objevíme lesní cestu. Po této cestě směřující na temeno Husových sadů vystoupáme. Naskytne se nám pohled nejen na město Rokycany, ale také na památník věnovaný paleontologovi Jaroslavu Kraftovi, jenž se o lokalitu Rokycanské stráně zajímal.

1.2.1 Rokycanská stráně

Rokycanská stráně představuje lesnatou příměstskou lokalitu v severní části Rokycan, jež zahrnuje části Drahouš, Valcha, Husovy sady a Kalvárie. Celková plocha území činí 20,88 ha.⁷

Dne 1. března 1981 byl z lokality vytvořen na základě vyhlášky rady Okresního národního výboru v Rokycanech chráněný přírodní výtvar Rokycanská stráně. Hlavní důvod k vytvoření Rokycanské stráně spočíval v zabezpečení ochrany stratotypu klabavských vrstev barrandienského ordoviku v částech Valcha, Husovy sady a Kalvárie a v ochraně naleziště zkamenělin šáreckých vrstev v lokalitě Drahouš.⁸

5 Místo rozchodu určuje pedagog. Volil bych místo u v blízkosti příjezdové cesty lesa Žďár, kde vyčkáme do příjezdu rodičů žáka. Tím se celková délka trasy zkrátí.

6 Viz Trasa: Rokycanská stráně - Žďár: Od výchozího bodu k památníku Jaroslava Krafta.

7 ZAHRADNICKÝ, Jiří a kol. *Chráněná území ČR. XI. Plzeňsko a Karlovarsko*. Praha: Agentura ochrany přírody a krajiny ČR, 2004. 588 s. ISBN 80-86064-68-9. s. 399.

8 *Vyhlašovací předpis: Rokycanská stráně*. [online]. Dostupné z URL: <http://drusop.nature.cz/ost/chrobjekty/scan_vyhlasiky/brow.php?frame&ID_DOC=1329&FROM_ZCHRU=674&cacheid=1450235518606>. [Citováno dne 2016-22-08].

Od 17. října 2001 se chráněný přírodní výtvar Rokycanská stráň změnil na přírodní památku Rokycanská stráň. V lokalitě je možno provádět těžební, pěstební i stavební zásahy, terénní a vodohospodářské úpravy, výstavby mysliveckých zařízení, pořádání společenských akcí či sbírat fosílie pouze se souhlasem orgánů ochrany přírody.⁹

Rokycanská stráň poskytuje turistům nejen příjemné prostředí v okolí říčky Klabavy, ale i informace o dávné historii tohoto území. Lokalita vznikla v období středního ordoviku a zanechala po sobě stopy do současnosti. O místo se začali přírodovědci zajímat od počátku 20. století. Středoškolský pedagog a paleontolog Jan Iserle objevil v západní části Rokycanské stráně v lokalitě Drahouš trilobity rodu *Acidapsis*, *Calymene*, *Ogygia*, *Trinucleus* a vymřelé měkkýše rodu *Hyolithus*. Na bádání Jana Iserleho navázal rokycanský rodák, paleontolog Karel Holub. Karlu Holubovi se podařilo nalézt kromě již zmíněných druhů také lasturnatky *Primitia prunella*, hlavonožce *Bactroceras sandbergeri*, měkkýše *Oxydiscus nitidus* a ramenonožce *Lingula debilis*.¹⁰

Na konci druhé světové války o lokalitu projevil badatelský zájem paleontolog Bedřich Souček a našel zde několik druhů graptolitů (např. *Didymograptus delicatulus*, *Didymograptus extensus*) a dendroidů (např. *Desmograptus callograptoides*). V poválečném období se stala lokalita velice navštěvovanou. Radvan Horný a Ivo Chlupáč se zasloužili o nálezy ramenonožců rodu *Lingulella*, rakovců rodu *Caryocaris* a trilobitů rodu *Ormathops* a *Euloma* aj. O několik let později se Bedřich Bouček na Rokycanskou stráň navrátil a podařilo se mu objevit graptolity rodu *Dictyonema* a *Didymograptus*, hmyz rodu *Calligraphus* a *Dendrograptus* a křídložábří rodu *Dendrograptus* aj. Nejintenzivněji však lokalitu prozkoumal Jaroslav Kraft v 70. letech minulého století. Díky jeho činnosti byly prohloubeny znalosti o graptolitech rodu *Dictyonema* a *Holograptus*, hmyzu rodu *Calligraptus* a křídložábřích rodu *Dendrograptus* aj.¹¹

1.2.2 Památník Jaroslava Krafta

Na temeni Rokycanské stráně v části Husovy sady si turisté mohou povšimnout památníku¹² věnovanému Jaroslavu Kraftovi (1940-2007). Tento plzeňský rodák se díky svému výzkumu zasloužil o zapsání Rokycanské stráně do seznamu přírodních památek.

9 Nařízení Okresního úřadu Rokycany o zřízení přírodní památky „Rokycanská stráň“. [online]. Dostupné z URL: <http://drusop.nature.cz/customer_data/vyhlasky/full/v_309_1.jpg>. [Citováno dne 2016-22-08].

10 KRAFT, Jaroslav. Chráněná a k ochraně navržená paleontologická naleziště Rokycanska. In: *Sborník Západočeského muzea. Příroda*. Plzeň: Západočeské muzeum, 1982. 50 s. s. 21-32.

11 Tamtéž.

12 Viz Příloha 1: Památník Jaroslava Krafta.

Jaroslav Kraft vyrůstal v rodině knihaře a amatérského sběratele zkamenělin Jana Krafta. Otcův zájem o problematiku pravěku ovlivnil Jaroslava Krafta natolik, že se přihlásil na Přírodovědeckou fakultu Karlovy univerzity a úspěšně ji absolvoval.¹³

Posléze vykonával práci geologa v Geologickém průzkumu Praha. V letech 1965 až 1974 zastával pozici vědeckého pracovníka v Západočeském muzeu v Plzni. Od roku 1980 působil v podniku Geindustria Praha a v Ústředním ústavu geologickém. V letech 1982 až 1988 byl zaměstnancem krajského centra Státní ochrany památkové péče a ochrany přírody v Plzni. S Rokycany je spojen díky spolupráci s Muzeem Dr. Bohuslava Horáka. Kromě rokycanského muzea působil i v Západočeském muzeu na pozici kurátora. Na Západočeské univerzitě zastával roli pedagoga.

Celý svůj život zasvětil badatelské činnosti v oblasti geologické, přírodovědné a historické. Své poznatky o prvohorní fauně a flóře publikoval v mnoha vědeckých časopisech. Vděčíme mu za povznesení významu Muzea Dr. Bohuslava Horáka a uspořádání paleontologických fondů ve zdejších sbírkách.¹⁴

1.2.3 Rokycanské kuličky

Stojíme-li na temenu Rokycanské stráně, nemůžeme se nezmínit o lokálním paleontologickém útvaru zvaném rokycanské kuličky. Ačkoli se největší naleziště těchto konkrécií vyskytuje v lokalitě Vosek severně od Rokycanské stráně, může turista rokycanské kuličky nalézt kdekoli na Rokycansku. To potvrzoval amatérský sběrač konkrécií Libor Novotný (1957-1999), neboť objevil rokycanské kuličky i na polích u vsi Cheznovice. Jeho sbírka trilobitů *Bathycheilus Holub* byla dokonce rozsáhlejší než sbírka trilobitů v Národním muzeu. Kromě trilobitů našel v rokycanských kuličkách také gastropody, hlavonožce, brachiopody, hyolity či ostnokožce.¹⁵ Další zkamenělí živočichové se v rokycanských kuličkách ukrývali v okolí Kamenného Újezda, Borku, Volduch, Oseka, Těškova, Cekova, Siré, Ejpovic či Svaté Dobrotivé.¹⁶

Rokycanské kuličky představují pevné křemičité konkréce, které se vyskytují v břidličnatých souvrstvích v okolí Rokycan. Tyto útvary s ukrytými prvohorními živočichy přečkaly přírodní změny po několik desítek milionů let. Roku 1855 byly

13 ROUS, Josef. Biografie západočeských geografů. In: *Sborník Západočeského muzea, Příroda*. Plzeň: Západočeské muzeum, 1975. 105 s. s. 43.

14 MORÁVKOVÁ, Naděžda – ŘEHÁČEK, Karel. *Osobnosti plzeňského vysokého školství*. Díl druhý. Praha: viaCentrum, 2014. s. 269. ISBN 978-80-87646-04-5. s. 109-111.

15 VALÍČEK, Jan. Vzpomínka na sběratele „rokycanských kuliček“ Libora Novotného z Cheznovic. *Palaeontologia Bohemiae*. Praha: Jiří Vaněk, 2003-2004, roč. 9, s. 38-40. ISSN 1211-8672.

16 *Průvodce Rokycanskem a Zbirožskem*. Praha: Československý kompas, 1923. 78 s. s. 6.

objevy amatérským archeologem Kautzerem. Ten nalezené kuličky zaslal paleontologovi Joachimovi Barrandovi. Podle nálezce Kautzera byl poté trilobit pojmenován *Ileanus kautzeri*.¹⁷

V dřívějších dobách byly rokycanské kuličky vyhledávány sběrači a shromažďovány do košů. Z košů pak byly přemísťovány a roztloukány těžkými kameny. Záhy sběrači zjistili, že jádro kuliček obsahuje rezavě červené nebo žluté tělo zkamenělého živočicha. Tito živočichové, obyvatelé ordovických lagun a moří, po své smrti padali na mořské dno. Kvůli nedostatku vzduchu se začaly kolem kuliček tvořit uhličitany. Když se bahno proměnilo v měkkou jílovitou břidlici, karbonáty prokřemeněly a ztvrdly kolem původních jader do křemičitých kuliček. Kvůli vlivu horotvorných procesů se kuličky dostaly na souš, kde zvětraly, a můžeme je tak nacházet v rokycanském okolí.¹⁸ V současnosti však není sběr rokycanských kuliček povolen.

Od památníku Jaroslava Krafa po Žďárské cestě k vrcholu Žďáru

Od památníku Jaroslava Krafa se vydáme zpět k našemu výchozímu bodu. Projdeme ulicí Pod Husovými sady až k hlavní silnici Rokycany-Osek (ul. Dvořákova). Hlavní silnici přejdeme a pokračujeme kolem rokycanského gymnázia do ulice Raisovy. Následně směřujeme k ulici Pražská. Ulici přejdeme a navážeme na ulici Františka Kotyzy¹⁹. Zde se již nacházíme na Žďárské cestě, jejíž červené turistické značení nás dovede k vrcholu Žďáru.²⁰

Žďárská cesta představuje vhodnou cestu pro cyklisty i turisty. Polní kamenitá cesta, jež je zastíněna vzrostlými keři, směřuje k rozcestí pod vrcholem Žďáru, které se nazývá Polesí Žďár. Od Polesí Žďár se vydáme po červeném turistickém značení kolem žďárských oltářů na vrchol Žďáru.²¹

1.2.3 Žďár

Vrch Žďár tvoří významnou dominantu rokycanského okolí. Nejvyšší bod vrchu (629,5 m) je vzdálen od města Rokycan zhruba 4 km. Vrch náleží k nejzazšímu kopci severozápadního okraje Brdské vrchoviny. Žďár spolu s vrchy Kotle a Čilinou na západě

17 KRAFT, Jaroslav. Paleontologické sbírky muzea v Rokycanech. In: *Zprávy muzeí Západočeského kraje*. Plzeň: Západočeské muzeum, 1965. 60 s. ISSN 0514-4094. s. 56-59.

18 DVOŘÁK, Otomar - HOLEČKOVÁ, Marie. *Hvězdná znamení mezi Prahou, Berounem a Plzní*. Beroun: MH, 2014. 125 s. ISBN 978-80-86720-67-8. s. 100-101.

19 Viz Trasa: Rokycanská stráž - Žďár: Ke Žďárské cestě.

20 Viz Trasa: Rokycanská stráž - Žďár: Žďárská cesta.

21 Viz Trasa: Rokycanská stráž - Žďár: Od Polesí Žďár k vrcholu Žďáru.

a také s Vršíčkem na severozápadě vytváří přírodní hradby Rokycan. Od roku 1953 Žďár považujeme za přírodní rezervaci. Současná výměra přírodní rezervace činí 25,55 ha.²²

O vrch s protaženým hřbetem od západu k východu o délce 2,5 km se začali badatelé zajímat až v době národního obrození. Žďár přitahoval pozornost paleontologa Joachima Barranda. I díky jeho průzkumu dnes víme, že vrchol vznikl v pleistocénu a nejstarší horniny, které zde může turista nalézt, pocházejí z období proterozoika. Jedná se o ohrazenické slepence, křemenné porfyry, břidlice, pískovce či valouny buližníku.²³

Počáteční archeologický zájem o vrch Žďár projevil rokycanský děkan Ondřej Polák v letech 1818 až 1825. Polák na vrchu Žďáru našel mince knížete Spytihněva. Jelikož se však mince nedochovaly, není zřejmé, o kterého knížete Spytihněva se jednalo.²⁴ V roce 1863 pořídil katolický kněz a amatérský archeolog František Petera Rohoznický první popis prehistorických památek na Žďáru. O Rohoznického bádání projevil zájem i penzionovaný rytmistr Antonín Kraft. Ten vytvořil pláněk a popis hradiště na Žďáru a zaslal jej do Národního muzea v Praze.²⁵

Kraftovy náčrtky valů byly pak využity Janem Erazimem Vocelem v časopisu „*Památky archeologické a místopisné*“ v článku „*Keltické hrady v Čechách*“. Pláněk hradiště můžeme spatřit též v díle Antonína Podlahy „*Soupis památek historických a uměleckých v politickém okrese Rokycanském*“ z roku 1900. Na počátku 19. století provedl archeolog František Ladislav Píč sondáž ve vnitřním hradišti Žďáru a své poznatky společně s náčrtem hradiště uvedl v díle „*Čechy v době knížecí*“.²⁶

Krátce před únorovým pučem v roce 1948 podnikl povrchový výzkum Žďáru Josef Maličský. Během tohoto průzkumu našel ve východní části vnitřního hradiště fragment červenohnědého hraněného ucha keramického koflíku z pozdní doby bronzové. Úlomek se do dnešní doby nedochoval.²⁷

V roce 1968 byl geologem Jaroslavem Kraftem nalezen fragment misky s fasetovým okrajem z doby pozdně bronzové. Významnější povrchový výzkum byl proveden

22 ZAHRADNICKÝ, Jiří a kol. *Chráněná území ČR. XI. Plzeňsko a Karlovarsko*. Praha: Agentura ochrany přírody a krajiny ČR, 2004. 588 s. ISBN 80-86064-68-9. 407 s.

23 ŠTASTNÝ, Václav a kol. *Vrch Žďár u Rokycan*. Mirošov: Václav Šťastný, 2006. 139 s. s. 13.

24 Tamtéž. s. 47-48.

25 ČTVERÁK, Vladimír a kol. *Encyklopedie hradišť v Čechách*. Praha: Libri, 2003. s. 431. ISBN 80-7277-173-6. s. 233.

26 ŠTASTNÝ, Václav a kol. *Vrch Žďár u Rokycan*. Mirošov: Václav Šťastný, 2006. 139 s. s. 43.

27 Tamtéž, s. 48.

v roce 1975 věhlasnými archeology v čele s Věrou Šaldovou a Antonínem Benešem z Archeologického ústavu.²⁸

Amatérským i profesionálním badatelům se podařilo objevit šest zlomků bronzových náramků, železnou sekerku s obdélnou tulejkou a obloukovitým ostřím, železný listovitý hrot kopí z doby halštatské, zlomky dvou hliněných kotoučů, zlomek hraněného okraje šedohnědé misky z pozdní doby bronzové, mírně dvoukonický hliněný přeslen, čtyři keramické přesleny, dva skleněné přesleny, skleněný korálek nazelenalé barvy, torzo železné podkovy a zlomek pálené středověké keramické nádoby. Archeologové se na základě nalezených předmětů domnívají, že toto opevněné výšinné hradiště fungovalo jako středisko obchodu od pozdní doby bronzové po dobu halštatskou. Hradiště mělo fungovat v rámci nynické kultury.²⁹

Hradiště na vrchu Žďár je opevněno dvojím valem. Vnější val je umístěn zhruba v polovině vrchu. Jedná se o nepříliš dobře zachovaný val o délce 660 m. Výška valu činí přibližně 1,5 m. Val se táhne od západní strany vrchu po jeho jižní stranu. Severní a severovýchodní strana vrchu je chráněna srázy a suťovými poli. Vnitřní val³⁰ nalezneme na vrcholu Žďáru. Val s délkou 240 m obepíná akropoli zvanou Zahradka, jejíž výměra zahrnuje 1 ha. Stěny valu jsou z vnitřní strany vysoké 2 až 3 m, stěny valu z vnější strany vytvářejí až desetimetrovou zeď.³¹

Nejzachovalejší části vnitřního valu nalezneme na západní straně. Východní stranu chrání skály, severní stranu pak kamenitý terén.³² Zhruba 45 m severozápadně od vrcholu Žďáru nalezneme přírodní skalní výchoz, který nejspíše sloužil pro pravěkého člověka jako brána do hradiště.³³

28 ČTVERÁK, Vladimír a kol. *Encyklopedie hradišť v Čechách*. Praha: Libri, 2003. s. 431. ISBN 80-7277-173-6. s. 233.

29 ŠŤASTNÝ, Václav a kol. *Vrch Žďár u Rokycan*. Mirošov: Václav Šťastný, 2006. 139 s. 47-51.

30 Viz Příloha 2: Vnitřní val na vrcholu Žďáru.

31 SKLENÁŘ, Karel a kol. *Encyklopedie pravěku v Čechách, na Moravě a ve Slezsku*. Praha: Libri, 2002. 427 s. ISBN 80-7277-115-9. s. 256.

32 SKLENÁŘ, Karel a kol. *Archeologické památky: Čechy, Morava, Slezsko: Průvodce*. Opava: Optys, 1994. 251 s. ISBN 80-85819-08-2. s. 165.

33 ČTVERÁK, Vladimír a kol. *Encyklopedie hradišť v Čechách*. Praha: Libri, 2003. s. 432. ISBN 80-7277-173-6. s. 232.

1.3 Od místních archeologů ke keltskému pokladu

Místa trasy: kostel Nanebevzetí Panny Marii ve Zvíkovci + život Matyáše Kaliny

a Václava Krolmuse - keltský poklad v Podmoklech

Celková délka trasy: cca 4 km (2 km ze Zvíkovce k pokladu + cesta zpět)

Celkový čas: cca 2-3 hodiny

Třída: 6. ročník

Způsob zdolání trasy: pěšky z návsi Zvíkovce k podmokelskému pokladu

Způsob dopravy do obce Zvíkovec: předem sjednaný autobus;

vlastní doprava na náves ve Zvíkovci

Naše další trasa směřuje k severnímu výběžku rokycanského okresu. V městysu Zvíkovci nejprve zavítáme na zvíkovickou náves do kostela Nanebevzetí Panny Marie, v jehož prostorách kázal amatérský archeolog Václav Krolmus v době, kdy panství vlastnil amatérský archeolog Matěj Kalina. Posléze se vydáme k místu nálezů keltského pokladu v Podmoklech.

1.3.1 Zvíkovecký kostel Nanebevzetí Panny Marie

Zvíkovecký kostel³⁴ tvoří výraznou dominantu zdejšího náměstí. Dobu založení kostela neznáme, avšak z pramenů víme, že v roce 1350 působil ve Zvíkovci duchovní správce a kaplan zde sloužili mše. V době husitské v kostele nejspíše kázal Mistr Jan Hus.³⁵ V roce 1519 obdaroval děkan vyšehradského kostela Jiří z Přimdy zdejší kostel gotickým kalichem s monogramem Maria a vyobrazením Nanebevzetí Panny Marie se šesti soškami (soškou sv. Kříže, sv. Bartoloměje, sv. Kateřiny, sv. Jiří, sv. Petra a Nanebevzetí Panny Marie). Tento unikátní artefakt byl užíván při mši svaté až do počátku 20. století.³⁶

Kostel vystavěný v gotickém slohu přečkal rok 1623, kdy byl Zvíkovec vyplněn švédskými vojsky. Kostel byl záhy přestavěn. Z původní stavby se dochovaly pouze zbytky gotických lomených oblouků na jižní straně kostela a dlažba odhalená při opravě kostela v roce 1891. Nová výstavba kostela byla provedena na původním místě gotického kostela. Za iniciátora stavby je považován tehdejší majitel zvíkovického panství rytíř Václav Heraklius z Kumburka. Raně zbarokizovaný kostel Nanebevzetí Panny Marie

34 Viz Příloha 3: Kostel Nanebevzetí Panny Marie ve Zvíkovci.

35 CIRONIS, Petros. *Z letopisů Zvíkovce: Okres Rokycany*. Rokycany: Státní okresní archiv, 1997. s. 47. s. 11-12.

36 SOKA Rokycany. Fond AO Zvíkovec. Č. fondu 98. Inv. 159. Inv. č. 2. *Kronika obce Zvíkovec (1918-1938)*.

nechal osázet lípami a kaštany.³⁷ V téže době byla vystavěna na západní straně kostela cibulovitá střecha a v ní umístěny tři zvony.³⁸

V roce 1661 daroval majitel panství Mikuláš Václav Braun z Miřetic a na Zvíkovci kostelu oltář Nanebevzetí Panny Marie. O rok později nechal umístit napravo v lodi i oltář sv. Josefa a kostelu věnoval stříbřený a vyzlacený kalich s vlastními iniciálami M. V. B. Z.³⁹

Třetí oltář, oltář čtrnácti pomocníků, získal kostel od hraběnky Evy Efrosiny Teyřovské v roce 1663. V roce 1767 byl kostel opravován na náklady Františka Kinského z Vchynic. Velký oltář byl pozlacen, kazatelna i varhany byly zrenovovány. Nové varhany byly v roce 1800 zakoupeny za 320 zlatých z kostelních příjmů a z příjmů faráře Jana Benetky a majitele panství barona Františka Hildprandta.⁴⁰

Celkové rekonstrukce se kostel dočkal v roce 1860. Restaurátoři zrenovovali oltáře, kazatelnu, varhany i sochu Panny Marie. Vnitřní i vnější prostory kostela byly obíleny. Do kostela byly umístěny i čtyři obrazy namalované na dvou deskách. Desky tak tvořily zavírací dveře oltáře. Podle výměnkáře Františka Machka, přítele archeologa Václava Krolmuse, měly obrazy pocházet z doby Jana Husa po jeho odchodu z Prahy na Rakovnicko. Součástí kostela byla i křtitelnice, kropenka nebo barokní skříň v sakristii.⁴¹

V kostele existovala i krypta, do níž byly uloženy ostatky rytíře Gaudencia Víta Vltavského, Františka Brauna z Miřetic ml., farního administrátora Adalberta Patrona, paní Judity Barbory Ottenfeldové, hraběnky z Wallis, fráteru řádu servitů Petra Pauera, farního administrátora Václava Krečmera či zvíkovického správce Jana Hirchenfelda. Do roku 1789 se u kostela nalézal i hřbitov.⁴² Ten je dnes přemístěn na okraj Zvíkovce ve směru na Podmokly.

V současnosti se jednolodní kostel obdélného půdorysu skládá z presbytáře. Na severní straně kostela si povšimneme sakristie s valenou klenbou. V jižní části kostela se nachází oratoř a přístavek, západní část tvoří hranolová věž. Věž je chráněna cibulovou bání,

37 *Kostel Nanebevzetí Panny Marie na Zvíkovci.* [online]. Dostupné z URL: <http://www.zvikovec.cz/VismoOnline_ActionScripts/File.ashx?id_org=19397&id_dokumenty=1106>. [Citováno dne 2016-12-08].

38 CIRONIS, Petros. *Z letopisů Zvíkovce: Okres Rokycany.* Rokycany: Státní okresní archiv, 1997. s. 47. s. 19.

39 Tamtéž. s. 14.

40 SOKA Rokycany. Fond AO Zvíkovec. Č. fondu 98. Inv. 159. Inv. č. 2. *Kronika obce Zvíkovec (1918-1938).*

41 CIRONIS, Petros. *Z letopisů Zvíkovce: Okres Rokycany.* Rokycany: Státní okresní archiv, 1997. s. 47. s. 18-19.

42 Tamtéž, s. 20.

střechu pokrývají pálené tašky.⁴³ Podvěží je sklenuto křížovou klenbou s výsečemi. Vnitřní prostor kostela je vybaven pilastry. V západní části lodě objevíme kruchtu. Z gotického slohu se na jižní straně lodi dochoval lomený portálek.⁴⁴ Dále uvnitř kostela nalézáme již zmiňovaný hlavní oltář Nanebevzetí Panny Marie z roku 1661. Na bočních oltářích spatříme sv. Josefa a čtrnáct pomocníků. Naproti hlavnímu vchodu je umístěn oltář sv. Jana Nepomuckého. Součástí kostela je i kazatelna s boltcovým ornamentem ze třetí čtvrtiny 17. století a zpovědnice z konce 18. století.⁴⁵

1.3.2 Matyáš Kalina

Matyáš Kalina se narodil 10. ledna 1772 v rodině českobudějovického krajského sekretáře Jana Matěje Kaliny a jeho manželky Ludmily, po jejímž příjmení si Matyášův otec ponechal přídomek z Jäthensteinu. Matyáš Kalina studoval na piaristickém českobudějovickém gymnáziu a následně absolvoval obor filosofie a práva na pražské univerzitě. V oblasti práv dosáhl na titul doktora a posléze začal přednášet o státních vědách a soukromém církevním a občanském právu na pražské univerzitě. Po smrti své manželky, jež mu zanechala čtyři děti, zasvětil svůj život advokacii.⁴⁶

V nešťastných chvílích svého života se uchýlil na zvíkovecké panství, které zakoupil dne 22. srpna 1809 od barona Františka Hildprandta za 280 000 zlatých. Na zdejší zámek jezdil většinou v létě. Ve vsi podporoval zemědělství. Během svého působení na Zvíkovci nechal vysázet na 18 000 ovocných stromů. Rozkvět Zvíkovce můžeme doložit i na výstavbě první vesnické spořitelny. Finančně podporoval nejen dětské slavnosti či sportovní soutěže, ale i založení veřejné knihovny a vesnické školy. Zdejší učitele nechával přezkušovat a zvíkoveckým poddaným zajišťoval práci na stavbách nebo melioracích.⁴⁷ Roku 1817 financoval výstavbu domku, do něhož byly ukládány mrtvoly před zpopelněním a uložením těla do hrobu. Stal se iniciátorem přesunu hřbitova

43 *Obec Zvíkovec: Památky*. [online]. Dostupné z URL: <<http://stare1.zvikovec.cz/pamatky.htm>>. [Citováno dne 2016-12-08].

44 FOUČEK, Karel. *Vesnice Plzeňského kraje: Rokycany*. Plzeň: Plzeňský kraj, 2016. 240 s. ISBN 978-80-260-2146-9. s. 230.

45 *Obec Zvíkovec: Památky*. [online]. Dostupné z URL: <<http://stare1.zvikovec.cz/pamatky.htm>>. [Citováno dne 2016-12-08].

46 CIRONIS, Petros. *Lidé, osoby a osobnosti Rokycanska*. Rokycany: Státní okresní archiv, 1995. 64 s. s. 20-21.

47 SKLENÁŘ, Karel. Počátky české archeologie v díle Matyáše Kaliny z Jäthensteinu. In: *Sborník Národního muzea v Praze: Acta Musei nationalis Pragae. Řada A, Historie*. Praha: Panorama, 1976. 316 s. ISSN 0036-5335. s. 1-136.

k cestě vedoucí do Podmokel a pro svůj rod si zde vymínil hrobku. Do ní byl poprvé uložen Kalinův otec Jan Matěj.⁴⁸

Kalinova záslužná činnost na Zvíkovci i v pražských kruzích mu přinesla prestiž i členství v C.k. vlastenecké hospodářské společnosti i Královské české společnosti nauk. Dvě stě padesát zlatými se podílel i na založení Národního muzea. Stal se redaktorem časopisu „*Ponaučné a zábavné listy pro polní hospodáře a řemeslníky*“. Díky svému zviditelnění na poli politickém se dočkal i slavnostního povýšení do stavu rytířského během korunovace Ferdinanda V. roku 1836 a mohl si ponechat titul z Jäthensteinu.⁴⁹

Matyáš Kalina zasáhl svými činy i do oblasti archeologické. Povrchové průzkumy provedl ve Zbečně na Rakovnicku, v Břásích a Podmoklech, na hradišti Březina i v samotném Zvíkovci. Vyhledával vyvýšená místa, mohyly, hradiště či obětiště, v nichž nalézal střepy, nádoby, kosti, kachle, sekerky, sekeromlaty a další předměty. Osobně se výzkumných prací zúčastňoval i na ně finančně přispíval. Při archeologickém bádání mu byl nápomocný zvíkovecký farář Václav Krolmus. Kalina získané poznatky z výzkumů či zahraničních děl sepsal do romantismem ovlivněné publikace „*Pohanská obětiště, hroby a starožitnosti Čech*“. V publikaci se zaměřil na probádaná místa z let 1832 až 1836. Důležitost publikace vyplývá zejména z faktu, že při časovém určování předmětů využíval relativní chronologii. Stal se tak jedním z prvních archeologů užívajících tuto metodu na českém území.⁵⁰ V knize také vyjádřil svůj názor na vztah Germánů a Slovanů. Důrazně odmítal, že Germáni osídlili české prostředí před Slovany. Naopak tvrdil, že Slované žili ve zdejším prostředí odjakživa.⁵¹

Matyáš Kalina z Jäthensteinu zemřel dne 6. ledna 1848. Zvíkovecké panství získal do držení Kalinův syn Matěj Kalina z Jäthensteinu, rada zemského soudu v Praze.⁵² Ten odkázal archeologickou sbírku po svém otci Národnímu muzeu v Praze. V této sbírce

48 SOKA Rokycany. Fond AO Zvíkovec. Č. fondu 98. Inv. 159. Inv. č. 2. *Kronika obce Zvíkovec (1918-1938)*.

49 SKLENÁŘ, Karel. Počátky české archeologie v díle Matyáše Kaliny z Jäthensteinu. In: *Sborník Národního muzea v Praze: Acta Musei nationalis Pragae. Řada A, Historie*. Praha: Panorama, 1976. 316 s. ISSN 0036-5335. s. 1-136.

50 CIRONIS, Petros. *Z letopisů Zvíkovce: Okres Rokycany*. Rokycany: Státní okresní archiv, 1997. s. 47. s. 43.

51 SKLENÁŘ, Karel. Romantismus v české archeologii a jeho literární ohlas. In: Vyčichlo Jaroslav. *Jeden jazyk naše heslo bud' IV: Český romantismus – jiskření a záblesky*. Radnice: Spolek divadelních ochotníků, 2007. 388 s. ISBN 978-80-86944-18-0. s. 29-58.

52 CIRONIS, Petros. *Z letopisů Zvíkovce: Okres Rokycany*. Rokycany: Státní okresní archiv, 1997. s. 47. s. 16.

nechyběl bronzový kruh s rytou vlnitou výzdobou z Březiny, bronzové kroužky z Břas, náramky, tulejky, mísy, jehlice či ovčácké nůžky.⁵³

1.3.3 Václav Krolmus

Václav Krolmus se narodil 3. října 1787 v Březince, vsi nedaleko Bělé pod Bezdězem, do rodiny učitele Václava Krolmuse a Ludmily, rozené Jirdáskové. V devíti letech byl otcem odveden do augustiniánské školy v Bělé pod Bezdězem. Po třech letech nastoupil do normální školy a posléze studoval piaristické gymnázium v Mladé Boleslavi. V roce 1811 odešel na pražskou Karlo-Ferdinandovu univerzitu, kde začal studovat u profesora českého jazyka Jana Nejedlého a teologa a filosofa Bernarda Bolzana. Během studií se spřátelil s Josefem Lindou, Václavem Hankou či Františkem Ladislavem Čelakovským.⁵⁴

Po studiu piaristického lycea v Mostě a teologického ústavu v Litoměřicích byl Václav Krolmus dne 11. srpna 1815 vysvěcen arcibiskupem Václavem Leopoldem Chlumčanským z Přestavlk a následně jmenován kaplanem v Liblicích u Mělníka. Zde vytvořil knihovnu, již vybavil knihami z nakladatelství Václava Rodomila Krameria. Jeho angažovanost v tamním ochotnickém spolku, zájem o folklor a zejména touha kázat v jazyce českém (i pro nekatolíky) mu přinesly mnohá příkoří. Velmi často byl nucen měnit svá působiště (Lysá nad Labem, Mšeno, Brozany, Křesín).⁵⁵

Přesuny z místa na místo jej po smrti zvíkoveckého faráře a děkana Jana Benetky a přímluvě právního úředníka Miltnera dovedly v roce 1832 na zvíkoveckou faru. V téže době panství vlastnil nám již dobře známý Matyáš Kalina. Václav Krolmus, katolický kněz, obrozenec a sběratel lidové slovesnosti, sídlil na faře, původně selském statku odkoupeném hrabětem Františkem Kinským. V kostele Nanebevzetí Panny Marie kázal a sloužil mše. Místní děti byly Václavem Krolmusem učeny hudbě, zpěvu či štěpařství.⁵⁶

Matyáš Kalina se s Václavem Krolmusem spřátelil a v letech 1832 až 1835 společně podnikali archeologické výpravy do okolí. Na hradiště Březina se vydali i s významným

53 SKLENÁŘ, Karel. Počátky české archeologie v díle Matyáše Kaliny z Jäthensteinu. In: *Sborník Národního muzea v Praze: Acta Musei nationalis Pragae. Řada A, Historie*. Praha: Panorama, 1976. 316 s. ISSN 0036-5335. s. 1-136.

54 SKLENÁŘ, Karel. *Václav Krolmus: Život a dílo archeologa-romantika*. Mladá Boleslav: Muzeum Mladoboleslavsko: Podřipské muzeum, 2012. 301 s. ISBN 978-80-86924-16-8. s. 17.

55 KREJČOVÁ, Helena. *Václav Krolmus: Písemná pozůstalost*. Praha: Literární archiv Památníku národního písemnictví, 1981. s. 37. s. 3-7.

56 SKLENÁŘ, Karel. *Václav Krolmus: Život a dílo archeologa-romantika*. Mladá Boleslav: Muzeum Mladoboleslavsko: Podřipské muzeum, 2012. 301 s. ISBN 978-80-86924-16-8. s. 43.

obrozcem Kašparem Mariou Šternberkem či úředníkem radnického panství Václavem Paukem. Zde našli valy hradiště a povrchové nálezy keramiky.

Dále prozkoumali Hradiště u Chříče, Zbečno, Hořelice, Kněžves, Radeč, Týřov nebo Týřovice. Za pozornost stojí zmínka o Krolmusově nálezu mince Valeriána Seniora v Podmoklech.⁵⁷

Slibně se rozvíjející přátelství mezi Václavem Krolmusem a Matyášem Kalinou bylo zpřetrháno po vydání Kalinova díla „*Pohanská obětiště, hroby a starožitnosti Čech*“ v roce 1836. K roztržce vedl Kalinův spor se zvikoveckou farou o zmenšování dříví pro faru a navyšování robotních povinností. Zvikovečtí poddaní si sice stěžovali u Matyáše Kaliny na zvikoveckého správce Fridricha Kratschmera, avšak bezúspěšně. Václav Krolmus, vyčerpaný spory s vrchností, proto opustil Zvíkovec na jaře 1840. Odešel do Prahy, kde dožil v bídě, odkázán na finanční podporu svých známých.⁵⁸

Do povědomí české společnosti se Krolmus zapsal jako obroditel, který byl v revolučním roce 1848 zvolen společně s Františkem Palackým či Karlem Jaromírem Erbenem do Národního výboru. Během červencových bouří v Praze kázal v kostele Panny Marie Vítězné na Bílé Hoře a vyzýval kolemjdoucí k volbě poslanců do jednokomorového sněmu. Kvůli své aktivitě v revolučním roce 1848 byl společně s J. V. Fričem, K. Havlíčkem, F. A. Braunerem zatčen a posléze týž rok propuštěn.⁵⁹

Krátce po propuštění se začal naplno věnovat archeologii. Právem může být označován za prvního terénního archeologa, jelikož navštívil nespočet míst v Čechách. Zmíňme Žebrák, Točnick, Skalsko, Sudoměř, Roztoky u Prahy, Zbraslav, Okoř, Velíz, Jaroměř, Smiřice aj. V okruhu jeho zájmu stály pohřebiště, žároviště, kostrové hroby a mohyly. V nich nalézal nejrůznější předměty, které shromažďoval a snažil se z nich vytvořit mozaiku slovanského pohanství a náboženství. Věřil, že Slované přišli přímo z Indie, a proto při výkopech ztotožňoval nalezené předměty, místa (popř. slovanská božstva) s předměty a místy indickými (popř. s indickými božstvy).⁶⁰

Krolmusův život skončil po těžké nemoci dne 24. října 1861. Díky finanční podpoře českých obroditelů byl tento významný a romantismem ovlivněný archeolog pohřben

57 CIRONIS, Petros. *Z letopisů Zvíkovce: Okres Rokycany*. Rokycany: Státní okresní archiv, 1997. s. 47. s. 46-47.

58 Tamtéž. s. 47.

59 SKLENÁŘ, Karel. *Václav Krolmus: Život a dílo archeologa-romantika*. Mladá Boleslav: Muzeum Mladoboleslavska: Podřipské muzeum, 2012. 301 s. ISBN 978-80-86924-16-8. s. 94.

60 Tamtéž, s. 226.

na Vyšehradě. Václavu Kromlusu vděčíme mimo jiné i za folkloristické dílo „*Staročeské pověsti, zpěvy, hry, obyčeje, slavnosti a nápěvy ohledem na bájesloví česko-slovanské*“.⁶¹

Trasa ze zvikovecké návsi ke keltskému pokladu

Na upravené zvikovecké návsi nalzáme kostel Nanebevzetí Panny Marie. Od kostela Panny Marie Sněžné se vydáme po zelené turistické trase východním směrem. Projdeme kolem autobusové zastávky a zvikoveckého zámku, v současnosti uzavřeného pro veřejnost. Kolem rybníka směřujeme k hlavní silnici, přes kterou přejdeme. Po zelené turistické trase zamíříme ke zvikoveckému hřbitovu.⁶² Následujeme zelené turistické značení do smíšeného lesa za hřbitovem. Zhruba po 600 m dorazíme k božím mukám.⁶³

Boží muka⁶⁴, zděnou pilířovitou drobnou architekturu s reliéfy, mohou turisté obdivovat od druhé poloviny 18. století, kdy tato památka pravděpodobně vznikla. Jedná se o bíle omítnutý hranolový pilíř zakončený římsou, stanovou stříškou a pálenou krytinou, nad níž vybíhá železný křížek. Každá stěna pilíře je v horní polovině opatřena obdélníkovým reliéfem. Na prvním reliéfu si povšimneme rolníka v rokokovém kostýmu a širokém klobouku. Rolníkova levá noha stojí na zahradnickém rýči, jenž drží v levé ruce. Rolník zosobňuje sv. Isidora. Druhý reliéf představuje sv. Antonína Paduánského. Světec je oblečen do františkánského roucha a v jeho blízkosti se nalzá Ježíšek. Třetí reliéf, reliéf sv. Vojtěcha, je tvořen žehnající postavou biskupa, jenž má levou ruku opřenou o krychlový podstavec. Na posledním reliéfu se vyskytuje Panna Marie Svatohorská v korunovém baldachýnu. Nad baldachýnem jsou umístěni tři okřídlení andělíci.⁶⁵

Od božích muk se vydáme po zelené turistické trase směrem k obci Podmokly. Zhruba po 150 m odbočíme doleva na polní cestu. Dřevěný ukazatel značí, že směřujeme ke keltskému pokladu. Řídíme se dřevěnými ukazateli do doby, než dosáhneme památníku věnovanému keltskému pokladu.⁶⁶

61 KREJČOVÁ, Helena. *Václav Krolmus: Písemná pozůstalost*. Praha: Literární archiv Památníku národního písemnictví, 1981. s. 37. s. 7.

62 Viz Trasa: Zvikovečtí archeologové - podmokelský poklad: Ze zvikovecké návsi k místnímu hřbitovu.

63 Viz Trasa: Zvikovečtí archeologové - podmokelský poklad: Od zvikoveckého hřbitova k božím mukám.

64 Viz Příloha 4: Boží muka.

65 *Národní památkový ústav: Památkový katalog*. [online]. Dostupné z URL: <<http://pamatkovykatalog.cz/element=771630&sequence=1058&page=43&action=element&present=ElementsResults>>. [Citováno dne 2016-12-08].

66 Viz Trasa: Zvikovečtí archeologové - podmokelský poklad: Od božích muk ke keltskému pokladu.

1.3.4 Podmokelský poklad

Podmokelským pokladem označujeme nález keltských zlatých mincí objevených 12. června 1771 pod vrchem Kamenná na poli U Zlaté díry.⁶⁷ Osudného dne podmokelský sedlák Koch, řečený Janota, sekal trávu, když ve vymletém břehu koryta Podmokelského potoka našel část vědra a několik zlatých plíšků keltských mincí. Hrst plíšků odnesl domů a věnoval je své dceři na hraní. Židovský obchodník si mincí povšiml a od Kocha mince odkoupil. Podmokolští se o nález záhy začali zajímat a v místě nálezů odhalili další mince.⁶⁸

Odlišný zdroj hovoří o Martinu Sommerovi, podmokelském obyvateli, jenž měl společně s dalšími vesničany sekát trávu na stráni nad Podmokelským potokem. Jeden z nádeníků měl nalézt zlaté mince v podmáčené půdě a zavolat k místu nálezů zbylé nádeníky. Nálezci se domnívali, že se jedná o knoflíky, a proto se s nimi odebrali do svých domovů. O nálezů se dozvěděl pokřtěný Žid a knoflíky odkoupil od jednoho nádeníka. Poté zavolal rychtáře, konšele a další podmokelské obyvatele k místu nálezů.⁶⁹

Jakýsi kupec ze Zvíkovce pak nález nahlásil zvíkovceckému správci a ten informoval majitele křivoklátského panství knížete Karla Egona Fürstenberga, královského místodržícího a nejvyššího purkrabího království českého.⁷⁰

Poté, co se kníže Fürstenberg dozvěděl o nálezů, vyslal do Podmokel úředníka Kašpara Růžičku. Ten začal vymáhat po místních obyvatelích mince, společně s dráby začal prohledávat zdejší stavení, dokonce nechal vylamovat truhly a vytrhávat podlahy.⁷¹ Kdo projevil neochotu spolupracovat, byl zbičován karabáčem a odvezen do hladomorny na hrad Křivoklát. Během potyček byli čtyři podmokolští obyvatelé ubiti k smrti.⁷²

Kašpar Růžička se posléze vydal s dráby k nalezišti pokladu a místo nechal motykami a lopatami rozkopat. Ve stráni našli zbytky bronzové kotle se zlatými mincemi. Mince byly odeslány ve dvou balících (1680 a 1200 ks) do rukou knížete Fürstenberga. Ten mince nechal rozdělit podle gramáže na mince o váze vyšší než 7 g, na mince s třetinkovou váhou statéru a mince s osminovou váhou statéru. Z prvního balíku bylo

67 SKLENÁŘ, Karel. *Archeologické nálezy v Čechách do roku 1870: Prehistorie a protohistorie*. Praha: Národní muzeum, 1992. 369 s. ISBN 80-7036-012-7. s. 172.

68 HLINKA, Bohuslav – Radoměřský, Pavel. *Peníze, poklady, padělky*. 2. pozm. a doplň. vydání. Praha: Academia, 1996. 262 s. ISBN 80-200-0572-2. s. 8.

69 Tamtéž, s. 12-13.

70 HEJTMÁNEK, Ladislav. Dvě keltická hradiště a ves Podmokly v Křivoklátsku. In: *Historické rozhledy*. Telč: Emil Šolc, 1900. 25 s. s. 13-25.

71 HLINKA, Bohuslav – Radoměřský, Pavel. *Peníze, poklady, padělky*. 2. pozm. a doplň. vydání. Praha: Academia, 1996. 262 s. ISBN 80-200-0572-2. s. 9-10.

72 CIRONIS, Petros. *Proměny Rokycanska*. Praha: Práce, 1981. 95 s. s. 78.

vyraženo 3 054 dukátů, z druhého balíku vzešlo 3 917 kusů dukátů. Ostatní peníze zůstaly ve vlastnictví zvikoveckého faráře, tamního sládka, selky Malířové, Karla Egona Fürstenberga, paní z Rugu a Žida z Prašného Újezda. K 30. červenci 1771 činil počet objevených duhovek počet 4 211 kusů o váze 28 kg. Do konce roku bylo z 18,48 kg duhovek vyrobeno na 5 000 kusů dukátů s poprsím a erbem knížete Fürstenberga. Odhaduje se, že se mezi podmokelskými obyvateli vyskytovalo ještě na 1 000 mincí. Celková gramáž pokladu tak činila 50,08 kg.⁷³

Nalezené mince byly opatřeny ražbou z jedné strany. Na této straně byly rozpoznatelné tvary slunce, hvězd, měsíců, křížů či srdcovitých a trojúhelníkovitých tvarů. Dále bychom našli tvary zvířat a lidí, ale i mince s nápisy BIAT či BIATEC. O keltském původu mincí poprvé informoval Jan Erazim Vocel v díle „*Pravěk země České*“.⁷⁴

Ze zákona měl z jedné třetiny získat finanční obnos nálezce, z druhé třetiny panovnice Marie Terezie a ze třetí třetiny majitel panství kníže Fürstenberg. Nálezci však nebylo vyplaceno nic, jelikož nález nenahlásil. Marie Terezie věnovala svůj podíl knížeti Fürstenbergovi.⁷⁵

Ačkoli nechal kníže Fürstenberg zabavit a roztavit keltské mince, část mincí byla umístěna do fürstenberských sbírek na hradě Donaueschingen, část se ztratila mezi podmokelskými obyvateli a část byla rozdána přátelům a vědeckým institucím. Podmokelskými mincemi se může pochlubit Národní muzeum, Mincovní kabinet v Drážďanech, rodiny Windischgrätzů či Nosticů. Okraj bronzového vědra, jehož součástí byla i polovina ucha zakončená kachními hlavičkami, můžeme spatřit na hradě Křivoklát. Druhou část ucha získalo Národní muzeum v roce 1843 díky odkoupení od J. K. Burdeho.⁷⁶

Dodnes se neví, kolik mincí se nacházelo v bronzovém vědru jihoevropské provenience, jenž bylo opatřeno nálevkovitým hrdlem a pohyblivým obloukovým uchem. Podle dochovaných zpráv bylo celkem objeveno na 7 000 zlatých mincí a zlatý nákrčník, který se do současnosti nedochoval.⁷⁷

73 HLINKA, Bohuslav – Radoměřský, Pavel. *Peníze, poklady, padělky*. 2. pozm. a doplň. vydání. Praha: Academia, 1996. 262 s. ISBN 80-200-0572-2. s. 16.

74 HEJTMÁNEK, Ladislav. Dvě keltická hradiště a ves Podmokly v Křivoklátsku. In: *Historické rozhledy*. Telč: Emil Šolc, 1900. 25 s. s. 13-25.

75 HUS, Miroslav. Podmokelský poklad 1771. In: Kolesová Miluše. *Sborník Muzea Dr. Bohuslava Horáka*. Rokycany: Muzeum Dr. Bohuslava Horáka, 2002. 80 s. ISSN 0862-5387. s. 23-25.

76 SKLENÁŘ, Karel. *Archeologické nálezy v Čechách do roku 1870: Prehistorie a protohistorie*. Praha: Národní muzeum, 1992. 369 s. ISBN 80-7036-012-7. s. 173.

77 Tamtéž. s. 173.

V současné době místo nálezu připomíná pomníček⁷⁸. Na pomníčku je vytesaný rok nálezu keltských mincí. Pomníček připomíná hranolový patník a do údolí Podmokelského potoka byl umístěn v roce 1898.⁷⁹

78 Viz Příloha 5: Pomníček na místě nálezu keltského pokladu.

79 DRDA, Petr - RYBOVÁ, Alena. *Keltové a Čechy*. 2., rozš. vyd. Praha: Academia, 1998. 196 s. ISBN 80-200-0658-3. s. 17.

1.4 Po březinském okolí

Místa trasy: Hrad Salon - slovanské hradiště na Březině - vrch Rumpál

Celková délka trasy: cca 7 km (4 km z hradu Salon na vrch Rumpál + cesta zpět
po lesní cestě k výchozímu bodu trasy)

Celkový čas: cca 4 hodiny

Třída: 7. ročník

Způsob zdolání trasy: pěšky ve směru Salon - Hradiště na Březině - vrch Rumpál

Způsob dopravy do obce Březina: linkový autobus ČSAD na trase Rokycany-Radnice;
předem sjednaný autobus; vlastní doprava na předem
stanovené místo v obci Březina

Trasa z obce Březina k hradu Salon

Výlet po březinském okolí začneme u místní hájovny. Z místa Polesí Skřež se vydáme po žluté turistické trase lesní cestou k Salonu Březina.⁸⁰ Cesta od hájovny k Salonu trvá okolo 5 min. a vzdálenost od hájovny k hradu činí přibližně 350 m.

1.4.1 Hrad Březina (Salon)

Výraznou dominantu vsi Březina tvoří pozůstatky hradu Březina zvaného Salon⁸¹. Hrad je situován na ostrohu ve východní části obce. První zmínka o hradu se datuje do roku 1379, kdy se za vlastníka považoval jakýsi Ondřej. Konkrétněji se můžeme zmínit o dalším majiteli tohoto hradu. Tím se stal Jindřich z Elsterberka, jenž vlastnil i panství na Spálenopoříčsku. V roce 1398 hrad přešel do držení Jana Žida z Vetlé. Z pozdějších majitelů nelze opomenout ani Václava ze Švamberka, jenž hrad obýval v letech 1404 až 1410 a Něpra Duce z Vařin, přívržence katolické jednoty v husitských válkách. Své panství posléze odkázal synům Otíkovi a Harantovi.⁸²

Na konci 15. století se hrad stal sídlem Zbyňka z Buchova. Ten hrad získal od Haranta z Vařin a jeho ženy Běly. Zbyněk z Buchova však hrad nedržel příliš dlouho, jelikož jej v roce 1499 odprodal společně i s vesnicemi Březina, Přivětice, Břasy, Vařiny, Chomle,

80 Viz Trasa: Salon na Březině - slovanské hradiště - Rumpál: Od březinské hájovny k Salonu.

81 Viz Příloha 6: Hrad Salon na Březině.

82 SEDLÁČEK, August. *Hrady, zámky a tvrze Království českého*. Díl třináctý. 3. vyd. Praha: Argo, 1998. 258 s. ISBN 80-7203-185-6. s. 175.

Stupno, Kříše, Újezd a Darová a dvory Livčice a Koliště za 1 500 kop pražských grošů šlechtici Bohuslavu Litevskému ze Svinař.⁸³

Po Bohuslavovi ze Svinař hrad odkoupila Kateřina ze Slatiny, manželka Drslava Černína z Chudenic. Po jejich smrti přešel majetek na syny Mikuláše a Viléma. Jelikož Vilém zůstal bezdětný, o panství se rozdělili synové Mikuláše. Jan se stal majitelem Přívětice a části Radnic, Václav držel Březinu a zbylou část Radnic. Černínovská nadvláda nad Březinou končí v roce 1576, kdy Václav Černín prodal panství za 11 800 kop míšeňských Jeronýmu Hrobčickému z Hrobčic. Jeronýmovo panství bylo rozděleno mezi jeho pět synů. Březinu získal do svého držení Jan Vilém, jenž však kvůli své zadluženosti musel hrad přenechat v roce 1608 věřiteli Janu z Klenové.⁸⁴

Jan z Klenové odkázal hrad svému synovi Vilémovi. Vilém však hrad brzy prodal Ludmile Příchovské a jejímu manželovi Petru Jiřímu z Příchovic, císařskému radovi a nejvyššímu sudímu. Manžel Ludmily Příchovské získané panství zadlužil, a proto musel Březinu vydat v roce 1642 do držení Petru Pavlu Malovcovi z Chýnova a z Vintřberka a jeho manželce Ludmile Elišce.⁸⁵

Petr Pavel Malovec odkoupil od dcer Ludmily Příchovské a Petra Jiřího z Příchovic Sibylly Aleny, Kateřiny Salomény a Anny Ludmily vsi Přívětice a Radnice a začlenil je ke svému panství na Březině, čímž vzniklo panství radnické. Po Malovcově úmrtí získala Březinu a Darovou jeho manželka Ludmila Eliška. Její syn František Příbík vládl v Oseku a části Březiny, druhý syn Ferdinand Antonín vlastnil Přívětice a Radnice. Z této doby se také datuje poslední osídlení hradu Březina. Již zpustlý a opuštěný hrad pak získal do svého držení Maxmilán František z Boryně ze Lhoty v roce 1673. Maxmilánovy dcery hrad v roce 1682 prodaly hraběti Innocencovi z Bubna za 63 000 rýnských florintů. Ani ten však hrad dlouho nepodržel a v roce 1698 jej prodal Kryštofovi Jindřichu Vinklerovi z Heimfeldu a jeho manželce Ludmile Konstancii. Ta nakonec panství odkázala svému strýci Janu Václavovi Bubnovi z Litic. Od roku 1790 pak přešel hrad do držení Jáchyma ze Šternberka. Šternberkové vlastní hrad doposud.⁸⁶

Právě Šternberkové se zasadili i o nynější vzhled jednopatrového paláce, jenž je umístěn na ostrohu nedaleko hájovny Polesí Skřež. Nejproslulejší majitel tohoto

83 BUKAČOVÁ, Irena. Březina u Rokycan. In: *Sborník Muzea Dr. Bohuslava Horáka. Suppl. Historie. Rokycany: Muzeum Dr. Bohuslava Horáka, 2000. 62 s. ISSN 0862-5387. s. 11-15.*

84 SEDLÁČEK, August. *Hrady, zámky a tvrze Království českého*. Díl třináctý. 3. vyd. Praha: Argo, 1998. 258 s. ISBN 80-7203-185-6. s. 175-176.

85 BUKAČOVÁ, Irena. Březina u Rokycan. In: *Sborník Muzea Dr. Bohuslava Horáka. Suppl. Historie. Rokycany: Muzeum Dr. Bohuslava Horáka, 2000. 62 s. ISSN 0862-5387. s. 11-15.*

86 SEDLÁČEK, August. *Hrady, zámky a tvrze Království českého*. Díl třináctý. 3. vyd. Praha: Argo, 1998. 258 s. ISBN 80-7203-185-6. s. 177.

hradu i radnického panství Kašpar Maria Šternberk nechal v roce 1810 zpustlý hrad zrekonstruovat a přebudovat na novogotický altán.⁸⁷

Než-li byl vystavěn novogotický altán, sloužil hrad jako strážní věž. Ostroh se strážní věží byl oddělen od jádra hradu příkopem opatřeným padacím mostem určeným pro pěší.⁸⁸ Příkop se nalézal v severovýchodní části od hradu. Souvisle dochované kameny naznačují, že hrad byl obehnán hradbami kolem vrcholu skály. Severozápadně od hradu se nalézalo nádvoří chráněné hradbou s ochozem.⁸⁹

Kašpar Maria Šternberk nechal strážní věž přestavět v duchu gotiky na palác obdélníkového půdorysu s rozměry 12 x 9 m. Stavba je vytvořena z lomových kamenů a vytvarována do věže. Vstupní část do rytířského sálu nalezneme na severozápadní straně. V prostřední části stěny byla vytvořena tři gotická okna, z nichž prostřední dosud tvoří vchod do rytířského sálu. Na levé straně od těchto tří oken bychom našli malou kuchyňku, napravo od oken byl umístěn prevet. V kuchyni se nacházelo ohniště s komínem ústícím nad střechu paláce.⁹⁰

Do rytířského sálu se dříve vstupovalo zasklenými, dnes dřevěnými dveřmi, upravenými v gotickém stylu. Při rekonstrukci v roce 1834 byl centrální prostor hradu vyzdoben stropními rozetami, skleněným lustrem s bronzovými rameny a velkým kulatým stolem se čtyřmi pozlacenými židlemi s opěradly se lvími drápy. V nikách bychom objevili stolky s čalouněnými sedačkami. Po dvanácti schodech se dalo vystoupat na střechu altánu. Z rytířského sálu vedly čtyři dveře. Dveřmi umístěnými nalevo od vchodu se vcházelo do kuchyně, troje dveře pak byly umístěné napravo. Dvoje dveře byly slepé, jedny dveře vedly do komory. Zaoblená a vysunutá jihovýchodní část hradu, viditelná již od našeho příchodu k hradu, tvoří nároží, v němž se dochovalo původní lomené okno.⁹¹

V současnosti slouží stavba turistům, ale i pro formální akty. Hrad se totiž stal oblíbeným místem pro konání svateb.

87 BĚLOHLÁVEK, Miloslav. *Hrady, zámky a tvrze v Čechách, na Moravě a ve Slezsku. Sv. 4, Západní Čechy*. Praha: Svoboda, 1985. s. 521. s. 41.

88 BUKAČOVÁ, Irena. Březina u Rokycan. In: *Sborník Muzea Dr. Bohuslava Horáka. Suppl. Historie. Rokycany: Muzeum Dr. Bohuslava Horáka, 2000. 62 s. ISSN 0862-5387. s. 11-15.*

89 WETTENGL, Libor. Hrad Březina. *Hláška: Zpravodaj Klubu Augusta Sedláčka, 1994, roč. 5, č. 2, s. 13-16. ISSN 1212-4974.*

90 Tamtéž.

91 BUKAČOVÁ, Irena. Březina u Rokycan. In: *Sborník Muzea Dr. Bohuslava Horáka. Suppl. Historie. Rokycany: Muzeum Dr. Bohuslava Horáka, 2000. 62 s. ISSN 0862-5387. s. 11-15.*

Trasa z hradu Salon ke slovanskému hradišti

Z hradu Salon se vydáme ke slovanskému hradišti tak, že od Salonu jdeme východním směrem po lesní cestě, dokud se po zhruba 100 m nenapojíme na červené turistické značení. Zde vyšlapeme po kamenité cestě na vrchol západní části slovanského hradiště.

1.4.2 Hradiště u Březiny

Slovanským hradištěm u Březiny nazýváme dnes již zalesněné temeno vrchu Hradiště, jenž leží v nadmořské výšce 618 m zhruba 1,5 km východně od vsi Březina. Z původního slovanského hradiště se do současnosti dochovaly kamenné hradby obepínající temeno vrchu s celkovou vnitřní plochou 1,44 ha. Hradiště tvoří na temenu vrchu oválnou plošinu táhnoucí se od západu k východu, jež je mírně skloněná k jihu. V západní části hradiště, na níž jsme vystoupali po červené turistické trase z hradu Březina, se nalézalo předhradí. V této části si můžeme povšimnout 2 až 3 m vysokých kamenných valů.⁹²

Při vstupu do západní části hradiště se nejspíše nalézala brána. Půjdeme-li od západní části hradiště východním směrem k jejímu centru, po levé straně nás nemine mohutné kamenné opevnění. Zalesněným temenem dojdeme po červené turistické trase k vyhlídce.⁹³

Tato vyhlídka se nalézá přibližně 1 km od západní části hradiště. Z vyhlídky se nám naskýtá pohled na Radnicko, napravo v dáli zahlédneme panelové domy plzeňské městské části Lochotín, nalevo se rozprostírají lesy Zbirožské vrchoviny. Vyhlídka se nachází ve vnitřních prostorách starobylého hradiště, o čemž se turista přesvědčí pohledem na pěti až šestimetrové kamenné valy⁹⁴ táhnoucí se kolem vyhlídky.

Historikové se domnívají, že hradiště bylo osídleno v období 8. až 10. st. n. l. Dle jejich názorů by se mělo jednat o jediné prokazatelné hradiště slovanských kmenů v západních Čechách. O lokalitě dle některých historiků píše Kosmas v Kosmově kronice, kde ji údajně zmiňuje jako „*in monte Osseca*“ (v překladu na vrchu Osek, tj. název obce nalézající se 2 km jižně od vsi Březina). Březinské hradiště mělo být jedním z opevněných bodů hranice slavníkovského panství.⁹⁵ Dle Karla Sklenáře sloužilo hradiště u Březiny

92 ČTVERÁK, Vladimír a kol. *Encyklopedie hradišť v Čechách*. Praha: Libri, 2003. 431 s. ISBN 80-7277-173-6. s. 45-46.

93 Viz Trasa: Salon na Březině - slovanské hradiště - Rumpál: Od hradu Salon na slovanské hradiště.

94 Viz Příloha 7: Pozůstatky slovanského opevnění na hradišti Březina.

95 SKLENÁŘ, Karel a kol. *Archeologické památky: Čechy, Morava, Slezsko: Průvodce*. Opava: Optys, 1994. 251 s. ISBN 80-85819-08-2. s. 54.

jako hraniční místo kmene Doudlebů, jejichž území se rozléhalo v 9. století v jižních Čechách.⁹⁶

Hlubší zájem o toto nepřiliš známé, avšak významné místo projevil až v první polovině 19. století paleontolog Kašpar Maria Šternberk. Ten si povšiml starých kamenných valů a usoudil, že se jedná o památku z doby pohanské. K průzkumu hradiště povolal své přátele - Matyáše Kalinu, Václava Krolmuse a ředitele radnického panství a šternberského dolování Václava Pauka. Karel Brantl posléze vyhotovil první pláněk hradiště.⁹⁷

Václav Pauk se na místo vypravil společně se žitavským děkanem Ch. A. Peschkem poslední srpnový den roku 1840 a v severovýchodní části hradiště našli 60 cm vysoký opracovaný kámen s horní vodorovnou stranou. Amatérský archeolog Matyáš Kalina usoudil, že se jedná o mohylu Krokovy dcery Kazi.⁹⁸

Archeologové i turisté zde objevili fragmenty středověké keramiky, uhlíky, kovářské strusky, ale i zlomky železných předmětů nejspíše z doby halštatské.⁹⁹

Trasa z vyhlídky na vrch Rumpál

Po prohlídce slovanských hradeb se vydáme k paleontologické lokalitě na vrchu Rumpál. Následujeme červené turistické značení na rozcestí Polesí Hradiště, kde odbočíme z červené trasy na trasu žlutou. Po šterkovité cestě stoupáme k Rumpálu, paleontologickému nalezišti.

1.4.3 Rumpál

Vrch Rumpál¹⁰⁰ tvoří jeden z vrcholů lesnaté Křivoklátské vrchoviny. Se svojí výškou 639 m se řadí mezi její nejvyšší vrcholy. Nalezneme jej 1,5 km jižně od vsi Sklená Huť, k jejímuž katastrálnímu území patří. V roce 1969 byl vrch zapsán do seznamu přírodních památek. Nejdůležitější území z hlediska paleontologického je tvořeno 8 ha. Nejvýznamnější část nalezneme na jižním svahu vrchu. Svah obsahuje kamenitou, balvanitou suť, jež zahrnuje pevné šedé křemence. Některé z křemenců v sobě ukrývají

96 SKLENÁŘ, Karel a kol. *Památky pravěku na území ČSSR: Od lovců mamutů ke státu Přemyslovců*. Praha: Orbis, 1974. 352 s. s. 311.

97 SKLENÁŘ, Karel. Pravěké nálezy na Rokycansku: Archeologický místopis okresu Rokycany v pravěku a v rané době dějinné. In: *Sborník Západočeského muzea. Historie*. Plzeň: Západočeské muzeum, 1989. 162 s. ISBN 80-85125-05-6. s. 7-94.

98 SKLENÁŘ, Karel. Hradiště nad Březinou a první archeologická úvaha o hranicích „Slavnickovy říše“. In: Metlička Jan. *Sborník Západočeského muzea v Plzni. Historie*. Plzeň: Západočeské muzeum, 2002. 207 s. ISBN 80-7247-028-0. s. 167-181.

99 ČTVERÁK, Vladimír a kol. *Encyklopedie hradišť v Čechách*. Praha: Libri, 2003. 431 s. ISBN 80-7277-173-6. s. 46.

100 Viz Příloha 8: Přírodní památka Rumpál.

pozůstatky prvohorní ordovické fauny. Jedná se o trilobity, ramenonožce, ostrakody či konulárie.¹⁰¹ V lokalitě Rumpál byli objeveni i ostnokožci.¹⁰²

O prvohorní fauně v křemencích se dozvídáme poprvé od V. Krafta, který v roce 1923 našel v silničním štěrku zbytky trilobitů. O lokalitu projevil zájem i paleontologové Radvan Horný a Milan Šnajdr. Radvanu Hornému vděčíme za objevení trilobitů rodu *Dalmanitina*, *Kloucekia*, *Calymene*, *Asaphus* či *Tetradella*. Milan Šnajdr našel konulárie rodu *Metaconularia*, ramenonožce rodu *Drabovia*, trilobity rodu *Zbirovia* a *Stenopareia* atd. Průzkumy na vrchu Rumpál provedli i Jaroslav Marek v roce 1961 a Jiří Vaněk v roce 1965. První jmenovaný objevil trilobita rodu *Heterocyclopyge*, druhý jmenovaný trilobita rodu *Pharostoma*. V rámci sběru našli členové sekce bývalé Muzejní společnosti v Rokycanech v letech 1962 až 1963 tyto trilobity: *Cyclopyge umbonata bohémica*, *Microparia brachycephala*, *Degamella princeps princeps*, *Parabarrandia crassa*, *Selenopeltis buchi*, *Onnia* sp., *Ormathops oriens*, *Ellipsotaphrus monophthalmus* či trilobity rodu *Placoparia*.¹⁰³ Na konci 60. let 20. století objevil Jaroslav Kraft tři nové druhy trilobitů (*Eohomalonotus parvulus*, *Eccoptochile clavigera*, *Zeliszella hawlei*).¹⁰⁴

Cesta z Rumpálu k výchozímu bodu naší trasy

Z vrcholu Rumpálu sestoupíme zpět po žluté turistické trase k rozcestí Polesí Hradiště. Zde se vydáme po červené turistické trase k obci Březina. Po zhruba 200 m odbočuje červená turistická trasa doleva, červené značení nenásledujeme a sestupujeme níže po turisticky neznačené cestě k hájovně Polesí Skřež.¹⁰⁵

101 ZAHRADNICKÝ, Jiří a kol. *Chráněná území ČR. XI. Plzeňsko a Karlovarsko*. Praha: Agentura ochrany přírody a krajiny ČR, 2004. 588 s. ISBN 80-86064-68-9. 399 s.

102 KRAFT, Jaroslav. Paleontologické sbírky muzea v Rokycanech. In: *Zprávy muzeí Západočeského kraje*. Plzeň: Západočeské muzeum, 1965. 60 s. ISSN 0514-4094. s. 56-59.

103 KRAFT, Jaroslav. Trilobiti dobrotivských vrstev ze dvou příležitostných lokalit na Rokycansku. In: Hůrka L. *Zprávy muzeí Západočeského kraje*. Plzeň: Západočeské muzeum, 1968. 56 s. s. 48-50.

104 KRAFT, Jaroslav. Chráněná a k ochraně navržená paleontologická naleziště Rokycanska. In: *Sborník Západočeského muzea. Příroda*. Plzeň: Západočeské muzeum, 1982. 50 s. s. 21-32.

105 Viz Trasa: Salon na Březině - slovanské hradiště - Rumpál: Od slovanského hradiště k paleontologickému nalezišti Rumpál a zpět k hájovně.

1.5 Za středověkými památkami na Zbirožsko

Místa trasy: hrad Řebřík - kostel sv. Petra a Pavla v Líšné - hrad Žebrák

Celková délka trasy: cca 8,5 km (8,5 km z hradu Řebřík k hradu Žebrák; cesta
k místu rozchodu sjednanou autobusovou dopravou)

Celkový čas: cca 6 hodin

Třída: 7. ročník

Způsob zdolání trasy: pěšky, vhodné též pro kola

Způsob dopravy do obce Líšná: příjezd k hradu Řebřík a kostelu sv. Petra a Pavla v Líšné
objednaným autobusem, přesun do obce Líšná
a odtud pěšky ke hradu Žebrák

Trasa od kostela sv. Petra a Pavla v Líšné k hradu Řebřík

Naše trasa začíná příjezdem ke kostelu sv. Petra a Pavla v Líšné. Kostel se nachází jižně od šlechtického hradu Řebřík. Pozůstatky hradu nalzáme po 2 min. severovýchodně od kostela.¹⁰⁶

1.5.1 Pozůstatky hradu Řebřík

Pozůstatky hradu Řebřík hledejme na Zbirožsku. Od města Zbiroh je místo vzdálené přibližně 5 km severovýchodním směrem. Nejbližší vesnicí v okolí hradu nalezneme 1,5 km od zříceniny. Je jí obec Líšná.

První zmínka o tomto prostorově nevelkém šlechtickém hradu pochází z roku 1318. Tehdy vlastnil hrad Markvart ze Řebříka, nejspíše příslušník rodu Žerotínů. Po jeho smrti hrad zdědili jeho synové Markvart a Vchyna. Oba jsou zmiňováni v souvislosti s patronstvím kostela sv. Petra a Pavla. V 70. letech 14. století vlastnili hrad Habart ze Žerotína a Habart z Dolan. V roce 1395 patřil hrad královské komoře a na počátku 15. století byl zastaven Petru z Chrástu a poté Bohuslavu z Chlumu. V době husitských válek měnil hrad své majitele. Zmínme přívržence krále Zikmunda Lucemburského Habarta z Adlar či hejtmana Petra z Perče.¹⁰⁷

Na konci 15. století získal hrad Burian ze Švamberka. Po jeho smrti se hrad stal součástí křivoklátského panství a začal pustnout. V roce 1552 se hrad ocitl v rukou

106 Viz Trasa: Hrad Řebřík - kostel sv. Petra a Pavla v Líšné - hrad Žebrák: Od kostela sv. Petra a Pavla v Líšné k pozůstatkům hradu Řebřík.

107 SEDLÁČEK, August. *Hrady, zámky a tvrze Království českého*. Díl šestý. 3. vyd. Praha: Argo, 1995. 279 s. ISBN 80-85794-66-7. s. 262-264.

křivoklátského písaře Jiřího Protivce z Entnšlanku a od roku 1571 jej vlastnil císařský služebník Václav Ekher. V dalších staletích už o hradu nenalzáme zmínek, pouze víme, že šlechtické panství přešlo pod správu města Zbiroh.¹⁰⁸

Hradební komplex se rozkládal na skalním hřebenu půlměsícovitého tvaru a byl složen ze tří částí – dvou předhradí a jádra hradu. Do hradu vedla dosud zachovaná cesta ve východní části prvního předhradí. V tomto předhradí do současnosti stojí novověká zvonice vystavěná ze suti, kamenů a zdiva využitého při výstavbě hradu Řebřík. Z prvního předhradí se vcházelo příkopem do druhého předhradí. V obou předhradích se nedochovaly pozůstatky staveb vyjma již zmíněné čtyřhranné dřevěné novověké zvonice se zděnou podezdívkou. Z druhého předhradí se vycházelo příkopem do jádra hradu obdélníkového půdorysu.¹⁰⁹

V jádře protáhlého tvaru byl na západní straně umístěn trojprostorový obdélný palác, jehož přízemí bylo vyzděné. Na zdivo, v současnosti znatelné jen ve fragmentech, nejspíše navazovala dřevěná konstrukce. Západní část paláce byla podsklepena a opatřena trámovým stropem. Palác snad pokrývala valbová střecha ze šindele. Východně od paláce bylo situováno nádvoří s cisternou¹¹⁰ vysekanou do skály, jejíž hloubka dosud činí kolem 3 m. Nezabezpečená cisterna vzbuzuje u turistů obezřetnost. Východní stranu jádra chránila kamenná hradba, jež byla v průběhu staletí rozbořena sesuvy půdy.¹¹¹

V podhradí Řebříka se ve středověku nalézala vesnice, ke které patřil i existující zbarokizovaný kostel sv. Petra a Pavla. Vesnice se rozkládala jižně od hradu a kostela. Severně od jádra hradu byl umístěn dvorec a haltýř. Po dvorci se zachovaly znatelné stopy valových útvarů a prohlubní. K ekonomické základně tohoto středověkého sídla patřila dnes již zaniklá rybníční soustava severozápadně od hradu. Poddaní pracovali v jámovém lomu i na pluzině rozkládající se jižně a východně od zaniklé středověké vesnice.¹¹²

Během archeologických výzkumů se podařilo na základě fragmentů keramiky určit stáří hradu. Archeologové se přiklonili k době posledních Přemyslovců, zejména k době vlády Václava II. Z fragmentů keramiky byly objeveny zlomky kachlů s motivy jelena

108 SEDLÁČEK, August. *Hrady, zámky a tvrze Království českého*. Díl šestý. 3. vyd. Praha: Argo, 1995. 279 s. ISBN 80-85794-66-7. s. 262-264.

109 DURDÍK, Tomáš. Zaniklý sídlištní komplex Řebřík. In: Richter Miroslav. *Středověká archeologie a studium počátků měst: Sborník příspěvků přednesených na celostátní konferenci středověkých archeologů v Hradci Králové 22.-27. října 1975*. Praha: Archeologický ústav, 1977. 296 s. s. 231-235.

110 Viz Příloha 9: Dochovaná studna v jádře hradu Řebřík.

111 KRAUSOVÁ, Alice. Hrad Řebřík na Zbirožsku. In: Zdráhal Václav. *Sborník Muzea Dr. Bohuslava Horáka*. Rokycany: Muzeum Dr. Bohuslava Horáka, 2011. 223 s. ISBN 978-80-904794-2-5. s. 98-129.

112 DURDÍK, Tomáš. Zaniklý sídlištní komplex Řebřík. In: Richter Miroslav. *Středověká archeologie a studium počátků měst: Sborník příspěvků přednesených na celostátní konferenci středověkých archeologů v Hradci Králové 22.-27. října 1975*. Praha: Archeologický ústav, 1977. 296 s. s. 231-235.

či sv. Jiří. Nálezy kachlů svědčí o vytápění kamny v místnosti uvnitř jádra hradu. Z dalších předmětů byly archeology objeveny železné předměty jako hřebíky, podkovy, šindeláky či bronzová přezka.¹¹³ Novější průzkum odhalil i fragmenty poklic, uch nádob, malty, mazanice a pálené a leštěné keramiky z doby 15. století.¹¹⁴

Sejdeme-li z hradu Řebřík zpět k silnici z Jablečna do Líšné, nacházíme se u kostela sv. Petra a Pavla.

1.5.2 Kostel sv. Petra a Pavla v Líšné

Kostel sv. Petra a Pavla¹¹⁵ tvoří původní součást středověké vesnice. První zmínka o kostele pochází z roku 1348. Tehdy se jednalo o kostel farní. Původně gotický kostel byl v době českého baroka přestavěn a současná podoba kostela pochází z let 1728 a opravy z let 1756 a 1845. K přestavbám kostela bylo užito i zdiva a kamení z nedalekého hradu Řebřík.¹¹⁶

Půdorys kostela tvoří kříž se zevně pětibokým a zevnitř půlkruhovým presbytářem. Průčelí kostela je rozčleněno čtyřmi lisenami s římskými hlavicemi a v horní části zakončeno štítem. Štít je rozdělen dvěma lisenami. V současnosti rekonstruovaném kostele turisté naleznou barokní oltář s obrazem sv. Petra a Pavla od Jana Hercoga z roku 1866. Součástí oltáře tvoří socha Boha otce v oblacích a po stranách oltáře se vyskytují andělé držící štíty a andílek s mitrou a knihou. Dříve se v prostoru nalézaly obrazy neznámé hodnoty ze 17. a 18. století jako obraz Anděla a sv. Tobiáše, Sv. Rodiny či Krista vyhánějícího kupce z chrámu. Za historicky nejhodnotnější hmotný pramen považujeme pískovcovou náhrobní desku z roku 1470, na níž je dnes již špatně rozpoznatelný nápis „1470 v pondělí po S. Jiřím zemřela Paní ...“. Další náhrobek, tentokrát z mramoru, obsahuje znak kachny držící hada v zobáku a odkazuje k majiteli Řebříku Janu Protivcovi z Entnšlanku, jenž zemřel roku 1574. Obdobný mramorový náhrobek se znakem kachny

113 DURDÍK, Tomáš - FROLÍK, Jan. Hrad Řebřík na Rokycansku a jeho postavení v genezi českého šlechtického hradu. In: *Archaeologia historica*. Brno: Tisk, 1982. 534 s. ISSN 0231-5823. s. 367-377.

114 KRAUSOVÁ, Alice. Hrad Řebřík na Zbirožsku. In: Zdráhal Václav. *Sborník Muzea Dr. Bohuslava Horáka*. Rokycany: Muzeum Dr. Bohuslava Horáka, 2011. 223 s. ISBN 978-80-904794-2-5. s. 98-129.

115 Viz Příloha 10: Boční pohled na kostel sv. Petra a Pavla v Líšné.

116 DURDÍK, Tomáš. Zaniklý sídlištní komplex Řebřík. In: Richter Miroslav. *Středověká archeologie a studium počátků měst: Sborník příspěvků přednesených na celostátní konferenci středověkých archeologů v Hradci Králové 22.-27. října 1975*. Praha: Archeologický ústav, 1977. 296 s. s. 231-235.

držící hada v zobáku se vyskytuje i na dalším náhrobku z mramoru. Na tomto náhrobku se nalézají jméno Jiřího Protivce z Entnšlanku, který zemřel v roce 1575.¹¹⁷

Poté, co byl roku 1869 vystavěn na nedaleké návsi obce Líšná kostel sv. Václava, začal kostel sv. Petra a Pavla chátrat. Na popud violoncellisty Josefa Dvořáka byl uspořádán v létě 2004 benefiční koncert. O pohnutý osud kostela se začalo zajímat nově utvořené sdružení Přátelé hudby v kostele sv. Petra a Pavla. Sdružení shromáždilo peníze na opravu této památky, která je i v současnosti opravována. I přes tyto komplikace je však možno kostel navštívit. Sdružení pořádá v kostele letní i adventní koncerty či svatohubertskou troubenou mši.¹¹⁸

Trasa z kostela sv. Petra a Pavla na královský hrad Žebrák

Kostel sv. Petra a Pavla a hrad Řebřík se od vsi Líšná nalézají necelé 2 km. Jelikož do obce vede z výchozích bodů pouze okresní silnice, můžeme s ohledem na zajištění větší bezpečnosti žáků využít sjednaný autobus k odvozu do Líšné, odkud se vydáme pěšky k osadě Na Chrástech.¹¹⁹ Na tomto místě zabočíme doprava a po lesní cestě navážeme na bílou turistickou trasu, jež nás po zhruba 200 m dovede k červené turistické trase, po které se dostaneme na královský hrad Žebrák.¹²⁰

1.5.3 Hrad Žebrák

Za východní hranicí rokycanského okresu se u obce Točnick nedaleko Zbiroha rozkládá veřejnosti přístupný hrad Žebrák¹²¹. Jméno hrad nejspíše získal podle dřívější nedaleké tržní osady.¹²²

Hrad byl založen šlechticem Oldřichem Zajícem z Valdeka roku 1280 na křemencovém valu ležícím zhruba 1,5 km východně od obce Točnick. Oldřich z Valdeka si k výstavbě hradu vybral místo chráněné z tří stran říčkami a z východní strany příkopem. Původně šlechtický hrad byl po smrti Oldřicha ze Žebráka Oldřichovým synem Zbyňkem ze Žebráka směněn v roce 1336 za panství Budyně nad Ohří. Hrad se s vesnicemi Žebrák,

117 PODLAHA, Antonín. *Soupis památek historických a uměleckých v království Českém od pravěku do počátku XIX. stol.: Politický okres rokycanský*. Praha: Archeologická komise při České akademii císaře Františka Josefa pro vědy, slovesnost a umění, 1900. s. 177. s. 129-130.

118 DVOŘÁK, Otomar - HOLEČKOVÁ, Markéta. *Tajemná místa Podbrdská: Hořovicko, Cerhovicko, Zbirožsko*. Beroun: MH, 2012. 159 s. ISBN 978-80-86720-58-6. s. 126.

119 Viz Trasa: Hrad Řebřík - kostel sv. Petra a Pavla v Líšné - hrad Žebrák: Z hradu Řebřík k osadě Na Chrástech.

120 Viz Trasa: Hrad Řebřík - kostel sv. Petra a Pavla v Líšné - hrad Žebrák: Po lesní cestě k hradu Žebrák.

121 Viz Příloha 11: Hrad Žebrák.

122 ABUŠINOV, Roman - KUTHANOVÁ, Věra. *Žebrák a Točnick*. Praha: Památkový ústav středních Čech a VEGA L, 1992. s. 12. BN 80-85094-19-3. s. 3.

Hředly, Lhota, Chodouň, Tlustice, Bílčí, Zábdiší, Bavoryně a částí vsi Sedlec a Praskolesy stal majetkem krále Jana Lucemburského, který nejspíše o hrad usiloval ze strategického hlediska, neboť ves ležela na obchodní trase z Prahy do Norimberka.¹²³

Za panování Karla IV. často využíval sídlo jeho bratr Jan Jindřich, kníže korutanský a tyrolský, jenž nechal vystavět dnes již neexistující kapli sv. Apolináře a sv. Markéty. Karel IV. hrad rovněž navštěvoval, avšak obliba hradu se snížila po smrti prvorozeného syna Václava na zdejším hradě dne 30. prosince 1351.¹²⁴

Václav IV. našel na hradě útočiště v době sporů s pražským arcibiskupem Janem z Jenštejna. V září 1391 povolil český panovník Janovi z Mühlheimu vystavět na Starém Městě pražském Betlémskou kapli a o rok později nechal listinami osvobodit žáky a učitele od placení daní na pražské univerzitě. Během cesty ze Žebráka na Pražský hrad byl panovník dne 8. května 1394 zajat moravským markrabětem Joštem a přívrženci Zikmunda Lucemburského u Králova Dvora. Posléze byl uvězněn v rakouském hradu Wildberg až do propuštění v srpnu téhož roku.¹²⁵

Po propuštění nechal ves Žebrák povýšit na město a kvůli své bezpečnosti zlepšil obranyschopnost hradu jeho přestavbou a výstavbou nového hradu Točník. V červnu 1412 se na Žebráku konala disputace týkající se sporu o odpustky mezi Janem Husem a Štěpánem z Pálče a dalšími mistry Karlovy univerzity.¹²⁶ V roce 1419 hrad získal do zástavy německý kondotiér Erkinger ze Seinsheimu od Zikmunda Lucemburského. O dva roky později se majiteli panství stali Bedřich a Hanuš z Kolovrat, kteří po dobu husitských válek zprostředkovávali na hradě Žebrák jednání mezi kališníky a katolíky. V roce 1422 dokonce Bedřich z Kolovrat pozval na jednání i možného českého panovníka Zikmunda Korybuta. O tři roky později byl hrad neúspěšně obléhán husitským vojskem.¹²⁷

Během husitských válek vlastnili hrad Žebrák Habart z Adlar a Hanuš Kaplíř ze Sulevic, avšak po roce 1433 připadlo žebrácké panství opět Kolovratům. Za posledního známého šlechtice vlastního středověký Žebrák lze považovat Burjana z Gutštejna a jeho syna Kryštofa, který hrad prodal kvůli zadlužení Vladislavu Jagellonskému. Poté začal

123 EINHORN, Erich. *Hrady, zámky a tvrze ve středních Čechách: Fotografická publikace*. Praha: Orbis, 1974. 264 s. s. 40.

124 MÜLLER, Václav. *Hrady Žebrák a Točník a město Žebrák*. Hořovice: autor, 1925. s. 64. s. 12.

125 Tamtéž, s. 15-18.

126 SEDLÁČEK, August. *Hrady, zámky a tvrze Království českého*. Díl šestý. 3. vyd. Praha: Argo, 1995. 279 s. ISBN 80-85794-66-7. s. 154.

127 RAZÍM, Vladislav. Dolní palác hradu Žebrák: Několik poznámek k problematice dřevem zateplených prostor českých hradů. *Průzkumy památek*. Praha: Lepton, 2003, roč. 10, č. 2, s. 63-85. ISSN 1212-1487.

hrad pustnout. Během přenocování panovníka Ferdinanda Habsburského roku 1532 královský hrad vyhořel a oheň znamenal konec obyvatelnosti tohoto hradu.¹²⁸

Hrad se zachoval do současnosti. Do hradu se vstupovalo východní přístupovou cestou. V severní části se rozkládalo obdélníkové předhradí s válcovou věží. Ta se stala součástí obranných zdí hradu, a proto byl přístup do věže možný pouze z ochozu.¹²⁹

Za vlády Václava IV. byla rozšířena obytná část hradu, připojeno podhradí s hradbou prolomenou dvěma bránami a v jihozápadní části hradu vystavěn palác, jehož nároží zpevnilo bosované zdivo.¹³⁰ Palác, nejspíše tvaru pravidelného obdélníka, byl vysunut do prudkého svahu¹³¹. Vstup do hlavního prostoru paláce byl umístěn z východu, západní stranu tvořila zeď se čtyřmi dosud existujícími okenními otvory lemovanými paspartami. Východně od paláce jsou znatelné pozůstatky zděných budov, nicméně blíže nebyly identifikovány.¹³²

Dominantu hradu tvoří okrouhlá věž bergfritového typu, jež je umístěna východně od paláce. Věž postavená z lomového kamene je nápadná tím, že v její omítce nalezneme bílé gotické kvádrování a je součástí přilehlých hradeb vybíhajících v protáhlou baštu.¹³³ V horní části věže můžeme spatřit šest oken, která sloužila jako střílny i k osvětlení. V současnosti je věž hradu využívána jako rozhledna. Dříve se v přízemí nacházelo vězení.¹³⁴

Východně od centrální věže přiléhal starý dvouprostorový palác, z něhož zbyly pozůstatky točitého kamenného schodiště a topeniště.¹³⁵

128 SEDLÁČEK, August. *Hrady, zámky a tvrze Království českého*. Díl šestý. 3. vyd. Praha: Argo, 1995. 279 s. ISBN 80-85794-66-7. s. 159.

129 EINHORN, Erich. *Hrady, zámky a tvrze ve středních Čechách: Fotografická publikace*. Praha: Orbis, 1974. 264 s. s. 40.

130 ABUŠINOV, Roman - KUTHANOVÁ, Věra. *Žebrák a Točnick*. Praha: Památkový ústav středních Čech a VEGA L, 1992. s. 12. BN 80-85094-19-3. s. 5.

131 Viz Příloha 12: Palác Václava IV. na hradě Žebrák.

132 RAZÍM, Vladislav. Dolní palác hradu Žebrák: Několik poznámek k problematice dřevem zateplených prostor českých hradů. *Průzkumy památek*. Praha: Lepton, 2003, roč. 10, č. 2, s. 63-85. ISSN 1212-1487.

133 MENCLOVÁ, Dobroslava. *Žebrák a Točnick: Průvodce*. Praha: Středisko státní památkové péče a ochrany přírody Středočeského kraje, 1972. 25 s. s. 2.

134 SEDLÁČEK, August. *Hrady, zámky a tvrze Království českého*. Díl šestý. 3. vyd. Praha: Argo, 1995. 279 s. ISBN 80-85794-66-7. s. 142.

135 ABUŠINOV, Roman - KUTHANOVÁ, Věra. *Žebrák a Točnick*. Praha: Památkový ústav středních Čech a VEGA L, 1992. s. 12. BN 80-85094-19-3. s. 6.

1.6 Za lidovou architekturou do Ostrovce

Místa trasy: ostrovecká zvonice - ostrovecké roubené chalupy - Zímův mlýn

Celková délka trasy: cca 4 km (2 km z Ostrovce k Zímovu mlýnu + cesta zpět)

Celkový čas: cca 3 h

Třída: 8. ročník

Způsob zdolání trasy: pěšky

Způsob dopravy do obce Ostrovec: sjednaný autobus (+ cesta zpět)

Ostrovec hledejme přibližně 13 km severozápadně od města Zbiroh. Tato nevelká vesnice je známá díky lidové architektuře z 18. století a 19. století.¹³⁶ Poblíž návsi nepravidelného tvaru stojí skupina roubených chalup podbrdského typu. Tyto roubené usedlosti jsou charakteristické tím, že střechy přesahují prostor nad zápražím, a tak vznikají pavlače opatřené dřevěným zábradlím. Kromě tohoto znaku se roubené chalupy vyznačují i sduženými okny oddělenými malými sloupky.¹³⁷

Přijdeme-li na ostroveckou návěs, neunikne naší pozornosti roubená kaplička, v jejíž blízkosti se nacházejí roubené chalupy.¹³⁸

1.6.1 Roubená kaplička (zvonice)

Roubená ostrovecká kaplička¹³⁹ představuje dominantní stavbu návsi. Současná podoba kapličky čtvercového půdorysu zakončená stanovou střechou se zvoničkou a lucernou je zdařilou kopií původní kapličky z roku 1767.¹⁴⁰ Krov přečkal rekonstrukci z počátku 70. let minulého století. Tehdy byla stavba ve značně zchátralém stavu, navíc poškozená nákladním automobilem, opravena v celkové výši nákladů 15 000 Kčs. Výměny se dočkala celá původní kaplička vyjma dřevěných krovů. Dveře a ručně tesané trámy byly nahrazeny novými dveřmi a řezanými trámy. Kamenné schody byly vyměněny za kameny s betonovou výplní spár.¹⁴¹

136 SOKA Rokycany. Fond MNV Ostrovec. Č. fondu 145. Inv. nezpr. *Kronika obce Ostrovec-Lhotka (1945-1994)*.

137 AUBRECHTOVÁ, Jana a kol. *Ostrovec ve staletích 1115-2015*. Ostrovec-Lhotka: Obec Ostrovec-Lhotka, 2015. 48 s. ISBN 978-80-88121-00-8. s. 7.

138 Viz Trasa: Lidová architektura v Ostrovci - Zímův mlýn: Mapa Ostrovce.

139 Viz Příloha 13: Roubená zvonice v Ostrovci.

140 AUBRECHTOVÁ, Jana a kol. *Ostrovec ve staletích 1115-2015*. Ostrovec-Lhotka: Obec Ostrovec-Lhotka, 2015. 48 s. ISBN 978-80-88121-00-8. s. 9.

141 SOKA Rokycany. Fond MNV Ostrovec. Č. fondu 145. Inv. nezpr. *Kronika obce Ostrovec-Lhotka (1945-1994)*.

Zvon v kapliče oznamoval ráno, poledne a večer. Po podvečerním zvonění musely děti domů, jinak jim hrozil výprask. Zvonička také ohlašovala odchod místního občana. Pokud zemřela žena, zvonění bylo pozastaveno dvakrát, pokud zemřel muž, zvonění bylo přerušeno jednou. Zvonilo se po celou hodinu, avšak kvůli náročnosti této činnosti byl čas zvonění postupně zkracován na 10 až 15 min. O údržbu zvoničky se starali místní občané.¹⁴²

1.6.2 Vybrané roubené chalupy

Roubená chalupa čp. 3

Roubená chalupa čp. 3 patřila v první polovině 20. století rodině Čihákových. V téže době k přízemní chalupě náležely nově zbudované chlévy a stará dřevěná stodola, kterou však pozdější majitel objektu zboural.¹⁴³ V osmdesátých letech chalupa chátrala. Roubené stavení s bílým spárováním bylo opatřeno masivními okny. Chalupa byla zastřešena polovalbovou střechou, jež přesahovala přes zápraží. Lomenice štítu byla tvořena středním švem s jednoduchým klasem.¹⁴⁴

Po sametové revoluci byl dům prodán, rozbourán a na přání památkového ústavu byla postavena nová chalupa v původní podobě.¹⁴⁵

Roubená chalupa čp. 4

Roubený dům čp. 4 byl do roku 1777 součástí zdejšího panského dvora. V roce 1777 panský dvůr zanikl a z něj vznikly pozemky pro nové usedlosti. Prvním majitelem tohoto domu se stal Jiří Fiala. Od roku 1867 až 1992 vlastnila roubenou chalupu rodina Čihákova. Jelikož se u Čiháků často vyskytovalo jméno Josef, říkávalo se zdejší chalupě „U Josefu“.¹⁴⁶

V 90. letech minulého století byl třídlínný roubený dům složený z chléva, síně a světnice opraven¹⁴⁷. Původní lomenice tvořená skládáním kolem dvou křížů byla

142 SOKA Rokycany. Fond MNV Ostrovec. Č. fondu 145. Inv. nezpr. *Kronika obce Ostrovec-Lhotka (1945-1994)*.

143 Tamtéž.

144 TŮMOVÁ, Eva. *Lidová architektura na Rokycansku: Její vývoj, současný stav, problematika její památkové péče*. Hořovice: Eva Tůmová, 1985. 148 s. Diplomová práce na Pedagogické fakultě Západočeské univerzity. Vedoucí práce PhDr. Jan Kumpera, CSc.

145 VÁVROVÁ, Jarmila. Popis obyvatel a domů v Ostrovci. *Minulost Rokycanska*. Rokycany: Státní okresní archiv, 1998, č. 9, s. 24-35. ISSN 1211-5908.

146 SOKA Rokycany. Fond OÚ Ostrovec-Lhotka. Č. fondu 978. Inv. nezpr. *Kronika obce Ostrovec, 3. díl (1995-2004)*.

147 Viz Příloha 14: Roubená chalupa v Ostrovci.

nahrazena prkny skládanými svisle vedle sebe. Zachována zůstala malá okénka v mohutných rámech. Opravy se dočkal i dřevěný špýchar.¹⁴⁸

Roubená chalupa čp. 6

V roubené chalupě čp. 6/19 žila od 20. let minulého století rodina Čihákova. Trojdílný komorový typ domu byl zastřešen došky. Kvůli požáru v září 1920 lehly popelem nejenom zásoby krmiva, dříví a uhlí, mlátičky a řezačky, ale i původní dřevěná stodola se seníkem a kůlnou. Majitel vystavěl novou stodolu i zděné chlévy.¹⁴⁹ Původní komorový typ domu je zachován dodnes. Přední díl tvoří jednotrakt. Na čelní straně budovy nalezneme slohová okna.¹⁵⁰ Chalupa je omítnutá hlínou se směsí jílu, sekané trávy a nabílená vápnem. Tomuto typu domu se proto říká „roubenka v kožichu“.¹⁵¹

Místní tomuto domu přezdívají „U Hříbalů“ podle předchůdce majitele Čiháka. Starším občanům Ostrovice by nejspíše něco řekl i název „U Brožků“ podle majitele roubené chalupy, který dům vlastnil již v roce 1652.¹⁵²

Roubená chalupa čp. 8

Dům čp. 8/30 vlastnila od konce 19. století rodina Šálova. Tehdy trojdílný komorový typ roubené stavby zahrnoval roubenou stodolu, zděný chlév, nově vybudovanou kůlnu a k ní navazující menší chlév.¹⁵³ Třídílná roubená chalupa s roubenou stodolou a chlévy se zachovala do současnosti. První díl tvoří dvoutrakt.¹⁵⁴ Ve štítu roubené chalupy nalezneme lomenice se vstříčně skládanými prkny.¹⁵⁵

Roubená chalupa čp. 14

Roubené třídílné stavení obdélného půdorysu bylo podle záznamu v ostrovecké kronice vystavěno v roce 1851. Ve 20. letech 20. století obývala roubenou chalupu rodina Černých.

148 SOKA Rokycany. Fond MNV Ostrovec. Č. fondu 145. Inv. nezpr. *Kronika obce Ostrovec-Lhotka (1945-1994)*.

149 SOKA Rokycany. Fond AO Ostrovec. Č. fondu 62. Inv. 139. Inv č. 2. *Kronika obce Ostrovec, 1. díl (1930-1933)*.

150 FOUĐ, Karel - KAREL, Tomáš a kol. *Lidová architektura: Vesnické památkové rezervace a zóny, krajinné památkové zóny v Plzeňském kraji*. Plzeň: Plzeňský kraj, 2004. 198 s. s. 136.

151 AUBRECHTOVÁ, Jana a kol. *Ostrovec ve staletích 1115-2015*. Ostrovec-Lhotka: Obec Ostrovec-Lhotka, 2015. 48 s. ISBN 978-80-88121-00-8. s. 7.

152 SOKA Rokycany. Fond AO Ostrovec. Č. fondu 62. Inv. 139. Inv č. 2. *Kronika obce Ostrovec, 1. díl (1930-1933)*.

153 Tamtéž.

154 FOUĐ, Karel - KAREL, Tomáš a kol. *Lidová architektura: Vesnické památkové rezervace a zóny, krajinné památkové zóny v Plzeňském kraji*. Plzeň: Plzeňský kraj, 2004. 198 s. s. 136.

155 AUBRECHTOVÁ, Jana a kol. *Ostrovec ve staletích 1115-2015*. Ostrovec-Lhotka: Obec Ostrovec-Lhotka, 2015. 48 s. ISBN 978-80-88121-00-8. s. 7.

V roce 1933 požár zničil starou dřevěnou stodolu.¹⁵⁶ V té době ke stavení náležely zděné chlévy a dřevěná kůlna.¹⁵⁷

Západní část současného stavení tvoří dvoutrakt. Na severní straně roubené chalupy jsou situovány schody vedoucí do patra se zastřešeným pavláčkem.¹⁵⁸

Trasa z návsi Ostrovec k Zímovu mlýnu

Od roubené chalupy čp. 14 sejdeme po asfaltové cestě k ostroveckému údolí. Před mostem přes Vejvanovský potok se po pravé straně nachází odbočka do pole. Jdeme-li po polní cestě přibližně 650 m, naskytne se nám pohled na opravené stavení, jehož součástí je i nově zrekonstruovaný Zímův mlýn¹⁵⁹, jehož historie sahá až do 17. století.

1.6.3 Zímův mlýn

Východně od obce Ostrovec je situován Zímův mlýn. Jméno získal podle mlynáře Františka Zímy, jenž v mlýně žil od roku 1874 do až své smrti. Roubený mlýn se skládal ze dvou obytných jednotek a dvou černých kuchyní. První kuchyně se nalézala v přízemí obytné budovy mlýna, druhá byla situována v patře společně s dýmníkem neseným na mandrholci. V mlýně bychom našli svlakové sbíjené dveře.¹⁶⁰

Do mlýna se vcházelo z bočního vchodu umístěného v prvním patře. Do prvního patra bychom se dostali přes schody. Součástí bočního vchodu tvořila pavlač se zábradlím z plochých kuželek. Mlýn byl zastřešen mansardovou střechou ze šindele.

První zmínka o mlýnu pochází z roku 1652, úpravy proběhly v letech 1794 až 1804 a střecha vznikla v 2. polovině 18. století. Do současnosti se z původní stavby dochovala malá okénka. Původní přilehlá stavení byla zbourána. V Zímovu mlýnu proběhla rekonstrukce¹⁶¹, avšak pro veřejnost je objekt nepřístupný.¹⁶²

Součástí mlýna tvořila i mlýnice s původním mlýnským zařízením (částí stolice, palečného kola, mlýnského soustrojí).¹⁶³ Princip mletí mouky byl založen na důmyslném

156 SOKA Rokycany. Fond MNV Ostrovec. Č. fondu 145. Inv. nezpr. *Kronika obce Ostrovec-Lhotka (1945-1994)*.

157 SOKA Rokycany. Fond AO Ostrovec. Č. fondu 62. Inv. 139. Inv. č. 2. *Kronika obce Ostrovec, 1. díl (1930-1933)*.

158 FOUĐ, Karel - KAREL, Tomáš a kol. *Lidová architektura: Vesnické památkové rezervace a zóny, krajinné památkové zóny v Plzeňském kraji*. Plzeň: Plzeňský kraj, 2004. 198 s. s. 136.

159 Viz Trasa: Lidová architektura v Ostrovci - Zímův mlýn: Z Ostrovec k Zímovu mlýnu.

160 FOUĐ, Karel - KAREL, Tomáš a kol. *Lidová architektura: Vesnické památkové rezervace a zóny, krajinné památkové zóny v Plzeňském kraji*. Plzeň: Plzeňský kraj, 2004. 198 s. s. 136.

161 Viz Příloha 15: Zímův mlýn.

162 AUBRECHTOVÁ, Jana a kol. *Ostrovec ve staletích 1115-2015*. Ostrovec-Lhotka: Obec Ostrovec-Lhotka, 2015. 48 s. ISBN 978-80-88121-00-8. s. 11.

163 Tamtéž, s. 11.

využití horizontální hřídele vodního kola. V mlýnici bylo umístěno palečné kolo přibližně o jednu třetinu menší než průměr hnacího kola. Uvedením hnacího a palečného kola do pohybu se začal otáčet cévník nasazený na vertikální hřídeli. Horní mlýnský kámen (tzn. běhoun) rozemlel mouku, jež byla vsypávána do koše umístěném pod mlýnskými kameny. Mouka byla prosévána na moučnici.¹⁶⁴

Podle záznamu v ostrovecké kronice odváděl Zímův mlýn ročně 30 strychů žita a 4 kopy mouky za vykrmeného vepře. Od konce první světové války se v Zímovu mlýnu nemlelo.¹⁶⁵

164 FROLEC, Václav a kol.. *Lidová architektura*. Praha: SNTL, 1983. 359 s. s. 251.

165 SOKA Rokycany. Fond AO Ostrovec. Č. fondu 62. Inv. 139. Inv č. 2. *Kronika obce Ostrovec, 1. díl (1930-1933)*.

1.7 Po okolí odvátých mirošovských dolů

Místa trasy: mirošovské doly - hrádecké železárny - Mirošovka

Celková délka trasy: cca 4 km (ze stanice Mirošov-Hory pěšky do stanice Hrádek-Nová Hut')

Celkový čas: cca 4 hodiny

Třída: 8. ročník

Způsob zdolání trasy: pěšky z mirošovského nádraží Hory přes les k železárnám v Hrádku a zpět do Rokycan lokálkou Mirošovka

Způsob dopravy do obce Mirošov: lokálkou Mirošovka ze stanice Rokycany

Naši trasu začínáme příjezdem do vlakové stanice Mirošov-Hory. Žáky zde seznámíme s historií mirošovského uhelného dolování v druhé polovině 19. století.

1.7.1 Odváté mirošovské doly

Dnes byste v Mirošově a jeho blízkém okolí hledali pozůstatky po dolování uhlí s obtížemi, avšak v 19. století patřila tato oblast k nejvýznamnějším regionálním nalezištím uhlí. Začátek hledání černého pokladu se datuje do roku 1836, kdy císařský a královský báňský úřad reagoval na zprávu paleontologa F. X. Zippeho o možném výskytu uhlí ve zdejších podložích. Úřad proto provedl průzkum zaměřený na výskyt ložisek černého uhlí na úpatí vrchu Svatý Vojtěch, avšak bezúspěšně.¹⁶⁶ Ve 40. letech 19. století se pokusil horní erár o zjištění ložisek uhlí na Janově a u silnice mezi Mirošovem a Dobřívem, avšak opět bez úspěchů. V oblasti Holubího kouta severozápadně od Mirošova neúspěšně hledali sloje uhlí také Fürstenbergové.¹⁶⁷

Objevit hlavní sloj černého uhlí se podařilo až vejvanovským horníkům v letech 1854 až 1855 na tehdejšími dobřívském katastru (dnešní Hory u Mirošova). Právo kutací a své dílo prodali podnikatelům Františku Jahnlovi a Adolfu Grimmovi. Jahnlovi navrhl sloj v hloubce 17,5 sáhů poblíž dnešní zastávky Hory u Mirošova. Oba podnikatelé společně dobývali uhlí do roku 1867.¹⁶⁸ Za tuto dobu založili doly č. 1, č. 5, důl Margareta a koksovny. Kvůli dluhům však prodali svá práva i dílo Mirošovskému kamenouhelnému

166 DRNEK, Jan. *Krajina nad pokladem: Průvodce po historii dolování na Plzeňsku*. Plzeň: Street, 2012. 336 s. ISBN 978-80-904746-0-4. s. 275.

167 LANG, Martin. *Sága černého zlata pod Brdy: O původu a dobývání uhlí v Mirošově a ve Skořicích na Rokycansku*. Praha: Milpo media, 2004. 191 s. ISBN 80-903481-0-6. s. 76.

168 PEŠEK, Jiří. Po stopách těžby uhlí v reliktech karbonu v okolí Plzeňské a Kladensko-rakovnické pánve (geologicko-paleontologická exkurze). In: Vacík Roman. *Sborník Západočeského muzea. Příroda*. Plzeň: Západočeské muzeum, 2003. 46 s. ISSN 0232-0738. s. 26-31.

těžařstvu roku 1867. Do čela celé společnosti byl zvolen E. Herring, mirošovským dolům řediteloval Johann Fitz.¹⁶⁹

Pod vedením Johanna Fitze vzkvétal nejen jeho podnik, ale i Mirošov. Rodina Fitzova zakoupila místní zámek, finančně pomohla vybudovat chudobinec, nemocnici, mirošovskou radnici s parkem, vystavěla pro horníky a personál mirošovských dolů domy v Chylicích, na Janově i ve čtvrti Čtrnáctka. Johann Fitz peněžně podporoval i obecné školy, na Vánoce daroval chudým dětem oděvy, obuv, ovoce či vánočky.¹⁷⁰

Mirošovské kamenouhelné těžařstvo se stalo do konce 70. let 19. století největším horním podnikatelem Plzeňska. Společnost vlastnila důlní celek s pěti vrátkovými a šesti strojními šachtami hlubokými až 85 m. Díky kvalitnímu koksu i uhlí vyvážela společnost uhlí nejen na Plzeňsko, ale i do východních Čech, Dolních Rakous a jižního Německa.¹⁷¹

Do uzavření dolů z důvodu nerentability v roce 1904 pracovali lidé z blízkého okolí ve zhruba 40 až 50 dolech různé velikosti. Mezi největší doly patřily Hlavní jáma (Leopoldina) v blízkosti čtvrti Čtrnáctka a důl Margareta v blízkosti dnešního nádraží Mirošov-Hory.¹⁷²

V mirošovské pánvi (a skořické pánvi) o rozloze 5,5 km² bylo podle dochovaných údajů do roku 1904 vytěženo 57 mil. q uhlí a koksu. Tři miliony metrických centů uhlí zůstaly pod povrchem.¹⁷³

Po skončení těžby Mirošovsko-libušínsko-svatoňovického těžařstva dne 17. září 1904 si zakoupili dolové míry jednotlivci i skupiny podnikatelů a otevřeli si své šachty po mirošovském okolí.

Karel Nosek těžící u mirošovského nádraží zaměstnával 10 kopáčů, 4 vozače a 7 dělníků na povrchu. Kopáči a vozači si za den vysloužili 2,20 K a dělníci 1,40 K. Jeho živnost byla provozována od 1. ledna 1905 do 20. února 1906. Mnozí další podnikatelé (nazýváni uhlobaroni) se rovněž živili těžbou uhlí i v období 1. republiky, protektorátu Čechy a Morava, ba dokonce i po druhé světové válce. Poslední mirošovský důl (Antonín) byl uzavřen 15. září 1947.¹⁷⁴

169 LANG, Martin. *Sága černého zlata pod Brdy: O původu a dobývání uhlí v Mirošově a ve Skořicích na Rokycansku*. Praha: Milpo media, 2004. 191 s. ISBN 80-903481-0-6. s. 77-78.

170 HRADÍLOVÁ, Dana. Důlní odborník a podnikatel Johann Fitz. In: Douša Jaroslav. *Minulost Západočeského kraje*. Plzeň: Albis International, 2006. 488 s. ISBN 80-86971-21-X. s. 141-162.

171 KÁRNÍKOVÁ, Ludmila. *Vývoj uhelného průmyslu v českých zemích do r. 1880*. Praha: ČSAV, 1961. 385 s. s. 231-232.

172 LANG, Martin. *Sága černého zlata pod Brdy: O původu a dobývání uhlí v Mirošově a ve Skořicích na Rokycansku*. Praha: Milpo media, 2004. 191 s. ISBN 80-903481-0-6. s. 88-89.

173 *Město Rokycany a okres*. Praha: V. Horký, 1938. 81 s. s. 63.

174 POKORNÝ, Jan. Zánik těžby uhlí na Mirošovsku. *Minulost Rokycanska*. Rokycany: Okresní archiv, 1972, č. 10-11, s. 30-31.

Od uzavření dolů v roce 1904 poklesl počet mirošovských obyvatel, místní šachty byly zavezeny, doly postupně zdemolovány, část důlních domů bylo přestavěno na rodinné domy. Zachovány ve větší míře zůstaly haldy hlušiny a popela. Nejzachovalejší pozůstatky důlní činnosti lze zaznamenat zejména v lokalitě Čtrnáctky (např. šachetní dům čp. 211, starý zájezdní hostinec, ...).¹⁷⁵

Trasa z mirošovského nádraží k dolu č. 2

Vyjdeme-li z mirošovského nádraží Hory, nacházíme se na ulici U Nádraží. Vydáme se východním směrem k ulici Janovské. Na začátku ulice Janovské se v 19. století nacházel důl č. 2.¹⁷⁶

1.7.1.1 Důl č. 2

Důl č. 2 byl založen jako velkodůl Františkem Jahnlem roku 1857. Od roku 1857 náležel pod správu Mirošovského kamenouhelného těžarstva. Ve velkodole bychom našli parní stroj, jenž sloužil jako pohon těžních strojů, a čerpadlo důlních vod. Voda nejspíše odtékala do Skořického potoka. V blízkosti dolu asi stála třídírna uhlí. Důl na severozápadě sousedil s revírem Margaretty, západně s dolem Boží požehnání a přes Skořický potok s dolem č. 3. Do současnosti se zachovala pouze navážka na levém břehu koryta Skořického potoka.¹⁷⁷

Trasa z dolu č. 2 k dolu Margaretta

Z ulice Janovské odbočíme do ulice K lesní správě. Pohlédneme-li na konci této ulice směrem na železniční zastávku Mirošov-Hory, díváme se zároveň na lokalitu bývalého dolu Margaretta.¹⁷⁸

1.7.1.2 Důl Margaretta

Dnes již zaniklý důl Margaretta¹⁷⁹ bychom našli ještě před rokem 1867 v místě dnešního mirošovského nádraží¹⁸⁰. Důl, druhý nejvýznamnější po Hlavní jámě (Leopoldině), byl

175 LANG, Martin. Plíživý zánik neopakovatelného genia loci hornického Mirošova. In: Marková Svatoslava. *Genius loci českého jihozápadu: Sborník z konference konané 3. a 4. listopadu 2015 v Muzeu jižního Plzeňska v Blovicích*. Blovice: Muzeum jižního Plzeňska, 2015. 166 s. ISBN 978-80-87495-14-8. s. 25-38.

176 Viz Příloha 16: Důl č. 2.

177 LANG, Martin. *Sága černého zlata pod Brdy: O původu a dobývání uhlí v Mirošově a ve Skořicích na Rokycansku*. Praha: Milpo media, 2004. 191 s. ISBN 80-903481-0-6. s. 97.

178 Viz Trasa: Důl č. 2 - důl Margaretta - hrádecké železárny - Mirošovka: Okolí mirošovského nádraží Mirošov-Hory.

179 Viz Příloha 17: Důl Margaretta.

180 Viz Příloha 18: Pohled z nádraží Mirošov-Hory na místo, kde stál důl Margaretta.

založen v samotných začátkách mirošovského dolování podnikateli Jahnlem a Grimmem. Důl těžil hlavní, spodní sloj i mezisloj v hloubce 72 m. Překopy byl důl spojen s dalšími šachtami (např. Božím požehnáním, Friedrichem, dolem č. 2 a č. 8).¹⁸¹

Důl tvořila šachetní budova se strojovnou a dřevěnou věží pro těžní zařízení. V blízkosti budovy stály kotelny, pomocné budovy a pila. Do šachty sjížděla těžní klec, důlní vodu odčerpávaly parní pumpy a čerpadlo. V podzemí bylo situováno skladiště dynamitu. Odvětrávání bylo zajištěno dolem č. 2.¹⁸²

V dole pracovali horníci v tmavých uniformách s odznaky. S sebou nosili štábla (tzn. bedýnky s lahvičkami oleje, kahanem, kladivem a oškrtky). Uhlí fářali po žebřících či vleže. Vyfárané uhlí bylo sváženo na huntech (vozech) do dopravníků. V dopravnících vybírali starci, ženy i děti hlušinu. Uhlí se dále pralo v prádlech, nakládalo na vagony a odváželo po železnici do smluvených podniků.¹⁸³

Z vyprávění Aloise Holuba víme, že havíři byli svoláváni před začátkem ranního nástupu tlukotem kladiva na plech, jenž byl zavěšený na drátě mezi dvěma trámy. Horníci se scházeli v cáchovně, kde naddůlní četl jména horníků a zjišťoval docházku pracujících. Přítomný se musel hlásit německým slovem „Hier!“ . Pokud havíř zmeškal nástup, musel zaplatit deset krejcarů. Po zjištění stavu přítomných havířů se všichni pomodlili „Otče náš“ a „Zdravas Maria“ a odcházeli fárat po dobu 10 hodin.¹⁸⁴

Podle výpovědi havíře Josefa Reichla odcházeli havíři celí špinaví a umounění do svých domovů v dřevácích, aniž by se v dolech umyli, protože by po cestě mohli ve špatném počasí omrznout. Manželky mezitím připravovaly vodu na umytí.¹⁸⁵

Důl Margareta byl poprvé uzavřen roku 1896 a sloučen s Hlavní jámou (Leopoldinou). V roce 1902 byla těžba uhlí v dole obnovena, ale těžily se jen ochranné pilíře. Definitivní konec těžby v dole Margareta přišel s rokem 1904.¹⁸⁶

Trasa od dolu Margareta k hrádeckým železárnám

Od dolu Margareta se vydáme po cestě kolem ulic Důlní a Lesní. Lesní pěšinou směřujeme k Přírodnímu divadlu v Hrádku. Odtud se dostaneme k hrádecké ulici

181 DRNEK, Jan. *Krajina nad pokladem: Průvodce po historii dolování na Plzeňsku*. Plzeň: Street, 2012. 336 s. ISBN 978-80-904746-0-4. s. 291.

182 LANG, Martin. *Sága černého zlata pod Brdy: O původu a dobývání uhlí v Mirošově a ve Skořicích na Rokycansku*. Praha: Milpo media, 2004. 191 s. ISBN 80-903481-0-6. s. 114.

183 FALC, Jaroslav. *Minulostí Mirošovska*. Mirošov: Jaroslav Falc, 1998. 125 s. s. 24.

184 Tamtéž, s. 25.

185 Tamtéž, s. 23.

186 DRNEK, Jan. *Krajina nad pokladem: Průvodce po historii dolování na Plzeňsku*. Plzeň: Street, 2012. 336 s. ISBN 978-80-904746-0-4. s. 291.

U Divadla. Projdeme ulicí U Lomu, přejdeme Hutnickou ulici a zamíříme do ulice Stavební, jež nás dovede do ulice Valcířské. Na konci této ulice odbočíme doleva a po ulici Učňovské směřujeme k vlakové stanici Hrádek-Nová Huť. Tato ulice vede podél železnice, za níž si můžeme všimnout hrádeckých železáren^{187,188}

1.7.2 Železářny v Hrádku

Na konci 19. století stál mezi mlýnem pana Bayera a mlýnem pana Hájka vodní mlýn s malým hamrem, jenž vlastnila rodina Pechova. Roku 1899 prodal Pech mlýn s hamrem i vodním dílem mladému úředníkovi Rudolfu Hudlickému. Rudolf Hudlický vytvořil z mlýna a hamru kujnou huť.¹⁸⁹

Kujná huť vznikla z hamru, do něhož byly nainstalovány čtyři buchary poháněné vodními koly, výheň, pece a strojní zařízení. Dělníci v huti vyráběli od 1. dubna 1901 ruční nářadí zemědělské, zahradnické, lomařské, kamenické, kovářské či hornické. Podnik se stal natolik proslulým, že zasílal své výrobky po celém Rakousku-Uhersku, Balkánu i do Ruska, a proto musel být původní počet 4 pracujících dělníků navýšen na 35.¹⁹⁰

Podnik si žádal své rozšíření, a tak nechal Rudolf Hudlický vystavět roku 1905 jemnou válcovnu s dvěma páry válcovacích stolic a ohřívací pecí. Zdejší železné výrobky byly vytvářeny z odpadového železa, jenž bylo ručními nůžkami stříháno, skládáno do paket, svazováno dráty, zahříváno na stanovenou teplotu a vyválcováno na konečný výrobek.¹⁹¹

Kvůli finančním potížím se Hudlický spojil nejprve s J. Scholzem a posléze s obchodníkem F. Foltou. Záhy nechali spolumajitelé vybudovat slévárnu litiny, v níž byly vyráběny rošty, pláty, závaží, stokové mříže či stavební litina. Roku 1908 se patronem podniku stala Živnostenská banka, což přineslo podniku finanční zisk a rozšíření o střední válcovnu, dvě svařovací pece, dva parní kotle a parní stroj.¹⁹²

Po odchodu Rudolfa Hudlického z podniku kvůli neshodám se železářny staly akciovou společností. Budova válcovny byla rozšířena, pro zámečníky a kováře byly postaveny dílny, pro úřednictvo vznikly kanceláře. V témže období byly do provozu

187 Viz Příloha 19: Pohled na Železářny v Hrádku.

188 Viz Trasa: Důl č. 2 - důl Margaretta - hrádecké železářny - Mirošovka: Z nádraží Mirošov-Hory k hrádeckým železářnám.

189 SOkA Rokycany. Fond MěNV Hrádek. Č. fondu 112. Inv. 221. Inv. č. 96. *Kronika obce Hrádek, 1. díl (1927-1974)*.

190 HUČKA, Jan - SÝKORA, František - VOHLMUT, Václav. Ke stoleté historii železáren v Hrádku u Rokycan. In: Sýkorová Eva. *Sborník Muzea Dr. Bohuslava Horáka: Tradice a současnost železářské výroby III. Historie*. Rokycany: Muzeum Dr. Bohuslava Horáka, 2002. 132 s. ISSN 0862-5387. s. 97-115.

191 Tamtéž.

192 Tamtéž.

uvedeny martinské pece a chemická laboratoř, jejíž pracovníci zkoumali tvrdost vyráběného železa.¹⁹³

V době první světové války sloužil podnik jako výrobní zbraň. Krátce po válce byla dostavěna elektrárna s parní turbínou a tažárna lesklé oceli. Od roku 1924 byl podnik začleněn do Škodových závodů v Plzni a označoval se jako Železářny Hrádek. V podniku tehdy pracovalo na 591 dělníků a 54 úředníků. Rozmach podniku, vyrábějícího ocelové tyče, lesklou taženou ocel či hřídele pro Škodovy závody, byl přerušen ekonomickou krizí a druhou světovou válkou, kdy byl podnik opět využit k válečným účelům.¹⁹⁴

Krátce po druhé světové válce byl podnik znárodněn, vyjmut ze Škodových závodů a začleněn pod Kladenské železářny. Tehdy ještě nezmodernizovaný podnik zahrnoval ocelárnu s dvěma martinskými pecemi, válcovnu o třech válcovacích tratích, tažárnu s tažnými stroji a elektrickými pecemi na žíhání a zušlechťování tažených tyčí, kovárnou, kujnou huť, lisovnu nákladů, výrobní ostří k pluhům a řezačkových nožů, pomocné oddělení, oddělení pro výrobu plynů k vytápění pecí, oceláren a válcoven, mechanické dílny, elektrárnu a sklady.¹⁹⁵

Po nástupu komunistické moci v Československu byly místní železářny přejmenovány na Železářny Bílá Cerkev. V padesátých letech minulého století došlo k postupné modernizaci železáren. Hala ocelárny byla prodloužena, řemeslníci vystavěli šrotiště, čistírnu ingotů, sklad šamotu, kolejiště, plynovou žíhárnu.¹⁹⁶ I přes modernizaci podniku nepolevovala výroba ocelových polotovarů pro vlastní válcovny, válené tyčové a pásové železo, nosníky, důlní kolejnice, tažené tyče profilů kulatých, čtvercových, šestihranných, plochých či náradí jako kladiva, krumpáče, řezačkové nože apod.¹⁹⁷

V roce 1959 byla zahájena stavba elektroocelárny s vlastním pecním polem, licím polem ingotů, vnějším i vnitřním šrotištěm a obloukovými pecemi. Výstavba dalších

193 SOkA Rokycany. Fond MěNV Hrádek. Č. fondu 112. Inv. 221. Inv. č. 96. *Kronika obce Hrádek, 1. díl (1927-1974)*.

194 HUČKA, Jan - SÝKORA, František. Z historie stoleté výroby oceli v železárnách Hrádek u Rokycan. In: *Sborník Muzea Dr. Bohuslava Horáka: Tradice a současnost železářské výroby VII. Historie*. Rokycany: Muzeum Dr. Bohuslava Horáka, 2013. ISBN 978-80-904794-5-6. s. 13-25.

195 CIRONIS, Petros a kol. *Socialistické Rokycansko*. Praha: Panorama, 1985. s. 211 s. s. 45.

196 HUČKA, Jan - SÝKORA, František. Z historie stoleté výroby oceli v železárnách Hrádek u Rokycan. In: *Sborník Muzea Dr. Bohuslava Horáka: Tradice a současnost železářské výroby VII. Historie*. Rokycany: Muzeum Dr. Bohuslava Horáka, 2013. ISBN 978-80-904794-5-6. s. 13-25.

197 CIRONIS, Petros a kol. *Socialistické Rokycansko*. Praha: Panorama, 1985. s. 211 s. s. 45-46.

budov (lisovny, válcovny, redukční stanice, skladů apod.) znamenala nárůst pracovních míst a nutnost výstavby bytových jednotek pro své zaměstnance.¹⁹⁸

I proto můžeme dnešní výstavbu hrádeckých bytových domů hodnotit jako architekturu socialistického realismu. Kromě bytových domů podnik poskytoval od roku 1955 závodní zdravotní středisko, kuchyni, umývárny, šatny. Železářny se finančně podílely na vybudování místních obchodů, restaurace, hřiště, koupaliště či dopravních komunikací.¹⁹⁹ Místní závodní klub rovněž provozoval volnočasové kroužky: výtvarný a hudební kroužek, divadelní studio, loutkové divadlo, šachový či modelářský kroužek, fotokroužek aj. Podnik pořádal i rekreační pobyty v Železné Rudě a pionýrské tábory v Ostrovci.²⁰⁰

Postupná modernizace a přestavba železárenského podniku vedla k zavedení výroby ušlechtilé oceli. Od poloviny 60. let 20. století tak byl vystavěn podnikový hutní komplex střední velikosti s uzavřeným výrobním cyklem a vlastní výrobou oceli válcované, tažené, loupané, broušené či legované.²⁰¹ Zvýšení motivace zaměstnanců podniku bylo dosahováno odměnami jednotlivců i kolektivů. Ke stanovenému datu zaměstnanci uzavírali socialistické závazky na výrobu ocele, válcovaného materiálu, tažené i broušené ocele, lisovaného materiálu a tyto závazky se snažili (s nadšením) plnit.²⁰²

Ani po sametové revoluci nepřestal zájem o hrádeckou ocel. Podnik se dnem 1. května 1992 stal akciovou společností Železářny Hrádek, a.s. Od roku 1995 přešel podnik pod vedení firmy FERRA, a.s.²⁰³

V roce 2001 byla z ekologických důvodů ukončena výroba oceli v martinských pecích. Zpracování oceli proto převzala elektroocelárna. Poté se začaly ingoty vyrábět mimopecním zpracováním tekuté oceli v pánvových pecích. Tento způsob výroby zpřesnil chemické složení oceli, zajistil její větší odsíření, čistotu a snížil její zmetkovost.²⁰⁴

198 HUČKA, Jan - SÝKORA, František - VOHLMUT, Václav. Ke stoleté historii železáren v Hrádku u Rokycan. In: Sýkorová Eva. *Sborník Muzea Dr. Bohuslava Horáka: Tradice a současnost železářské výroby III. Historie*. Rokycany: Muzeum Dr. Bohuslava Horáka, 2002. 132 s. ISSN 0862-5387. s. 97-115.

199 *Hrádek-Nová Huť: K 650. výročí založení obce Hrádek 1325-1975*. Hrádek: MNV, 1975. 48 s. s. 9-10.

200 SOKA Rokycany. Fond MěNV Hrádek. Č. Fondu 112. Inv. 221. Inv. č. 97. *Kronika obce Hrádek (1972-1975)*. 2. díl.

201 HUČKA, Jan - SÝKORA, František - VOHLMUT, Václav. Ke stoleté historii železáren v Hrádku u Rokycan. In *Sborník Muzea Dr. Bohuslava Horáka: Tradice a současnost železářské výroby III. Historie*. Rokycany: Muzeum Dr. Bohuslava Horáka, 2002. č. 10, s. 97-115.

202 SOKA Rokycany. Fond MěNV Hrádek. Č. fondu 112. Inv. 221. Inv. č. 97. *Kronika obce Hrádek, 2. díl (1972-1975)*.

203 HUČKA, Jan - SÝKORA, František. Z historie stoleté výroby oceli v železárnách Hrádek u Rokycan. In: *Sborník Muzea Dr. Bohuslava Horáka: Tradice a současnost železářské výroby VII. Historie*. Rokycany: Muzeum Dr. Bohuslava Horáka, 2013. ISBN 978-80-904794-5-6. s. 13-25.

204 Tamtéž.

Trasa z Hrádku-Nové Huti zpět do Rokycan

U vjezdu do hrádeckých železáren se nachází železniční zastávka Hrádek-Nová Huť. Po trati jezdí Mirošovka. Z této zastávky odjedeme zpět směrem na Rokycany, předtím se však žáci dozvědí o historické souvislosti mezi mirošovskými doly a touto tratí.

1.7.3 Mirošovka

Železniční trať z Rokycan do Mirošova (zastávka Hory) byla vytvořena jako jeden z důsledků mirošovského dolování. Již Adolf Grimm a František Jahnل prosazovali vytvoření železničního spojení k jejich dolům, dokonce se v listopadu 1865 dohodl F. Jahnل s Českou západní dráhou na vybudování železnice. Dne 3. února 1866 mu byla udělena koncese, avšak kvůli finančním problémům obou podnikatelů k výstavbě železnice nedošlo.²⁰⁵

Úsilí po výstavbě železničního spojení s mirošovskými doly se zvýšilo po odkoupení Grimmových a Jahnlových dolů Mirošovským kamenouhelným těžářstvem. Tato důlní společnost se dohodla s Českou západní dráhou dne 14. prosince 1868 na výstavbě 9,6 km dlouhého železničního spojení z Rokycan do zastávky Hory u Mirošova.²⁰⁶

Železniční trať byla vystavěna do května následujícího roku a v polovině května téhož roku vysvěcena rokycanským děkanem Josefem Kasperem. Od konce května 1869 byla trať uvedena do provozu, ale jen pro potřeby dolů.²⁰⁷ Do zastávky Hory u Mirošova byly z některých dolů svedeny úzkorozchodné dráhy obsluhované koňskými potahy či samospádnými vozy.²⁰⁸

Na mirošovském nádraží se nalézalo celkem sedm kolejí. Podle údajů se v roce 1880 po trati dopravovalo na 50 vagonů uhlí a koks denně.²⁰⁹ V roce 1881 vyjednal ing. Jan Muzika a stavební podnikatel Karel Schnabel s Mirošovským kamenouhelným těžářstvem prodloužení tratě do Nezvěstic. Od 1. srpna 1883 byla trať zprovozněna.²¹⁰

V letech 1869 až 1889 byla mirošovská trať používána jen pro nákladní přepravu. Kvůli stále se množícím případům přepravy osob byla od 15. června 1889 umožněna

205 SVOBODA, Jiří. *Sto dvacet let místní dráhy Rokycany-Nezvěstice*. Rokycany: Lokálka Group, 2003. 72 s. s. 18.

206 ČERNÝ, Jan a kol. *100 let Rokycany-Mirošov-Nezvěstice*. Rokycany: ČSD, rok neznámý. 35 s. s. 7.

207 LANG, Martin. *Sága černého zlata pod Brdý: O původu a dobývání uhlí v Mirošově a ve Skořicích na Rokycansku*. Praha: Milpo media, 2004. 191 s. ISBN 80-903481-0-6. s. 123.

208 ČERNÝ, Jan a kol. *100 let Rokycany-Mirošov-Nezvěstice*. Rokycany: ČSD, rok neznámý. 35 s. s. 8.

209 DRNEK, Jan. *Krajina nad pokladem: Průvodce po historii dolování na Plzeňsku*. Plzeň: Street, 2012. 336 s. ISBN 978-80-904746-0-4. s. 292.

210 SVOBODA, Jiří. *Sto dvacet let místní dráhy Rokycany-Nezvěstice*. Rokycany: Lokálka Group, 2003. 72 s. s. 18.

přeprava i osobní..²¹¹ Dráha slouží pro obyvatele jižního Rokycanska i turisty do dnešní doby.

²¹¹ SVOBODA, Jiří. *Sto dvacet let místní dráhy Rokycany-Nezvěstice*. Rokycany: Lokálka Group, 2003. 72 s. 22 s.

1.8 Drobné konflikty na konci 2. světové války

Místa trasy: osada Melmatěj u Strašic - Dobřív - Mirošov

Celková délka trasy: cca 9 km (od lokality Melmatěj do Mirošova k čp. 5)

Celkový čas: cca 7 h

Třída: 9. ročník

Způsob zdolání trasy: kombinace autobusové dopravy a pěší chůze

Způsob dopravy do obce Strašice: sjednaný autobus (lze využít i při zpáteční cestě z Mirošova k místu rozchodu)

Trasu drobných konfliktů na konci 2. světové války začínáme příjezdem autobusu ze směru Dobřív-Strašice²¹². Trasu začínáme výstupem z autobusu v lokalitě Melmatěj. Zde se nacházíme u pomníčků²¹³ připomínající čtyři usmrcené osoby, které na této trase zemřely na konci 2. světové války.

1.8.1 Strašice

Konec války ve Strašicích předznamenaly nálety spojeneckých letadel v březnu 1945. Dne 24. března 1945 svrhly spojenecké letouny dvě bomby do lesa u vrcholu Bílá skála v brdských lesích. Vrch se nalézá přibližně 3 km jižně od Strašic. Dobřívský kronikář uvádí, že jedna z pum dopadla na skálu vrchu Bílá skála, druhá se pak roztříštila o zem v její blízkosti. Exploze způsobily polámání a vyvrácení stromů. Naštěstí se incident obešel bez ztrát lidských životů.²¹⁴

Dne 28. dubna 1945 byli v hostinci Pod Sálem zvoleni členové revolučního národního výboru (dále RNV). V čele výboru stál ředitel místní školy Václav Černý.²¹⁵ Již 1. května vznikl za přispění bývalého četaře ruských legií Ladislava Thiela přibližně dvěstčlenný ozbrojený sbor, jehož cílem bylo vyjednávání s německými ozbrojenými jednotkami ve vesnici a převzetí moci strašického úřadu. Okolo 9:00 dne 5. května se sešli členové revolučního národního výboru a ohlásili, že v Praze vypuklo povstání. Ve Strašicích propuklo všeobecné veselí, místní obyvatelé vyvěšovali prapory a odstraňovali německé nápisy. Předseda RNV Václav Černý, velitel stráže Ladislav Thiele, velitel četnické stanice

212 Viz Trasa Strašice - Dobřív - Mirošov: Silnice ze Strašic do Dobřiva.

213 Viz Příloha 20: Pomníčky obětí konce 2. světové války u Melmatěje.

214 SOKA Rokycany. Fond MNV Dobřív. Č. fondu 106. Inv. 124. Inv. č. 55. *Kronika obce Dobřív, 2. díl (1929-1951)*.

215 SOKA Rokycany. Fond MNV Strašice. Č. fondu 159. Inv. 212. Inv. č. 136. *Kronika obce Strašice, 4. díl (1926-1948)*.

Josef Pišl, náměstek starosty Karel Dezort a městský tajemník František Titl se odebrali s překladatelem ing. Františkem Holubem k veliteli německé posádky ve strašických kasárnách a žádali jej, aby zdejší němečtí vojáci složili zbraně. Německý velitel však odmítl, a proto nechal Ladislav Thiele odpojit elektrický proud a znemožnil telefonní spojení. Část německé posádky se následující den 6. května 1945 odebrala po silnici do Dobříva.²¹⁶

U starého mostu za Strašicemi uviděli příslušníci SS hajného Janzu a lesního dělníka Vavřince Vacíka v přítomnosti jeho šestiletého syna. Němečtí vojáci se nejspíše domnívali, že se jedná o partyzány, a proto začali na trojici střílet. Hajný Janza se společně s Vacíkovým synem zachránil útekem do stráně, avšak Vavřinec Vacík, nar. 25. srpna 1896, byl zastřelen i přes zvolání: „*Nicht schiessen!*“. Do Vacíkova krku a břicha byly následně sekerami zasazeny rány.²¹⁷

Posléze se německá posádka odebrala po silnici k bývalému mlýnu Melmatěj. Zde si příslušníci SS vytvořili ležení v příkopech a jeden z vojáků opřel lehký kulomet o betonovou šachtu na silnici. Kulomet byl namířen od Strašic k Dobřívu. Od Dobříva v tu dobu přicházely dvě osoby s červenými páskami na pažích. Jednalo se o strašického obchodníka Karla Klíra, nar. 20. června 1911, a slévačského mistra Václava Michala, nar. 16. května 1908. Oba byli vysláni na obhlídku silnice mezi Strašicemi a Dobřívem. Německý důstojník upozornil oba příchozí, aby zvedli ruce nad hlavu. Karel Klír ani Václav Michal neuposlechli a začali utíkat do lesa při silnici. Kulomet namířený směrem na Dobřív začal střílet a mrtvá těla Karla Klíra i Václava Michala spadla do kompostu u lesní školky. Němečtí vojáci těla ohledali, sebrali z jejich kabátů cigarety, hodinky a dvěma výstřely z pušky pak oba příslušníky národního výboru německý voják zasáhl do těla.²¹⁸

Krátce po zastřelení Karla Klíra a Václava Michala jel na motocyklu od Strašic do Dobříva student Miloslav Mencl, nar. 6. dubna 1923. Podle výpovědi rolníka Jana Kasíka z Olešné, který v německém oddílu sloužil jako nosič proviantu, projel Miloslav Mencl kolem německých vojáků u tzv. Lomečku, když byl náhle zasažen střelou z pušky německého důstojníka. Mencl spadl z motorčky, důstojník se jí zmocnil a odjel na ní.²¹⁹

216 SOKA Rokycany. Fond MNV Strašice. Č. fondu 159. Inv. 212. Inv. č. 136. *Kronika obce Strašice, 4. díl (1926-1948)*.

217 SOKA Rokycany. Fond MNV Dobřív. Č. fondu 106. Inv. 124. Inv. č. 55. *Kronika obce Dobřív, 2. díl (1929-1951)*.

218 Tamtéž.

219 CIRONIS, Petros. *Na demarkační čáře: Setkání spojeneckých vojsk v květnu 1945 na Rokycansku*. Praha: Futura, 2005. 248 s. ISBN 80-86844-07-2. s. 33.

V týž den jel na kole v odpoledních hodinách z Dobřiva do Strašic dvacetiletý dělník Nerad, čp. 20. U Strašic byl zastaven a nucen vydat německému vojákovu kolo, po potyčce s dotyčným vojákem, však další německý voják vytáhl zbraň a Nerada střelil do krku a pravého ramene. Mladíkovi následně kolo odcizili. Nerad byl přenesen do hostince paní Kebrlové k ošetření. Po ošetření zůstaly mladíkovi trvalé následky na pravé horní končetině.²²⁰

Následující den byla ve Strašicích přepadena německá stráž. Po vyjednávání členů RNV s německými ozbrojenci bylo rozhodnuto, že němečtí četníci budou odzbrojeni v hotelu majitele Tlustého. Při odzbrojování byly shromážděny čtyři pistole, jeden automat, ruční granáty i náboje. Posléze němečtí vojáci opustili areál strašických kasáren. Kasárny začali hlídat příslušníci revolučního výboru. Německá posádka odjela okolo 14:00 dvěma nákladními vozy z kasáren a přibližně 120 německých vojáků následovalo nákladní vozy směrem na Dobřív.²²¹

Dne 8. května 1945 se konal společný pohřeb Karla Klíra a Václava Michala. Pohřbu se zúčastnilo velké množství spoluobčanů. Karel Klír, katolík, byl pochován za účasti faráře Antonína Horáka. Václavu Michalovi, stoupenci českobratrské církve, odsloužil mši farář Jindřich Bělohrádek. Ani během pohřbu však nebyla situace klidná a vesnicí projížděly řady motorizovaných německých vozidel směrem na Dobřív. Hlavní část německých vojsk prchala do 11. května 1945, kdy byla obec nalézající se již ve východním pásmu demarkační linie osvobozena prvními lehkými ruskými automobily a tanky.²²²

Trasa od Melmatěje do Dobřiva

Po silnici ze Strašic do Dobřiva se kvůli dopravnímu provozu nevydáváme, ale od Melmatěje následujeme přítok Klabavy viditelný již od pomníčků. Jehličnatým lesem jdeme západním směrem k vesnici Dobřív. Po zhruba necelém kilometru sledování přítoku Klabavy nacházíme cestu²²³, přecházíme Ledný potok a směřujeme stále západním směrem k Dobřívu. Až uvidíme asfaltovou cestu, vydáváme se po ní kolem Švédského mostu k restauraci Hamrovka, kde se je situován pomník²²⁴ Aloise Kalivody.²²⁵

220 SOKA Rokycany. Fond MNV Strašice. Č. fondu 159. Inv. 212. Inv. č. 136. *Kronika obce Strašice, 4. díl (1926-1948)*.

221 Tamtéž.

222 Tamtéž.

223 Viz Trasa Strašice - Dobřív - Mirošov: Od Melmatěje k Dobřívu.

224 Viz Příloha 21: Pomník Aloise Kalivody v Dobřívě.

225 Viz Trasa Strašice - Dobřív - Mirošov: Cesta Dobřívem.

1.8.2 Dobřív

V Dobřívě, vesnici vzdálené 2 km západně od Strašic, se místní obyvatelé začali veselit ráno dne 5. května 1945. Od 9:35 do 9:45 totiž slyšeli houkání z hrádeckých železáren, které oznamovalo pražské povstání. Lidé se slavnostně oblékli do krojů, shromáždili se na návsi, objímali se a zdobili své příbytky československými vlajkami a portréty československých prezidentů. Velitel německé posádky, ubytované v Dobřívě, odešel na národní výbor, aby se informoval o nastalé situaci. Po domluvě se strážníkem Antonínem Vlasákem se německá posádka rozhodla odjet do amerického zajetí.²²⁶

Ani v Dobřívě se však poslední dny války neobešly bez incidentů. V odpoledních hodinách přijeli tři mladíci na traktor a pokusili se odzbrojit německé vojáky. Německý poručík však odzbrojení odmítl, prohledal dotyčné mladíky, našel u nich pět pušek a deset granátů, a proto pod pohrůzkou zastřelení se mladíci museli postavit k hasičské zdi. Situaci uklidnil R. Kolář, který s německým poručíkem a německým majorem vyjednal odchod mladíků do Mirošova.²²⁷

V těchto chvílích již německá posádka obývající hospodu opouštěla Dobřív a zdejšímu obyvatelstvu ponechala na třicet pancéřových pěstí, pušky, ruční granáty, košile, kalhoty i spodní prádlo. Německý major dokonce daroval rolníkům koně a přál místním mnoho zdarů v nové republice.

O den později se mezi Strašicemi a Dobřívem odehrály nešťastné události popsané výše. Tentýž oddíl SS prošel Dobřívem okolo 14:00. Dobřívští byli sice informováni, aby se nepokoušeli německé vojáky zadržet a raději se schovali do svých domů, přesto se však u návsi odehrál smrtelný incident.²²⁸

Němci šli po obou stranách silnice v řadě za sebou a drželi pušky pod pažemi. Za předními hlídkami následovali mladíci, kteří v rukách svírali pancéřové pěsti. Za nimi jely tři německé tanky.

Skupina dobřívských mladíků šla v tutéž dobu ke Staré hospodě. Německý poručík na ně zavolal: „*Halt!*“. Mladíci museli zvednout ruce a poručík držící v jedné ruce revolver začal druhou rukou prohledávat oblečení dotyčných mladíků. U Aloise Kalivody, nar. 14. června 1914, našel revolver. Rozčilený poručík namířil hlaveň revolveru

226 SOKA Rokycany. Fond MNV Dobřív. Č. fondu 106. Inv. 124. Inv. č. 55. *Kronika obce Dobřív, 2. díl (1929-1951)*.

227 Tamtéž.

228 CIRONIS, Petros. *Na demarkační linii*. Rokycany: Okresní národní výbor, 1990. s. 64. ISBN 80-900025-2-8. s. 40.

na Kalivodovu hlavu a dvakrát stiskl spoušť. Zbraň však nevystřelila, a proto zavolal na mladého příslušníka SS, aby Aloise Kalivodu zastřelil. Esesman Kalivodu popravil dvěma ranami do hlavy, vytáhl Kalivodovi revolver z kapsy a na pokyn poručíka jej střelil ještě jednou. Po vraždě Aloise Kalivody požadovali esesmani po vesničanech potraviny, dokonce pekaři Křivdovi sebrali upečený chléb. Po šesté hodině odpolední oddíl SS odešel směrem na Mirošov.²²⁹

Dne 7. května 1945 přijeli do obce Dobřív tři americké obrněné automobily přibližně v 8:00. O půlnoci pak dorazili i dva americké tanky a obrněný vůz. Se dvěma Američany polského původu se dalo domluvit bez větších problémů.²³⁰

O den později byli domnělí i usvědčení kolaboranti odvedeni strážmistrem Velichem, štabním strážmistrem Vavroněm, rotmistrem Noskem a strážníkem Antonínem Vlasákem na obecní úřad. „*Všichni byli smutní,*“ píše místní kronikář. „*Lidé na Fořtovně se na ně dívali, ale nikdo na ně nepokřikoval. Na obecním úřadě si sedli v úřadovně a čekali, až přivedou ještě Alfreda Hosera, bývalého správce sanatoria. Alfreda Hosera přivedli v žalostném stavu. Byl zbit pacienty před odvedením. Krvácel z úst a na obličejích měl krvavé rány a vyražené zuby. Nemohl ani jít, a proto byl do Rokycan odvezen autem.*“²³¹

Lidé vzdali hold Aloisi Kalivodovi a Vavřinci Vacíkovi na jejich společném pohřbu, jenž se konal dne 10. května 1945. Pohřeb se uskutečnil za účasti mnohých známých obou mužů. Truchlíci z řad příbuzných, mládenců, děvčat, sokolů, hasičů a ostatních účastníků pohřbu vytvořili smuteční průvod. Na pohřbu pronesli řeč Josef Pešek, místní předseda RNV, Emil Pinker a člen sokola František Drnec. V závěru pohřbu byly zazpívány písně „*Čechy, krásné*“ a státní hymna.²³²

Dne 11. května 1945 dorazila Rudá armáda do Dobříva. Ruští vojáci byli uvítáni zvoláními „*Nazdar!*“ a „*Ať žije republika!*“. Týž den se jednomu z přijíždějících ruských vozidel porouchal automobil u Ledného potoka. Václav Čermák nabídl pomoc a přivedl Jana Kalivodu. Společně se s ruskými vojáky napili vodky. Bohužel však na příznaky otravy methylalkoholem zemřel téhož dne v 18:30 nejprve Václav Čermák a následně i Jan Kalivoda.²³³

229 CIRONIS, Petros. Ještě k zastřelení Al. Kalivody v Dobřívě 5. května 1945. *Minulostí Rokycanska: Rokycansko v posledních dnech druhé světové války*. Rokycany: Státní okresní archiv, 1996, č. 5, s. 12-14. ISSN 1211-5908.

230 CIRONIS, Petros. *Na demarkační čáře: Setkání spojeneckých vojsk v květnu 1945 na Rokycansku*. Praha: Futura, 2005. 248 s. ISBN 80-86844-07-2. s. 34.

231 SOkA Rokycany. Fond MNV Dobřív. Č. fondu 106. Inv. 124. Inv. č. 55. *Kronika obce Dobřív, 2. díl (1929-1951)*.

232 Tamtéž.

233 SVĚTLÍK, Jiří. *Dobřív: Historie podbrdské vesnice*. Plzeň: Nadace České hrady, 1996. 57 s. s. 54.

Trasa z Dobříva do Mirošova

Z Dobříva pokračujeme sjednaným autobusem směrem do Mirošova. Směřujeme k mirošovskému domu čp. 5.²³⁴ Právě u tohoto domu, naproti mirošovskému zámku, byl na konci války zastřelen vězeň zdejšího kárného pracovního tábora Antonín Prokop.

1.8.3 Mirošov

Poslední dny druhé světové války byly v Mirošově na rozdíl od Dobříva a Strašic poznamenány tím, že na jaře roku 1943 byl v Mirošově zřízen kárný pracovní tábor. Tábor sloužil pro lidi, kteří se zdráhali pracovat pro německou zbrojařskou výrobu. V pracovním táboře zřízeném původně pro 300 osob se na konci války nacházelo na 800 zajatců. Muži ve věku od 16 do 65 let a ženy od 17 do 45 let pracovali 12 hod. denně po dobu zhruba 56 dnů. Poté byli odváženi do sběrných táborů v Ruzyni u Prahy a odtud posíláni na nucené práce do Třetí říše.²³⁵

Z brněnských Kounických kolejích byli přivezeni ve dnech 12. dubna a 21. dubna 1945 tamní vězni. Vlak druhého transportu byl zasažen u Berouna americkými bombami. Během události zahynuli 2 vězni, 13 vězňů bylo zraněno těžce, 7 lehce. Po příjezdu zajatců čítal tábor 765 vězňů (581 Čechů, 43 Rusů, 39 Slováků, 36 Ukrajinců, 20 Němců, 19 Poláků, 8 Italů, 5 Angličanů, 4 Jugoslávce, 3 Rumuny, 2 Belgičany, 1 Američana, Francouze, Holanďana, Bulhara a Maďara).²³⁶

Na pomoc vězňům byly uspořádány sběry potravin nejen v Mirošově, ale i v okolních vesnicích. Velitel tábora povolil, aby lidé přinášeli bochníky chleba, buchty, polévky aj. Dr. Vykydal nechal do tábora dodávat živočišné uhlí či opiové tinktury.²³⁷

Dne 5. května se v Mirošově rozezvučela po 9:30 ráno siréna, která ohlašovala zprávu o pražském povstání. Rozhlas zahrál československou hymnu, lidé se objímali. Mirošovští si zvolili za předsedu místního národního výboru Václava Spěváčka. Ten společně s dalšími členy místního RNV vyjednal s velitelem kárného tábora jeho osvobození. Po odchodu příslušníků SS okolo 19:00 vzniklo vojenské velení tábora. Po propuštění zajatců z tábora se ustavil z některých vězňů partyzánský oddíl Brdy. Oddíl byl veden

234 Viz Trasa Strašice - Dobřív - Mirošov: Z Dobříva do Mirošova.

235 CIRONIS, Petros. *Mirošovsko v protifašistickém odboji*. Rokycany: OV KSČ, 1983. 14 s. s. 4-5.

236 CIRONIS, Petros. Koncentrační tábor. *Minulostí Rokycanska: Mirošovsko v době fašistické okupace - Pracovní tábor v Kolvíň, koncentrační tábor v Mirošově*. 1995, č. 2, s. 4-7.

237 SOKA Rokycany. Fond MěNV Mirošov. Č. fondu 136. Inv. nezpr. *Kronika obce Mirošov, 1. díl (1905-1951)*.

bývalým vězněm Františkem Foukalem. Ten se společně se členy oddílu a místními dobrovolníky zúčastnil zajímání Němců.²³⁸

O den později se konala mše, kterou sloužil v místním kostele bývalý vězeň páter Peška. Během mše procházel německý konvoj městem. Před domem řezníka Ludvíka Hrubého, čp. 5, začal jeden příslušník SS střílet. Bývalí vězni tábora Antonín Prokop a Rudolf Lazecký byli postřeleni, první jmenovaný do hrudníku, druhý jmenovaný do levého stehna.²³⁹ Antonín Prokop z Brušperku, 38 let, zemřel dne 7. května. Rudolf Lazecký byl odvezen do plzeňské nemocnice. Smrt vězně Prokopa a postřelení Lazeckého měl údajně způsobit příslušník SS Franz z Chomutova. Ten byl mirošovským partyzánským oddílem za pomoci Američanů vypátrán a popraven příslušníky Foukalova oddílu.²⁴⁰ O den později byl pohřben Antonín Prokop za účasti mirošovských vězňů. Se zemřelým se lidé rozloučili písní „*Mirošovský tábor*“. Píseň složili Luděk Šablatura a Ferdinand Sládek v kárném táboře.²⁴¹

Z předchozího textu víme, že student Mencl byl zastřelen na silnici mezi Strašicemi a Dobřívem. Menclův pohřeb se konal v Dobřívě. Během pohřbu projížděla Mirošovem německá obrněná kolona v síle 3000 mužů do amerického zajetí. Kolona byla pod patronací Mezinárodního červeného kříže, o čemž svědčila vlajka, kterou držel na motorce německý parlamentář. Jeden z členů revoluční gardy měl zastřelit právě německého parlamentáře a následně se ukryt společně se svými spolupachateli v místních lesích. Velitel německé kolony vyhrožoval, že nechá město srovnat se zemí, pokud nebude pachatel vypátrán. Obyvatelé se obávali o své životy, a prchali do bezpečí mimo město. Nakonec však německá kolona odjela bez splnění své hrozby.²⁴²

Dne 8. května již do města zavítaly dva americké vozy. Američtí vojáci byli uvítáni před radnicí, kde visely čtyři prapory – sovětský, americký, britský a československý.²⁴³ Nejspíše o dva dny později přijely do Mirošova po silnici od Dobřiva první vozidla Rudé armády.²⁴⁴

238 SOKA Rokycany. Fond MěNV Mirošov. Č. fondu 136. Inv. nezpr. *Kronika obce Mirošov, 1. díl (1905-1951)*.

239 Tamtéž.

240 SOKA Rokycany. Fond ČS Mirošov. Č. fondu 762. Inv. nezpr. *Kronika četnické stanice Mirošov (1849-1947)*.

241 SOKA Rokycany. Fond MěNV Mirošov. Č. fondu 136. Inv. nezpr. *Kronika obce Mirošov, 1. díl (1905-1951)*.

242 JINDŘICH, Karel. *Mirošov: Brána do západních Brd*. Plzeň: Karel Jindřich, 2009. s. 109. s. 93.

243 SOKA Rokycany. Fond NŠ Mirošov. Č. fondu 834. Inv. 245. Inv. č. 375. *Kronika obecné a národní školy Mirošov (1940-1952)*.

244 CIRONIS, Petros. *Na demarkační linii*. Rokycany: Okresní národní výbor, 1990. s. 64. ISBN 80-900025-2-8. s. 47.

1.9 Po okolí Klabavské přehrady

Místa trasy: kostel Navštívení Panny Marie na Vršíčku - Klabavská přehrada - Husův památník - středověká vesnice Kokotsko

Celková délka trasy: cca 9 km (od kostela na Vršíčku ke středověké vesnici Kokotsko)

Celkový čas: cca 7 h

Třída: 9. ročník

Způsob zdolání trasy: pěšky; horské kolo

Způsob dopravy do obce Litohlavy: vlastní doprava pod schody k baroknímu Vršíčku

(sjednaný autobus, vlastní doprava i při zpáteční cestě)

Naši trasu začínáme na Vršíčku, vrchu, který tvoří výraznou dominantu rokycanského okolí. Na vrchu si můžeme povšimnout barokního kostela, jedeme-li po dálnici D5 ve směru Plzeň-Rokycany.

1.9.1 Kostel Navštívení Panny Marie

Na kopci Vršíček je vystavěn kostel Navštívení Panny Marie²⁴⁵. Dějiny této stavby se sice datují do 18. století, avšak místo samé neuniklo pozornosti rokycanských občanů o mnoho let dříve. Když v roce 1680 propukl v Čechách mor, rozhodli se rokycanští měšťané, že na úpatí kopce Vršíček vybudují lazaret pro nemocné. Lazaret byl postaven roku 1689.²⁴⁶

V letech 1712 až 1713 zasáhla Čechy další vlna moru. Tehdy pocítili příznaky nemoci i rokycanští obyvatelé. Přeživší a rodiny zemřelých slíbili, že přispějí na výstavbu kostela ke cti Panny Marie a ochránců moru sv. Rocha, sv. Šebestiána a sv. Rozálie. Ani v následujících desetiletích však kostel postaven nebyl. V roce 1741 Čechy sužovala další vlna morové epidemie. Rokycanští měšťané si tuto událost vyložili jako boží trest za nevystavění kostela, a proto byl dne 27. května 1744 položen základní kámen kostela Navštívení Panny Marie děkanem Šebestiánem Tomandlem.²⁴⁷ Z dokumentů nalezených při rekonstrukci kostela v roce 1823 víme, že se o výstavbu kostela přičinili císařský rychtář Matyáš Augustin Švantle z Třebeska, primátor Jan Krafta, Matěj Polák, Jan Hanselius, Josef Ferdinandy, František Polecius, Matěj Koc, Karel Pol,

245 Viz Příloha 22: Kostel Navštívení Panny Marie na Vršíčku.

246 LODL, Jan. *Vršíček: Knižka, obsahem svým ku chrámu navštívení Marie Panny blíže král. města Rokycan ležícího se vztahující*. Praha: c.k. dvorní knihtiskárny Synů Bohumila Haase, 1862. s. 67. s. 1.

247 KRČMÁŘ, Luděk. *Putování je in: Poutní místa a místa zvláštní zbožnosti plzeňské diecéze*. Plzeň: Biskupství plzeňské, 2012. 80 s. ISBN 978-80-260-3827-6. s. 75.

Antonín Třebický, Jan Šperling, Jan Koren, Václav Pangerle, Matěj Bečvářík, Vojtěch Koc, Pavel Redl, Karel Švantle, Josef Třebický, Václav Vincera, Josef Švantle, Tobiáš Bidžovský a Jan Kyncter.²⁴⁸

Hlavní architektonické práce kostela vedl rokycanský stavitel Jan Mourek. V roce 1747 byl kostel v barokním stylu dostavěn. V blízkosti kostela byla v druhé polovině 18. století vybudována poustevna. Poustevnu obýval člen řádu sv. Ivana, jenž se staral o věřící a pocestné. Stavba byla členy řádu sv. Ivana využívána do roku 1782, kdy byl řád zrušen. Posléze byla poustevna obývána hlídači místního kostela.²⁴⁹ Po jejím vyhoření v roce 1828 byl v roce 1843 na popud purkmistra Františka Leglera postaven nový domek pro hlídače a kamenné schody ke kostelu. Nad schody byl připevněn kříž od rokycanského rodáka Jana Nekoly, c.k. rady ve Vídni. Ten kostelu věnoval i obrázek Panny Marie.²⁵⁰

Do kostela Navštívení Panny Marie zavítal dne 27. června 1884 pražský arcibiskup Bedřich Schwarzenberg. Po odsloužené mši jej zastavila vnučka nedávno zesnulého starce a pověděla mu: *„Vaše Em.! Vysoce milovaný pastýři náš! Budiž mi milostivě dovoleno, abych v této svatyni Páně směla s Vaší Eminencí několik slov přednésti. Jsem vnučka onoho stařečka, který před dvěma lety na lůžku nemocném k naší sv. víře katolické přestoupil a kterému V. E. ráčila na lůžku nemocném sv. biřmování učiniti. Bylať to čest a radost pro náš rod a mne pudí vděčnost Vaší Em. zde osloviti. Dědoušek milý zemřel tiše a pokojně co zbožný katolický křesťan v blažené naději věčného spasení. V. Em. umí co dobrý pastýř ovečky své pásti a těšiti.“*²⁵¹

Při sestupu z příkrého Vršíčku kardinál Bedřich Schwarzenberg uklouzl, a proto rokycanská rada rozhodla o výstavbě nových schodů. Jména přispěvatelů jsou dosud zachována na schodech vedoucích ke kostelu.²⁵²

Stavba kostela Navštívení Panny Marie je složena z centrální části křížového půdorysu s krátkými rameny. Střední část zakrývá kupole s lucernou, na západní straně nacházíme vchod s dvěma věžičkami. Boční části jsou tvořeny emporami.²⁵³

248 Pamětní spis Navštívení Panny Marie na Vršíčku u Rokycan. Rokycany: Bartoš, Kovářik, 1937. s. 10. s. 6-7.

249 BATĚK, František a kol. *Rokycansko na starých pohlednicích*. 2. vyd. Hostivice: Baron, 2007. 300 s. ISBN 978-80- 86914-00-8. s. 147.

250 Pamětní spis Navštívení Panny Marie na Vršíčku u Rokycan. Rokycany: Bartoš, Kovářik, 1937. s. 10. s. 6-7.

251 Soukromý archiv Římskokatolické farnosti Rokycany. Adresa Náměstí Josefa Urbana 52/I. Pověřená osoba-účetní vikariátu ing. Marie Bauerová. *Kronika kaple Navštívení Panny Marie na Vršíčku (pol. 19. st.-2015)*.

252 KRČMÁŘ, Luděk. *Putování je in: Poutní místa a místa zvláštní zbožnosti plzeňské diecéze*. Plzeň: Biskupství plzeňské, 2012. 80 s. ISBN 978-80-260-3827-6. s. 75.

Z roku 1873 můžeme v kostele zhlédnout oltářní obraz Navštívení Panny Marie od plzeňského malíře Jana Herzoga, jenž přemaloval původní obraz Navštívení Panny Marie za 100 zlatých. Od Jana Herzoga se v kostele nachází i obraz sv. Vojtěcha, z dílny Františka Čermáka byl do kostela umístěn obraz sv. Prokopa.²⁵⁴ V současnosti najdeme v kostele i sochu sv. Šebestiána.²⁵⁵

V roce 1903 byla položena dlažba a střecha kostela pobita mědí klempířem Janem Páníkem. Kostel byl vymalován a následující rok byl opatřen figurálními okny od pražského sklenáře Jana Kryšpína. Ten na východní stranu zasadil čtyři menší okna s anděly. Na dalších oknech se objevily obrazy sv. Václava, sv. Ludmily, sv. Josefa a sv. Anežky České. K rekonstrukci kostela přispěli měšťané i církev.²⁵⁶

Kostel bývá otevřen pro věřící i nevěřící během litohlavské poutě konané každoročně první neděli v červenci. Tradičně se koná mše. V době první republiky byli věřící ze širokého okolí dováženi drožkami ke kostelu. Po skončení mše se lidé vydávali do místních krčem, kde se hodovalo a tancovalo.²⁵⁷

V roce 1945 kázal v kostele u příležitosti litohlavské pouti msgr. Bohumil Stašek, rodák z Klabavy. Bohumil Stašek odsloužil mši, ačkoli se teprve v květnu 1945 navrátil z koncentračního tábora Dachau a během pobytu přišel o oko. O dva roky později se k příležitosti 200. výročí kostela účastnil oslav pražský arcibiskup Josef Beran.²⁵⁸

V době poúnorové se namísto litohlavské poutě slavil družstevní den, během něhož byla uspořádána výstava zemědělských strojů. Lidé se mohli zúčastnit i rychlostních závodů či taneční zábavy v Lomečku.²⁵⁹

Původní tradice oslav litohlavské poutě byla obnovena po revoluci. V místech dnešního házenkářského hřiště jsou umístěny atrakce, střelnice i stánky s občerstvením a upomínkovými předměty. Dosud hospodyně pečou koláče s makovou, povidlovou

253 VODĚROVÁ, Hana. Vršíček u Rokycan: Historie poutního místa. *Vítaný host: Čtvrtletník příznivců Plzeňského kraje*, 2012, roč. 7, č. 3, s. 30-31. ISSN 1801-6561.

254 Soukromý archiv Římskokatolické farnosti Rokycany. Adresa Náměstí Josefa Urbana 52/I. Pověřená osoba-účetní vikariátu ing. Marie Bauerová. *Kronika kaple Navštívení Panny Marie na Vršíčku (pol. 19. st.-2015)*.

255 VODĚROVÁ, Hana. Vršíček u Rokycan: Historie poutního místa. *Vítaný host: Čtvrtletník příznivců Plzeňského kraje*, 2012, roč. 7, č. 3, s. 30-31. ISSN 1801-6561.

256 Soukromý archiv Římskokatolické farnosti Rokycany. Adresa Náměstí Josefa Urbana 52/I. Pověřená osoba-účetní vikariátu ing. Marie Bauerová. *Kronika kaple Navštívení Panny Marie na Vršíčku (pol. 19. st.-2015)*.

257 SOKA Rokycany. Fond MNV Litohlavy. Č. fondu 133. Inv. nezpr. *Kronika obce Litohlavy, 1. díl (1926-1979)*.

258 Soukromý archiv Římskokatolické farnosti Rokycany. Adresa Náměstí Josefa Urbana 52/I. Pověřená osoba-účetní vikariátu ing. Marie Bauerová. *Kronika kaple Navštívení Panny Marie na Vršíčku (pol. 19. st.-2015)*.

259 SOKA Rokycany. Fond MNV Litohlavy. Č. fondu 133. Inv. nezpr. *Kronika obce Litohlavy, 1. díl (1926-1979)*.

a tvarohovou náplní. Přesto však můžeme pozorovat pozvolný úpadek dříve vyhlášené litohlavské pouti.

Trasa z Vršíčku k vodnímu dílu Klabava

Z vrcholu kopce Vršíček sestoupíme po lesní cestě směrem ke kamenným schodům. Před schody se vydáme doprava po lesní cestě k dřevěnému altánu u polní cesty. Polní cesta lemovaná žlutým turistickým značením nás dovede k bývalé hájence, dnes středisku Terapeutické komunity. Odtud pokračujeme po žluté turistické trase k bývalé hospůdce Na Radosti. Na rozcestí Na Radosti se vydáme po žluté turistické trase směrem na obec Klabava kolem Klabavské přehrady. Po přibližně 300 m od rozcestí Na Radosti se po levé straně nalézají betonové základy bývalého Rezlerovic mlýna, který byl zbořen kvůli výstavbě vodního díla Klabava.²⁶⁰

1.9.2 Vodní dílo Klabava

Vodní dílo Klabava²⁶¹ je situováno mezi 33. až 34. km říčky Klabavy od jejího vzniku v brdských lesích. Klabavská přehrada nebyla součástí zdejší fauny a flóry do poloviny 50. let minulého století. Právě v tomto období bylo rozhodnuto o vzniku vodní nádrže Klabava. Mezi hlavní důvody výstavby klabavské přehrady patřily otevření povrchového železnorudného dolu v Ejpovicích a zamezení prudkého toku řeky Klabavy v době tání sněhu v brdských lesích.²⁶² K výstavbě přehrady bylo zapotřebí vykoupení polností zdejších obyvatel a zatopení Rezlerovic mlýna u bývalé hospůdky Na Radosti a Tylova mlýna v Ejpovicích.²⁶³

Předpokládaná vodní plocha přehrady byla odhadována na 118 ha. Od února 1954 byli na místo provizorně vystavěných dřevěných domků na poli Josefa Černého, čp. 30, svážení dělníci, kteří za pomoci buldozerů a bagrů rozšiřovali řečiště Klabavy.²⁶⁴ V červenci téhož roku však byly práce přerušeny kvůli vydatnému dešti. Ten způsobil rozlítí rozšířeného řečiště, zaplavení okolních polí a poškození již rozestavěné hráze. Ochranná hráz u Ejpovic dokonce nevydržela nápor vody, provalila se a zatopila hlubokou důlní jámu. Přírodní

260 Viz Trasa: Kostel Navštívení Panny Marie na Vršíčku - Klabavská přehrada - Husův památník - středověká ves Kokotsko: Z Vršíčku do Klabavy.

261 Viz Příloha 23: Klabavská přehrada.

262 DVOŘÁK, Otomar. *Podbrdskou krajinou Rokycanska a Zbizožska*. PRAHA: Regia, 2014. 319 s. ISBN 978-80-87866-08-5. s. 54-55.

263 KLÍMA, Josef. *Klabava 1401-2001*. Klabava: Zastupitelstvo obce Klabava, 2001. 47 s. ISBN 80-8643-03-2. s. 45.

264 SOKA Rokycany. Fond MNV Klabava. Č. fondu 125. Inv. 204. Inv. č. 24. *Kronika obce Klabava, 2. díl (1948-1976)*.

katastrofa oddálila dolování železné rudy v ejpovických hrudkovnách a místním zemědělcům způsobila statisícové škody.²⁶⁵

Práce na výstavbě hráze však brzy pokračovaly. Do základů hráze dělníci použili i odpad z již dříve zavřených klabavských železáren, písek, hlínu a kamení z lomu u lesa U Mlázu. Na pokračující práce výstavby hráze přehrady se v červnu 1956 přijel podívat československý prezident Antonín Zápotocký.²⁶⁶ V téže době národní podnik Výstavba kladenských dolů hloubil dva podzemní tunely. Betonové tunely vedly od klabavské staré školy směrem na Horomyslice a měly za úkol odklonit původní koryto řeky Klabavy. Od uzavření ejpovických hrudkoven na počátku 70. let minulého století jsou tunely o průměru 5 m a délce 1 563 m nevyužívané a zabeďněné z důvodu zabezpečení.²⁶⁷

Dne 15. ledna 1958 byla přehrada dostavěna a do roku 1961 patřila pod správu národního podniku Železnorudných dolů a hrudkoven Ejpovice. Prvním hrázným se stal Boh. Soukup.²⁶⁸

Postupem času začala být přehrada využívána jako rekreační místo ke sportovnímu rybolovu. V roce 1980 se uskutečnily první rozsáhlé renovace hráze a přepadů. Přehrada zůstala z poloviny vypuštěná, avšak žádné opravy se nekonaly. K opravám došlo až v roce 1983, kdy byla hráz opakovaně poškozena deští. Koryto řeky Klabavy bylo vyčištěno a díry v hrázi byly utěsněny.²⁶⁹

V současnosti vlastní Klabavskou přehradu Česká republika a spravuje jej Povodí Vltavy. Již z dále viditelná hráz představuje tížnou, sypanou zemní hráz se šikmým těsnicím jílovým jádrem. Hráz měří 403,6 m, její šířka činí 5 m a výška hráze představuje 12,6 m.²⁷⁰ V levé části hráze nalezneme 30 m dlouhý nehrazený bezpečnostní přeliv, jehož účel spatřujeme v ochraně před přelitím hráze. Bezpečností přeliv je přemostěn lávkou. Z přelivu odtéká voda do skluzu a 10 m širokého, 3,5 m hlubokého a 30 m

265 DVOŘÁK, Otomar. *Podbrdskou krajinou Rokycanska a Zbizoška*. PRAHA: Regia, 2014. 319 s. ISBN 978-80-87866-08-5. s. 55.

266 SOkA Rokycany. Fond MNV Klabava. Č. fondu 125. Inv. 204. Inv. č. 24. *Kronika obce Klabava, 2. díl (1948-1976)*.

267 DVOŘÁK, Otomar. *Podbrdskou krajinou Rokycanska a Zbizoška*. PRAHA: Regia, 2014. 319 s. ISBN 978-80-87866-08-5. s. 56.

268 SOkA Rokycany. Fond MNV Klabava. Č. fondu 125. Inv. 204. Inv. č. 24. *Kronika obce Klabava, 2. díl (1948-1976)*.

269 SOkA Rokycany. Fond MNV Klabava. Č. fondu 125. Inv. 204. Inv. č. 26. *Kronika obce Klabava, 4. díl (1983-1998)*.

270 Soukromý archiv klabavského hrázného Jiřího Groskopfa. *Provozní řád pro vodní dílo Klabava na Klabavě ř.km 14,735*. 49 s. + přílohy. s. 8.

dlouhého vývaru, do něhož ústí i dvě výpustě. Z vývaru se pak voda shromažďuje v odpadním korytu táhnoucím se až k ejpovickému lomu.²⁷¹

K obsluhování přehrady slouží horní a dolní strojovna, liminigrafická stanice využívaná k měření odtoku vody z nádrže, trafostanice, přístaviště a dům hrázného. Hrázný provádí každodenně hlášení o stavu vody vodohospodářskému dispečinku Povodí Vltavy po 7 hod. ranní.²⁷²

Přijdeme-li k prvnímu domu obce Klabava po polní cestě od hospůdky Na Radosti, nacházíme se u domu klabavského hrázného Jiřího Groskopfa. Na protější straně silnice stojí Husův památník.

1.9.3 Husův památník

V československém prvorepublikovém období byly na mnoha místech stavěny památníky nejvýznamnějších osobností československé minulosti. Jednou z nejvýrazněji zastoupených osobností se stal reformátor Jan Hus. Na návších i větších prostranstvích mu byla projevna pocta výstavbou památníku. Jeden z těchto památníků se nachází před domem klabavského hrázného.

Husův památník²⁷³ byl postaven na Chmelíkovice palouku v roce 1928. Mohyla představuje skalku vystavěnou z balvanů. Ve skalce se objevuje kalich umístěný na Bibli. Do kamene je vsazena deska s datem Husova narození a upálení.²⁷⁴ V roce 1966 proběhly opravy mohyly. Renovace památníku zahrnovala vyspárování a zasazení nového kalicha, jelikož předchozí kalich byl zničen vandaly. Prostor kolem památníku byl ohrazen.²⁷⁵ Ve druhé polovině 70. let minulého století byl od památníku vytvořen přechodový můstek z příkopu k silnici.²⁷⁶ V současnosti se o pomník a lavičky stará klabavský hrázný.

Trasa od Husova památníku ke středověké obci Kokotsko

Naše trasa pokračuje od Husova památníku po žlutém turistickém značení k rozcestí Klabava-Litohlavy. Odtud se vydáme po zelené turistické trase směrem na Litohlavy.

271 Soukromý archiv klabavského hrázného Jiřího Groskopfa. *Provozní řád pro vodní dílo Klabava na Klabavě ř.km 14,735*. 49 s. + přílohy. s. 8.

272 Tamtéž.

273 Viz Příloha 24: Husův památník.

274 SOKA Rokycany. Fond MNV Klabava. Č. fondu 125. Inv. 204. Inv. č. 23. *Kronika obce Klabava, 1. díl (1928-1946)*.

275 SOKA Rokycany. Fond MNV Klabava. Č. fondu 125. Inv. 204. Inv. č. 24. *Kronika obce Klabava, 2. díl (1948-1976)*.

276 SOKA Rokycany. Fond MNV Klabava. Č. fondu 125. Inv. 204. Inv. č. 25. *Kronika obce Klabava, 3. díl (1977-1983)*.

Po 100 m odbočíme z okresní komunikace na polní cestu vedoucí k lesu U Pískové jámy. Odtud jdeme po zelené turistické trase zhruba 2,5 km po lesních cestách k Dolnímu kokotskému rybníku, místu, kde se rozkládala středověká vesnice.²⁷⁷

1.9.4 Středověká vesnice Kokotsko

Po 2,5 km chůze dorazíme k informační tabuli Kokotské rybníky. Právě zde ve středověku vedla cesta, která rozdělovala vesnici na západní a východní část. Východní část je dnes pokryta jehličnatými porosty, avšak v části západní jsou dosud znatelné stopy po středověkých stavbách.

Ves se na počátku svého vzniku jmenovala Kokot. Jméno bylo odvozeno buďto od šlechtice tohoto jména, nebo od pojmenování užitkového zvířete kohout, jímž se dříve označovali tetřevi. O dnes již neexistující středověké vesnici Kokot se dochovala zmínka z roku 1358, kdy je ves zmíněna v souvislosti s úmrtím jakéhosi Miroslava. Po tomto Miroslavovi získal nedaleké vsi Smědčice, Bušovice a Kokot tehdejší panovník. Z dalších dochovaných záznamů víme, že byla ves rozčleněna na pět lánů Přibíka Randáka, pět lánů Habarta a jeden lán Macha (nejspíše z Dýšiny) a popluží patřící jakémusi Jindřichovi. Část vsi Kokot náležela Smědčicím.²⁷⁸

Na počátku patnáctého století patřila vesnice do držav Rožmberků. Dokazuje to listina, v níž Jindřich z Rožmberka odkazuje augustiniánskému klášteru v Rokycanech dva lány ve vsi Kokot za každoročně slouženou mši za jeho rod. Díky zápisu o smrti jakési Kunhuty, vdovy po Sokolovi z Chrástu, víme, že ves Kokot s platem, loukami, rybníky, potoky i pastvinami získal do držení král Ladislav, jenž se však državy zřekl ve prospěch Jošta z Tupadel. Jošt zcelil území vsi (vyjma polností dýšinské fary a rokycanských augustiniánů) a ves připojil roku 1458 ke Smědčicím. Někdy v této době začala vesnice pustnout, nejspíše přičiněním bojů mezi strakonickou jednotou a poděbradského vojska.²⁷⁹

Nejspíše již na konci 15. století existovaly rybníky, které v oblasti dnešního Kokotska nalezneme. Svědčí o tom zápis týkající se smlouvy tří bratrů z Poutnova s augustiniánským klášterem v Rokycanech. Smlouva zahrnovala informace o zatopení vsi. Každý z bratrů měl klášteru dát 20 grošů, dvě až tři štiky nebo džber ryb. Majitelem zpustlé vsi se roku 1563 stalo královské město Plzeň, jenž získalo do držení horomyslický statek Adama Muchka

277 Viz Trasa: Kostel Navštívení Panny Marie na Vršíčku - Klabavská přehrada - Husův památník - středověká ves Kokotsko: Z Klabavy na Kokotsko.

278 VAŘEKA, Pavel a kol. *Archeologie zaniklých středověkých vesnic na Rokycansku II*. Plzeň: Katedra archeologie Fakulty filosofické ZČU, 2008. 144 s. ISBN 978-80-87170-03-8. s. 54-55.

279 Tamtéž.

z Bukova a tím i ves a rybníky. Rybníky byly za třicetileté války poničeny, a proto je město Plzeň nechalo roku 1738 obnovit. Na Kokotsku se nalézal Horní, Dolní rybník i menší Prostřední rybník, dnes již nezachovaný, situovaný pod Dolním rybníkem. Ve stabilním katastru bychom našli rybník Horní, Dolní i Prostřední. V roce 1879 však o Prostředním rybníku nenalzáme zmínek.²⁸⁰

Pozůstatky po středověké vsi nalzáme jižně od Dolního rybníku na ploše zhruba 800 x 140 m. Nejzachovaleji se jeví pozůstatky příbytku, nejspíše dvorce šlechtice²⁸¹, v severozápadní části vsi. Můžeme hovořit o domu s trojdílným jádrem o rozměrech 14 x 36-40 m. Na severní obytnou část navazovala užší síň, k níž se připojovala komorová část. U komorové části archeologové našli podsklepenou patrovou komoru. Na stavbu byl nepochybně užit kámen, nalezeno bylo i dřevo, mazanice s otisky kachlů, vápenná malta a hřebíky. Výstavba dvorce bývá odborníky řazena do období od 2. poloviny 13. století do 1. poloviny 15. století.²⁸²

Středověké pozůstatky staveb jsou dnes patrné pod dnes již zalesněnou návsi v západní části vsi. Náves ležící jižně od Dolního kokotského rybníka²⁸³ tvořila plochu 450 m x 70 m a v jižní části návsi byly situovány budovy. Ty bychom dnes těžko identifikovaly, jelikož se dochovaly pouze prohlubně. Předpokládá se, že některé prohlubně sloužily jako vodní nádrže nebo zahloubené komory či sklepy hospodářských budov.²⁸⁴

Základ vsi tvořilo dnes již neexistující tvrziště. Jednalo se nejspíše o dřevěnou věžovou stavbu ohraničenou zatopeným příkopem.²⁸⁵ Jižně od západní návsi ležela plužina. Z plužiny se zachovalo 30 souběžných rýh, přičemž každá z rýh je vzdálena od sousední rýhy přibližně 4,2 m.²⁸⁶

280 VAŘEKA, Pavel a kol. *Archeologie zaniklých středověkých vesnic na Rokycansku II*. Plzeň: Katedra archeologie Fakulty filosofické ZČU, 2008. 144 s. ISBN 978-80-87170-03-8. s. 56-58.

281 Viz Příloha 25: Pohled na pozůstatky sídla velmože na Kokotsku.

282 VAŘEKA, Pavel a kol. *Archeologie zaniklých středověkých vesnic na Rokycansku II*. Plzeň: Katedra archeologie Fakulty filosofické ZČU, 2008. 144 s. ISBN 978-80-87170-03-8. s. 56-58.

283 Viz Příloha 26: Dolní kokotský rybník.

284 VAŘEKA, Pavel a kol. *Archeologie zaniklých středověkých vesnic na Rokycansku II*. Plzeň: Katedra archeologie Fakulty filosofické ZČU, 2008. 144 s. ISBN 978-80-87170-03-8. s. 56-58.

285 ANDERLE, Jan. *Zaniklá ves a tvrz Kokot*. Plzeň: Petr Mikota, 2008. s. 26. ISBN 978-80-87170-02-1. s. 12.

286 Tamtéž. s. 22.

2 Část didaktická

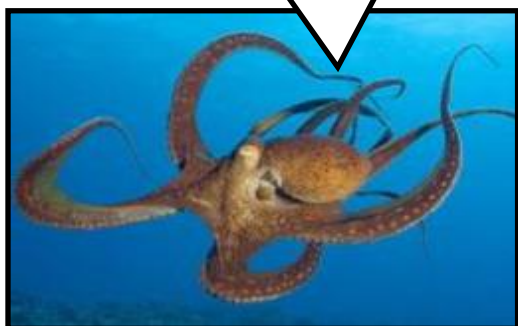
1. trasa - Pracovní list

1) Rokycanská stráň

Poznáš živočichy, které bys mohl/a na Rokycanské stráni uvidět, kdybys žil/a na konci prvohor, tj. před 250 mil. lety?

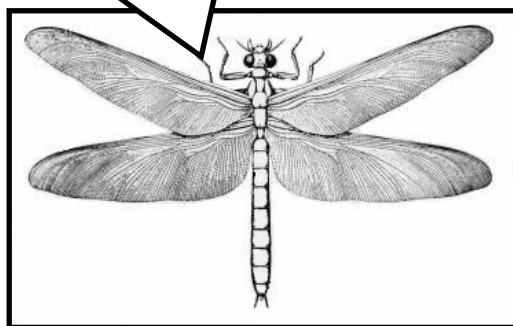
Název: _____

Prostředí: _____

Název: _____

Prostředí: _____

Název: _____

Prostředí: _____

Název: _____

Prostředí: _____

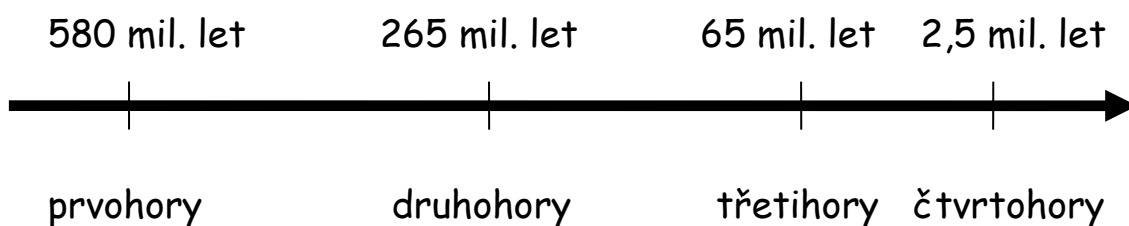

Mohl/a bys pozorovat tyto živočichy v prvohorách?

A, Ano - PROČ?

B, Ne - PROČ?

Svůj názor potvrd' vyznačením prvohor a počátečního vývoje člověka na časové přímce.

Místní region proslul tzn. rokycanskými kuličkami. Odhadneš několik informací o této místní zajímavosti? Odpovědi na otázky a další zajímavosti o rokycanských kuličkách se dozvíš z učitelova výkladu.

A) Rokycanské kuličky vznikly na:

- > 1. území luk a polí
- > 2. dně moří
- > 3. pouštích a savanách

B) Rokycanské kuličky vznikly:

- > 1. roztříštěním meteoritu
- > 2. zkameněním živočicha
- > 3. nahromaděním spadaneho listí

C) Když objevíš rokycanskou kuličku:

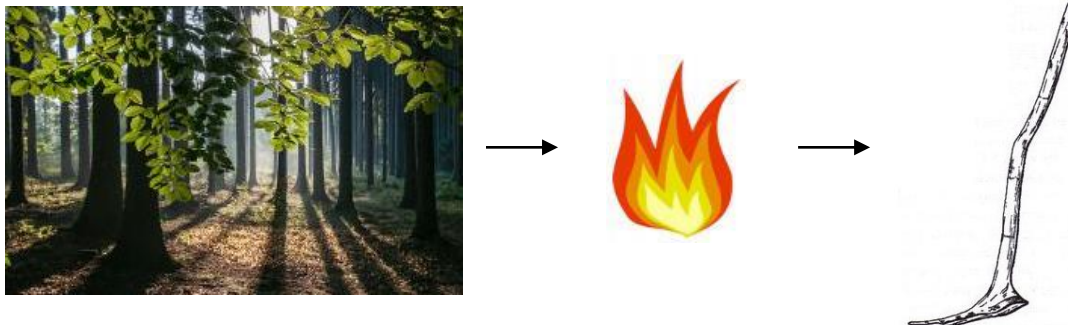
- > 1. můžeš si ji vzít domů
- > 2. můžeš si ji prohlédnout a nechat na místě
- > 3. můžeš ji rozbít

Dokážeš dokreslit chybějící část rokycanské kuličky?

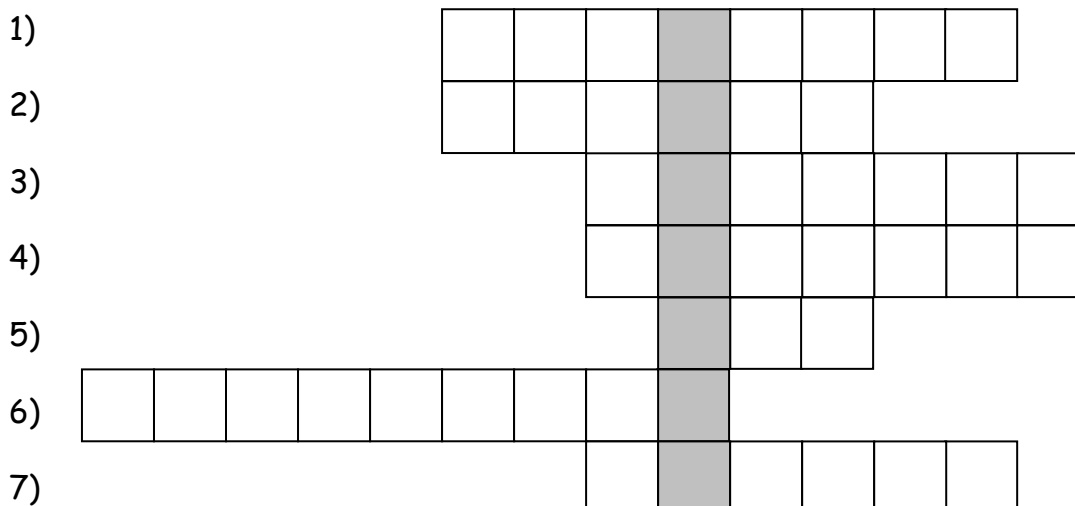
2) Vrch Žďár

Odvodíš podle těchto indicií postup získávání nové zemědělské půdy. Podle názvu tohoto postupu získal jméno vrch Žďár.

Název získávání nové půdy: _ _ _ _ _

Dokážeš vyluštit tajenku, v níž se skrývá pravěká kultura, která osidlovala vrch Žďár zhruba kolem roku 1 000 př. n. l.?

Otázky

- 1) název období mezi dobou kamennou a železnou
- 2) název zvýšeného a lidskou rukou vytvořeného náspu nad hrobem, od hledaného slova je odvozena pravěká kultura střední doby bronzové
- 3) název krétského města, v němž byl podle mýtu v této době vytvořen labyrint
- 4) název obce na Domažlicku, ze které pochází unikátní čtyřkolový bronzový vozík
- 5) název jednoho z kovů, který tvoří bronz
- 6) obecný název pro člověka, který vykonává určitý druh ruční práce (př. kovolijec, kovotepec, tesař, ...)
- 7) druh pohřebního rytu, opak ritu kostrového

Nejslavnějším artefaktem této kultury je štít z bronzového plechu z Plzně-Jíalky. Pokus se štít namalovat. Doma srovnej, jestli se tvůj výtvar a originální bronzový štít shodují. Vypiš o něm 3 zajímavé informace. Uveď, proč jsi nakreslil/a tento štít.

Prostor pro tvůj štít:

Proč jsem nakreslil/a tento štít?

Originální štít:

3 informace o originálním štítu:

Srovnání tvého a originálního štítu v 5 větách:

2. trasa - Pracovní list

1) Zvíkovečtí archeologové

Uměl/a bys vysvětlit pojem archeologie a odlišit jej od pojmu paleontologie? Přidej i dva české archeology a paleontology, které si pamatuješ z hodin dějepisu.

Archeologie je:

Dva archeologové a jejich nálezy:

Paleontologie je:

Dva paleontologové a jejich nálezy:

V čem se archeologie a paleontologie odlišují?

Poslouchal/a jsi pozorně učitelův výklad? Barevně odliš 11 životních událostí zvíkoveckého majitele panství Matyáše Kaliny a 11 životních událostí amatérského archeologa Václava Krolmuse.

Matyáš Kalina

Václav Krolmus

narozen v Českých Budějovicích roku 1772 církevní studia rytíř

zájem o lidovou slovesnost právník a advokát kázání v jazyce českém

narozen v Březince u Bělé pod Bezdězem roku 1787 katolický kněz

majitel zvíkoveckého panství finanční podpora vsi zemřel roku 1861

morální a učitelská podpora dětí rodinná hrobka ve Zvíkovci

odchod do Prahy kvůli sporům průkopník metody relativní chronologie

účastník revolučního roku 1948 osada Kalinova ves (část Zvíkovce)

přídomek z Jäthensteina označován jako první terénní archeolog

dílo Staročeské pověsti, zpěvy, hry, obyčeje, slavnosti a nápěvy ohledem
na bájesloví česko-slovanské

zemřel roku 1848 dílo Pohanská obětiště, hroby a starožitnosti Čech

Nejspíš neznáš pojem *relativní chronologie*. V tomto úkolu zjistíš, na jakém principu funguje. Seřad' předměty tak, jak šly časově za sebou.

název: _____

název: _____

název: _____

pořadí: _____

pořadí: _____

pořadí: _____

název: _____

název: _____

pořadí: _____

pořadí: _____

Opakem *relativní chronologie* je *absolutní chronologie*. Pokus se ji na základě těchto údajů vysvětlit.

Přesné datum tvého narození: _____

Přesné datum dnešního dne: _____

Které datum je mladší? _____

Vysvětlení pojmu *absolutní chronologie*:

2) Podmokelský poklad

Podle těchto 5 indicií poznej, kdo do Podmokel poklad „schoval“.

- > 1. Tvořili jsme největší (barbarský) národ Evropy v období 400 př.n.l. - 0.
- > 2. Od jednoho z našich kmenů jste získali název Bohemia.
- > 3. Naše společnost byla tvořena náčelníky, druidy, jezdci a prostým lidem.
- > 4. Vystavěli jsme na chráněných návrších oppida.
- > 5. Věřili jsme ve více bohů a v posmrtný život.

Kdo jsme? -> národ: _____
-> kmen: _____

Už víš, kdo jsme? A pamatuješ si název našich mincí?

Název peněz: _____

Proč se mince tak nazývají?

Co si o mně ještě pamatuješ?

Víš, že jsme vám zanechali některé svátky? Poznáš je podle těchto obrázků? Napiš český název svátku, odhadni zvyky a dodej, co děláš v tyto dny dnes.

IMBOLC

Český název:

Datum: 1. února

Dřívější zvyky:

Tvůj den:

BELTAIN

Český název:

Datum: 30. dubna

Dřívější zvyky:

Tvůj den:

LUGHASAD

Český název:

Datum: 1. srpna

Dřívější zvyky:

Tvůj den:

SAMHAIN

Český název:

Datum: 1. listopad

Dřívější zvyky:

Tvůj den:

3. trasa - Pracovní list

1) Hrad Březina

První zmínka o existenci hradu Březina je datována do roku 1379. Uveď, který panovnický rod a panovník v této době vládne v Čechách. Dodej i jméno zakladatele hradu, které se dozvíš z krátkého učitelova výkladu o této památce.

Panovnický rod: _____

Panovník: _____

Zakladatel hradu Březina: _____

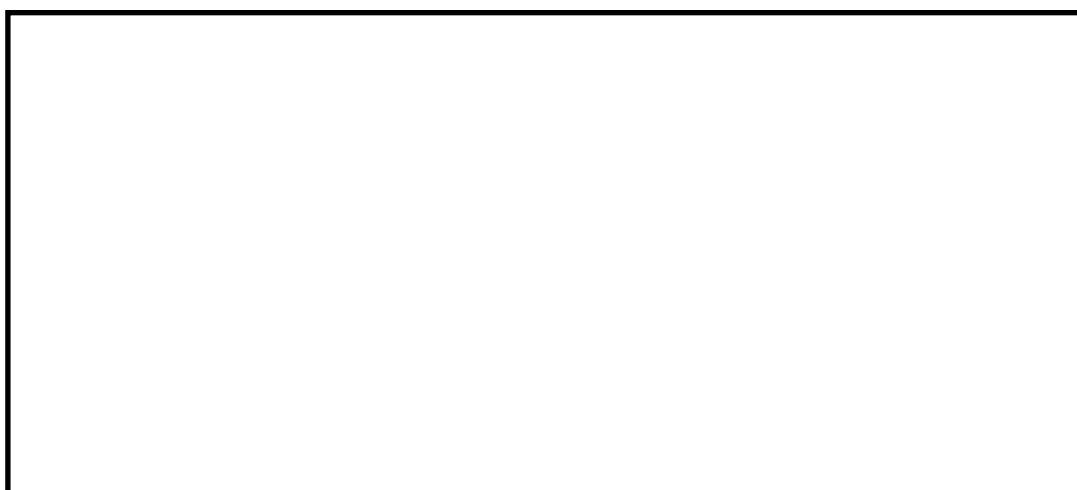
Současná novogotická podoba hradu vznikla za přispění Kašpara Marii Šternberka až 19. století. Původně byl hrad vystavěn v gotickém stylu.

Dokážeš:

a, nakreslit gotické lomené okno

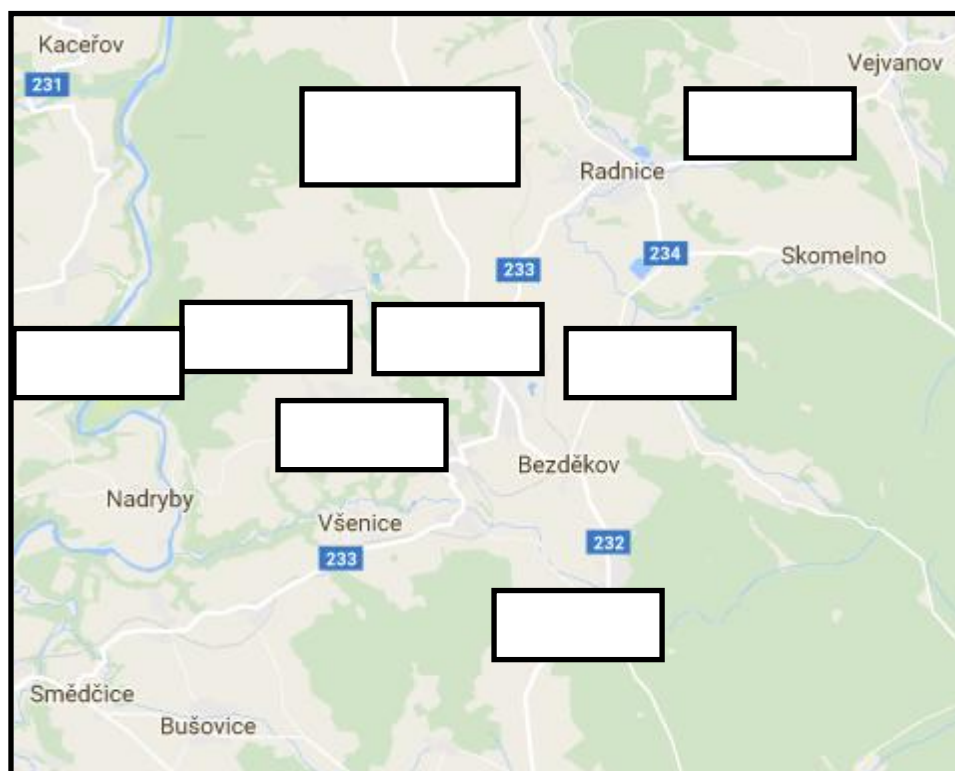

b, vytvořit návrh pohlednice

Na mapě se kartografovi vymazaly názvy vsí, které na konci 15. století vlastnil Zbyněk z Buchova, vlastník hradu Březina. Prokaž, že jsi znalec regionu a názvy dnešních vsí doplň k vynechaným místům.

Názvy vsí: Březina, Přívětice, Břasy, Chomle, Stupno, Kříše, Újezd (u Svatého Kříže), Darová

Zdeněk z Buchova prodal hrad s okolními vesnicemi za 1 500 kop pražských grošů Bohuslavu ze Svinař. Vypočítáš, kolik pražských grošů je to celkem?

b) Hradiště u Březiny

Hradiště u Březiny vzniklo v době slovanské. Odpověz zda platí, či neplatí tato tvrzení o Slovanech. Chybná tvrzení oprav.

Doba slovanská předcházela době keltské.

V době slovanské přišel na naše území i kmen Čechů.

V době slovanské vládl na našem území kupec Sámó, který porazil v bitvě u Vogastisburku kmen Mad'arů.

Slované žili zemědělským způsobem života, věřili ve více bohů a stavěli hradiště.

V době slovanské nejspíše žila bájná přemyslovská knížata, za jejichž zakladatele je považován Krok.

Zakresli do prázdného políčka vnější i vnitřní pozůstatky slovanského opevnění.

Český středověký historik ve svém díle uvedl, že hradiště Březina nejspíše tvořilo opevněný bod jednoho z přemyslovských nepřátelských rodů. Tento rod byl roku 995 Přemyslovci vyvražděn.

Doplň:

Jméno historika: _____

Název kroniky: _____

Jazyk kroniky: _____

Název znepráteleného rodu Přemyslovců:

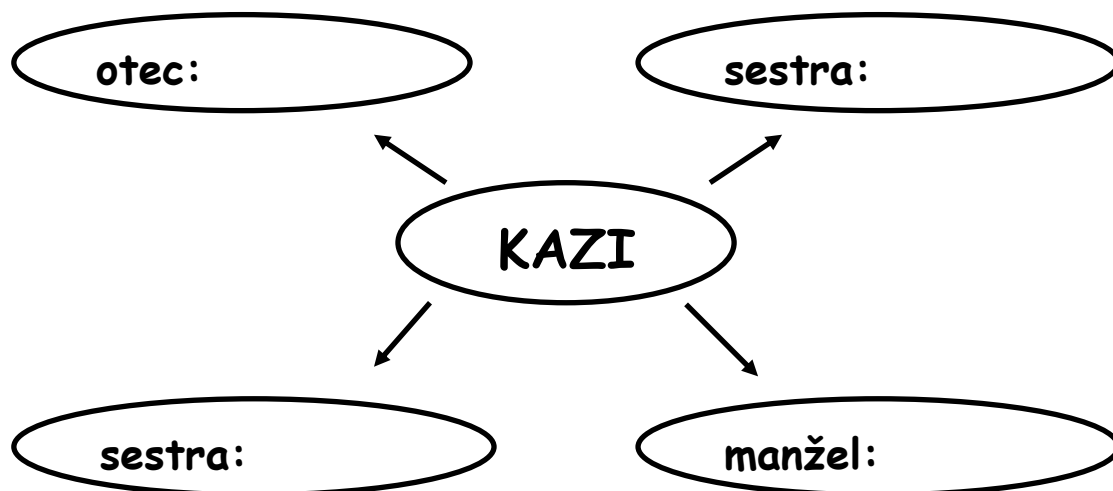

Dvě další informace o tomto rodu:

1) _____

2) _____

Podle amatérského archeologa Matyáše Kaliny byla na hradišti umístěna mohyla Kazi. Vzpomeň si na Kaziny příbuzenské vztahy a zapiš je.

c) Paleontologické naleziště Rumpál

Dokážeš odhalit názvy živočichů, kteří byli objeveni na tomto nalezišti? Spoj části tak, aby vznikla slova. Živočichy se pokus nakreslit do rámečků.

A,

1. část:

jedna + dva = ___ - háček = ___

2. část:

část horní končetiny: ___ - KET = ___

3. část:

nejmenší jednotka dat v informatice = ___

Název živočicha: _____

B,

1. část:

jinak trn: ___ - E = ___

2. část:

2. samohláska ve slově sekvoj = _

3. část:

povrch těla = ___ + změna Ů v O - E = ___

4. část: jinak číslo = ___ - FRA = ___

Název živočicha: _____

C,

1. část: část horní končetiny = _____

2. část: zdrobněle dolní končetina = _____

+ změna KA v CI = _____

Název živočicha: _____

4. trasa - Pracovní list

a) Hrad Řebřík

Podle archeologů byl hrad založen v době posledních Přemyslovců na českém trůnu.

Zapiš:

3 poslední Přemyslovce: _____

Rok vymření Přemyslovců: _____

Místo vymření Přemyslovců: _____

Hrad byl součástí dnes již neexistující středověké vsi. K hradu náležely dvorec, haltýř, rybníční soustava, plužina, jámový lom a dodnes stojící kostel. Spoj slova se součástmi hradu.

hrad
kostel
dvorec
plužina
jámový lom
haltýř
rybníční soustava

sádka
zemědělská práce
těžba kamene
areál zámožného velmože
dlouhodobý chov ryb
sídlo obranné, společenské
modlení

Napiš název středověkého povolání, kterým by ses rád živil. Uved' důvod, proč sis vybral/a právě toto povolání. Poté debatuj se spolužáky o svém výběru.

Po prohlídce šlechtického hradu si zahraj na architekta a navrhni, jak mohl hrad vypadat.

Nezapomeň na:

- > půlměsíkový tvar skalního hřebenu, na němž byl hrad vystavěn
- > 2 předhradí a 1 jádro hradu + okolní hradby
- > příkopy mezi předhradími a jádrem hradu

Celkový půdorys hradu s předhradími a jádrem:

- > jádro hradu:
- > V: cisterna na vodu
- > Z: obdélný palác
s valbovou střechou

Jádro hradu:

Nic nekresli, sem si po výletě nalepíš návrh jádra hradu podle historiků.

b) Kostel sv. Petra a Pavla

Podle nápověd pozněj rok, kdy o kostele pochází první zmínka. Dodej i jméno českého panovníka, který nechal vzniknout ony nápovědy.

A, založeno Nové Město pražské

B, položeny základy hradu Karlštejn

C, založena pražská univerzita

Rok: _____ Panovník: _____

Vyluštíš název historické vědy, která se zabývá náhrobními deskami, jež objevíš v kostele? Nejprve však musíš odhalit správná řešení a pak je najít v osmisměrce.

Gotická architektura

- _____ systém

- _____ oblouk

- _____ klenba

- ústupkový _____

- zdobné prvky:

roseta, _____

a _____

- architekti - Parlér,

_____, _____

- gotické stavby

-> klášter - Plasy, Chotěšov, _____

-> _____ - Svatovítský, Bartolomějský, sv. Barbory

-> hrad - Radyně, Rabí, Karlštejn, _____

-> jádro měst - Plzeň, České Budějovice, _____

L	E	P	Ž	O	S	E	K
L	Á	R	E	J	T	O	E
O	I	T	B	G	S	P	S
M	F	E	R	T	R	Ě	J
E	I	L	O	O	A	R	E
N	Á	Č	V	F	P	N	R
Ý	L	M	Á	R	CH	Ý	I
K	A	A	CH	R	L	I	Č

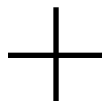
Tajenka: _____

c) Hrad Žebrák

Hrad Žebrák byl založen roku 1280. Odvodíš jméno zakladatele hradu a od jeho příjmení název rodu?

jméno

manžel Boženy,
syn Břetislav I.

příjmení

Šlechtic: _____

Název rodu: _____

Šlechtické rody si potrpěly na erby. Zde vidíš erb zakladatelského rodu, jenž vlastnil hrad Žebrák. Poznej zvířata v erbu. Do volné plochy nakresli štít se symbolem, který tě charakterizuje.

zvířata: _____

Šlechtický hrad získal do držení Jan Lucemburský v roce 1336. Největšího rozmachu se hrad dočkal za vlády Václava IV. Pokus se text tužkou doplnit, uprav jej až podle výkladu učitele.

Žebrák za vlády Václava IV.

Václav IV. na Žebrák rád jezdíval kvůli zdejšími honům. Trávil zde čas i během sporů s pražským arcibiskupem _____ i bratrem _____ a bratrancem markrabětem _____. Po zjetí bratrovými a bratrancovými přívrženci u _____ strávil čas ve vězení. Po propuštění nechal hrad Žebrák _____ a přikázal vystavět hrad _____. Během náboženských sporů se zde sešel Mistr _____ a disputoval s _____. V době husitských válek sloužil hrad jako místo setkání _____ a _____. Toho se však Václav IV. nedožil, protože zemřel před _____.

Správně odpověz a zjisti, jak jsou nazývány hrady s dominantní věží sloužící k obraně?

A, Dominantní věž je opatřena střílnami a bílým gotickým kvádrováním.

B, V severní části hradu byl vystavěn v době Václava IV. palác, z něhož se dochovaly dva okenní otvory ve zdi.

Správně A: bergfrit

Správně B: donjon

Za domácí úkol vytvoř pozvánku na hrad Žebrák, která bude obsahovat:

- > pozvanou osobu/pozvané osoby
- > důvod, proč navštívit hrad
- > datum, kdy hrad navštívíte
- > cenu vstupného
- > obrázek

5. trasa - Pracovní list

Za lidovou kulturou

Ostrovec není jediným místem v regionu, kde můžeš nalézt lidovou architekturu podbrdského typu. Odhalíš vesnice, ve kterých objevíš takovouto lidovou architekturu?

1) Jsem vesnice, ve které můžeš navštívit:

A, hostinec Stará hospoda

B, pamětní síň herce Jindřicha Mošny

C, starobylý vodní hamr

Vesnice: _____

2) Jsem vesnice, ve které můžeš navštívit:

A, gotický kostel sv. Vavřince

B, vojenské cvičiště Bahna

C, Muzeum Středních Brd

Vesnice: _____

Navštívil/a jsi už některé z výše uvedených míst? Pokud ano, doporuč, nebo nedoporuč spolužákům návštěvu tohoto místa.

DOPORUČUJI	NEDOPORUČUJI	NEBYL/A JSEM	CHTĚL/A BYCH SE PODÍVAT

Na ostrovecké návsi se nachází roubená zvonička. Vyplň sloupec Tvůj odhad a doplň jej učitelovým výkladem. Do posledního sloupce uveď, co tě na kapličce zaujalo.

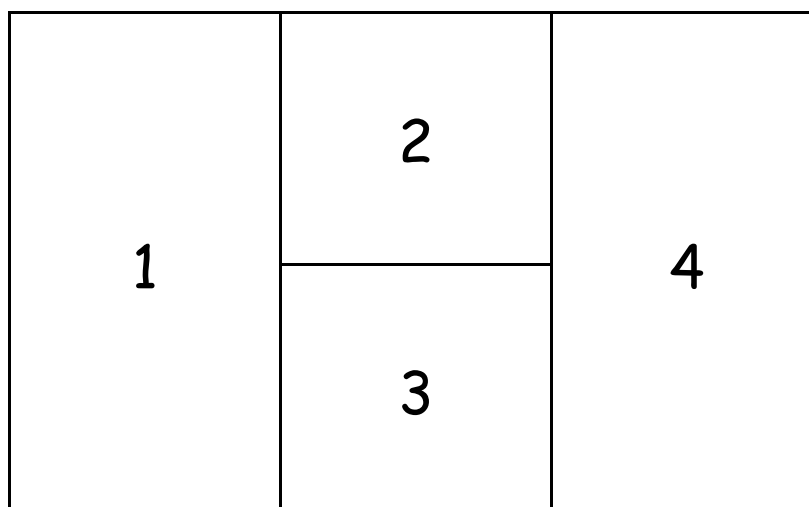
	Ostrovecká zvonička		
	Tvůj odhad:	Učitelův výklad:	Zajímavosti:
Století vzniku			
Popis zvoničky			
Využití zvoničky			

Roubené chalupy podbrdského typu se vyznačovaly tím, že většinou byly komorového typu a byly tvořeny třemi díly. K domu přiléhaly hospodářské budovy.

Správně přiřaď části roubeného domu k číslům:

Části domu

- síň, černá kuchyně, komora, světnice

Zařad' předměty do správné části domu. U každé části jsou správně 2 předměty. Poznamenej si, kterým slovům nerozumíš, a zeptej se svého učitele.

Hospodářské budovy

lomenice
zásoby krmiva, uhlí, dřeva
almary
vstupní zvýšený práh
chomout a jařmo

Vnější vybavení chalupy

mlátičky a cepy
dýmník
došková střecha
uchování sudů se zelím
kožich

Komora

trakař
saze a kouř
svatý kout
kolovraty a přeslice
postele pro odrostlé děti

Síň

hřad
slohová okna
malovaná truhla
drobný nábytek
dvevní petlice

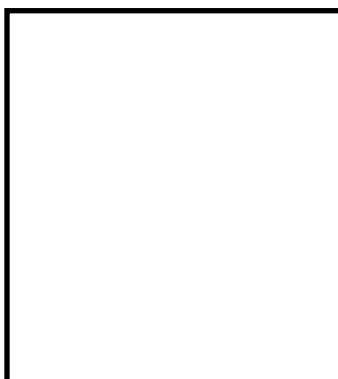
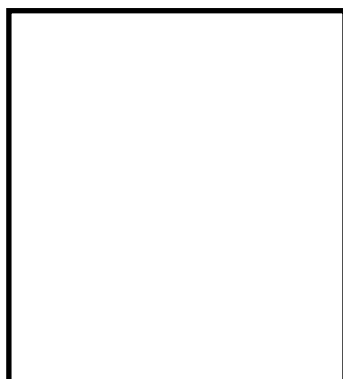
Černá kuchyně

pavlače
spižírna
ohniště
muší ráj
komín

Světnice

mléčnice
náradí (sekery, pily)
kredenc
stůl, lavice, židle
capouch

Vyber si 3 předměty a pokus se je nakreslit.

Uhadneš, k čemu sloužily tyto předměty?

korbáč

valcha

škapulír

nůše

V Zímově mlýně se mlelo do konce 1. světové války. Mlynář musel ročně odvádět 30 strychů žita a 4 kopy mouky. Kolik odvedl za rok žita a mouky, jestliže 1 strych přibližně činil 93 litrů.

Ve dvojici si z tabulky vyberte jídlo, které se vařilo v 19. století. Pokuste se jej připravit podle tradičního receptu. Na rozmyšlení a přípravu máte 14 dní.

Návrhy možných jídel:				
Pečivo	Polévky	Oběd	Moučníky	Mlsnoty
žitný chléb	vodová	kaše dle vlast. výběru	vdolky	kosmatice
liščí	fazolačka	šlejšky	buchty	prachanda
mazanec	kulajda	brambory na loupačku	škvarkové placky	...
rohlíky	kyselo	bramborový guláš	koláče	...
vánočka	hadrová	brambory ve slupce
...	...	bramboráky
...	...	zembába
...	...	kuba

Za 14 dní si přinesete suroviny na váš recept a v hodině pracovních činností jej vytvoříte. Vaše jídla budeme ochutnávat a hodnotit. (Časově náročnější recepty lze předpřipravit doma.)

Do následující hodiny dějepisu si přinesete „Vizitku vašeho jídla“.

„Vizitka“ bude obsahovat:

- název, popř. regionální názvy vybraného jídla
- 3 věty o historii pokrmu
- příležitost, při které byl pokrm podáván
- příležitost, při které jíte pokrm dnes
- max. 10 vět o vaší přípravě jídla
- rozdíly ve složení vaší přípravy jídla a dřívější přípravy jídla (např. dnes trvanlivé mléko x dříve kravské mléko, ...)
- obrázek vašeho jídla

6. trasa - Pracovní list

a) Mirošovské doly

Pokus se podle obrázku vyvodit:

A, český název suroviny:

B, latinský název suroviny:

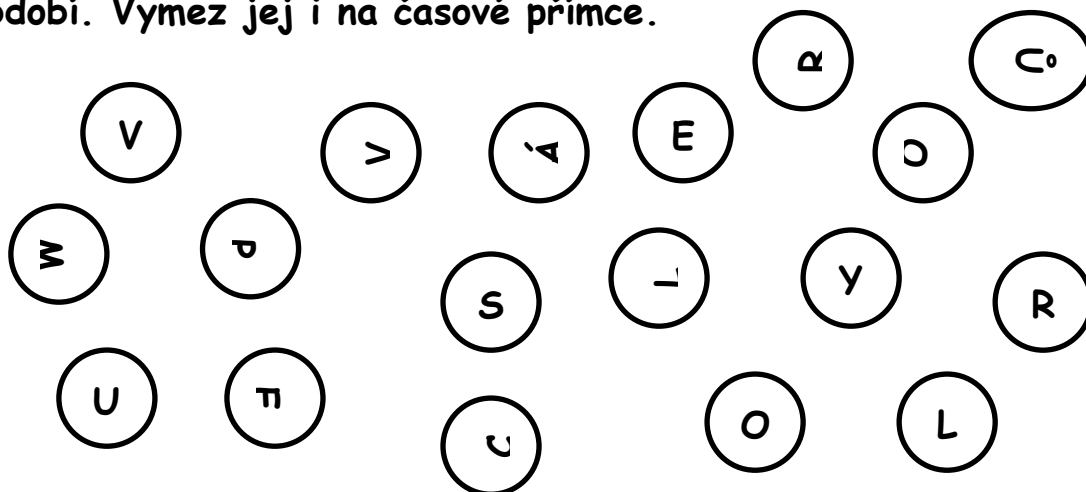
C, éru vzniku suroviny:

D, dva největší revíry této suroviny v České republice:

E, další lokalitu na Rokycansku, kde se těžila tato surovina:

První těžba této suroviny začala na Mirošovsku od konce 50. let 19. století. Sestaviš z rozkutálených písmen název historického období. Vymez jej i na časové přímce.

Prvními podnikateli, kteří začali na Mirošovsku dolovat, byli dva spolupracovníci. Odhal jejich příjmení.

*Omlouvám se, že nedokáži
vyslovit své příjmení
v českém jazyce.
Ale nebojte, vyslabikuji vám ho
v němčině. Poslouchejte!*

JOTT – A – HA – EN – ELL

Mé příjmení je

*V rodokmenu jsem nenalezl
příbuznost, ale představte si,
že mé příjmení je stejné
jako u německých sběratelů
pohádek! Dokonce jsme žili
i ve stejném období.
Mé příjmení je _____*

Důležitou osobností mirošovského dolování byl ředitel Mirošovského kamenouhelného těžářstva Johann Fitz. Poznáš stavby, které jsou podle něj v Rokycanech pojmenované?

Název objektu:
Sloh:
Uplatnění dřívější
a dnešní:

Název objektu:
Sloh:
Uplatnění dřívější
a dnešní:

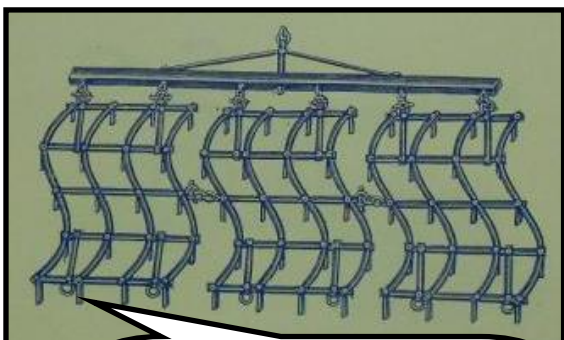
b) Železářny v Hrádku

Železářenský podnik v Hrádku byl založen Rudolfem Hudlickým v roce 1901. Dokážeš o zakladateli vyhledat informace za pomoci internetu v mobilu?

<u>Rudolf Hudlický</u>	
<i>Datum narození:</i>	_____
<i>Místo narození:</i>	_____
<i>Povolání:</i>	_____
<i>Zakladatelská činnost:</i>	_____ (1)
	_____ (2)
	_____ (3)
<i>Rodinný život:</i>	_____
<i>Datum úmrtí:</i>	_____
<i>Místo úmrtí:</i>	_____
<i>Kde naleznu informace o Rudolfu Hudlickém (kromě internetu):</i>	
(1)	_____
(2)	_____

Přijdeš na souvislost/i, která/é existuje/í mezi zánikem mirošovských dolů a vznikem hrádecké kujné huti?

Pojmenuj výrobky, které vyprodukovala kujná huť během prvních let své existence, a uveď jejich účel.

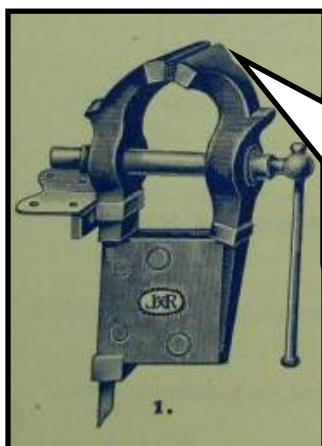
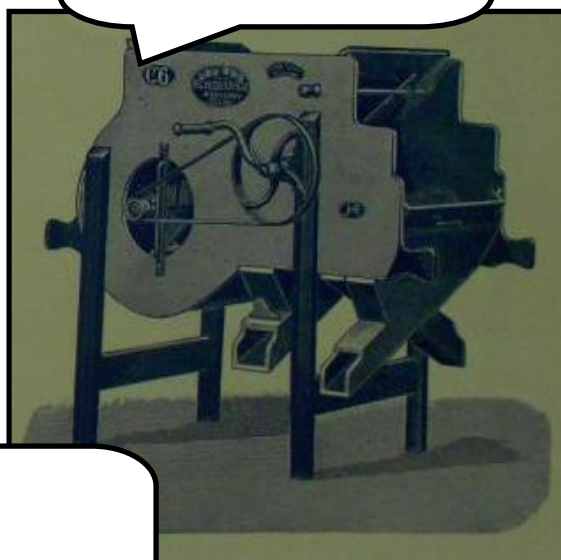

Název:

Účel:

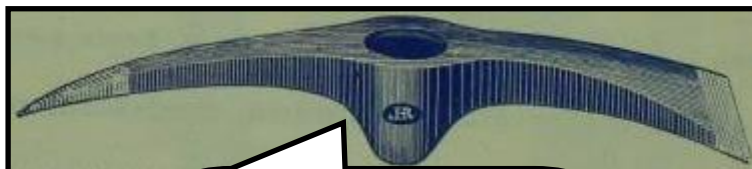
Název:

Účel:

Název:

Účel:

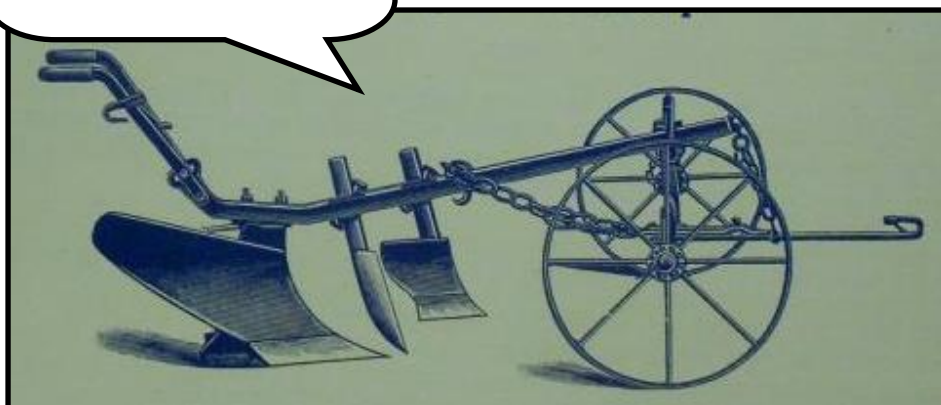

Název:

Účel:

Název:

Účel:

7. trasa - Pracovní list

1) Strašice

Na konci války byly spojenci svrženy bomby poblíž Strašic. Během spojeneckých náletů byly zdevastovány i rokycanská železniční budova a plzeňské Škodovy závody. Zamysli se:

- Za jakým účelem svrhávali spojenci bomby na tato místa?
- Myslíš si, že mohlo být takového jednání spojenců zneužito? Jakým způsobem?
- Pokus se odvodit, kdo mohl mít prospěch z takovýchto situací v poválečném Československu.

Na konci 2. světové války byly nejen ve Strašicích zřizovány revoluční národní výbory. Uveď:

- Co je to revoluční národní výbor?
- Kdo tvořil revoluční národní výbor?
- Za jakým účelem vznikaly revoluční národní výbory?
- Jaké mělo založení revolučního národního výboru klady?
- Existovaly i zápory zřizování těchto výborů? Které?

Vyvod', proč se němečtí vojáci na konci 2. světové války vydávali ze Strašic na západ, než aby setrvali ve strašických kasárnách.

Odcházející němečtí vojáci usmrtili u Strašic několik civilistů. Jedním z důvodů mohl být i fakt, že se vojáci domnívali, že někteří z civilistů jsou partyzáni. Uveď:

- a, Kdo to byli partyzáni?

- b, Ve kterých oblastech bys partyzány nejspíše našel? Jmenuj i konkrétně.

- c, Jaký postoj máš k jejich činnosti?

- d, Domníváš se, že se mohli stát i terčem kontroverze? Ve jakých případech?

Zakresli do turistické mapy, již s sebou přinesl učitel, barevnou tužkou místa, kudy procházela demarkační linie. Barevně odliš vojska americké a sovětské armády.

V některých vesnicích na Rokycansku by ses mohl setkat s vlasovci. Co o vlasovcích víš?

Hraniční vesnice:

Březina
Kamenný Újezd
Kříše
Raková
Rokycany
Smědčice
Stupno
Svojkovice
Veselá
Volduchy
Vranov
Vranovice

2) Dobřív

Dne 7. května přijely do Dobříva tři americké obrněné automobily. Vytvoř seznam 10 anglických vět, které byly potřebné pro základní komunikaci s americkými vojáky.

Seznam 10 anglických vět s českým překladem:

Vytvoř a zrealizuj ve skupině po čtyřech členech krátký rozhovor mezi Čechem a Američanem, který právě dorazil do Dobříva. Využij i prostředků neverbální komunikace.

V Dobřívě i na dalších místech se na konci války lidé vypořádávali s kolaboranty. Doma napiš úvahu na téma Jak bych se zachoval/a ke kolaborantovi.

Dodrž tyto požadavky:

-> rozsah: min. 1 strana A5

-> znaky úvahy: min. 5 obrazných pojmenování
min. 3 řečnické otázky
min. 3 příslovečné vedlejší věty
subjektivní hodnocení informací
naznačení svého stanoviska

3) Mirošov

Vyhledej do čtrnácti dnů informace o kárném pracovním táboře v Mirošově. Pracuj ve skupinách po čtyřech. Mnohé informace se dozvíš z vyprávění pedagoga.

Využij tyto zdroje informací:

- > a, kronika Mirošova z webové stránky www.portafontium.cz
- > b, novinové články v muzejní knihovně v Rokycanech
- > c, knihy z Městské knihovny v Rokycanech
- > d, internet
- další zdroje - př. Muzeum Dr. Bohuslava Horáka v Rokycanech, Státní okresní archiv v Rokycanech

Pokyny k vytvoření plakátu v dvouhodinové vyučovací jednotce:

- > papír archu A3
- > velký nadpis s vhodnou grafickou úpravou
- > základní údaje o pracovním táboře
- > výběr vzpomínek od lidí, kteří prošli táborem
(př. život v táboře, povinnosti, část rozhovoru s přeživším, dochované písně, ...)
- > min. 3 reprezentativní obrázky
- > informace o současném stavu tábora
- > zadní strana archu A3 - zdroje informací

Místo pro tvé postřehy z učitelova výkladu o kárném táboře:

8. trasa - Pracovní list

1) Kostel Navštívení Panny Marie na Vršíčku

Rozhodni, zda jsou informace o 2. polovině 17. století pravdivé.
Nepravdivé informace oprav a dodej konkrétní informace.

Českých zemí se třicetiletá válka nijak významně nedotkla.

ANO -

NE -

České země byly sužovány emigrací i náboženskou nesnášenlivostí,
a proto byli do Čech přizváni benediktíni.

ANO -

NE -

České země se potýkaly s povstáními i procesy s čarodějnicemi.

ANO -

NE -

Zamysli se a doplň informace o moru, které jsi se dozvěděl/a
z hodin dějepisu.

České země zasáhla v roce 1680 morová epidemie, a proto byl na úpatí
Vršíčku vybudován lazaret. Pokus se rozpomenout na:

-> a, příznaky moru -

-> b, léčbu moru -

-> c, historickou událost spjatou s morem -

Sepiš, co nejvíce dalších barokních památek v Čechách. Navštívil/a jsi některé? Poděl se o své dojmy se spolužáky a doporuč, či nedoporuč exkurzi na toto místo. Pracuj bez využití moderní techniky.

Barokní památky v Čechách:

V oknech kostela Navštívení Panny Marie objevíš historické postavy sv. Václava, sv. Ludmily, sv. Josefa a sv. Anežky České. Vyber si jednu postavu a ve skupinách o vybrané osobnosti sepiš co nejvíce informací.

2) Vodní dílo Klabava

Výstavba přehrady se datuje do poloviny 50. let 20. století. Které události v Čechách i ve světě se v 50. letech odehrály? Události 50. let 20. století podtrhni.

Výběr z možností:

proces se Slánským, rozdělení Berlína, vznik Pomocných technických praporů, smrt Stalina, korejská válka, 20. sjezd KSSS, projev ve Fultonu, maďarské povstání, norimberský proces, polské povstání, vznik OSN, kolektivizace českého venkova, smrt Gottwalda, Košický vládní program, komunistický převrat v Československu, poprava Milady Horákové, odmítnutí Marshallova plánu, měnová reforma v Československu, vznik NATO, vznik České republiky

Vyber si z možností 3 události a ke každé napiš 3 informace.

--	--	--

Vypočítej obsah hráze, víš-li, že hráz měří 403,6 m. Výška hráze činí 12,6 m a šířka hráze 5 m. Uvažuj, že hráz je zpevněna z každé strany šikmou plochou stejné délky a stejného sklonu. Délku šikmé plochy vypočti krokováním, víš-li, že 1 krok má přibližně 75 cm. Využij náčrtku.

--

Vodní nádrž Klabava je využívána ke sportovnímu rybolovu. Vytvoř návrh rybářského lístku se všemi náležitostmi.

3) Husův památník

Mistru Janu Husovi jsou věnována mnohá místa v českých zemích. Připomeň si jeho životní události a zaznamenej je do časové přímky.

3) Kokotsko

Ve skupině prozkoumejte západní část středověké vesnice Kokotsko a vytvořte katastr středověké obce. Zahrňte do něj území od Dolního kokotského rybníka po tabuli věnovanou historickému vývoji vsi Kokotsko. Do katastru se pokuste zakreslit půdorysy objektů, které naleznete u cesty od Dolního kokotského rybníka k výše zmíněné tabuli. Nezapomeňte znázornit světové strany.

Ve skupině navrhnete turistickou trasu o délce max. 5 km.

Na zpracování máte 14 dní. Váš skupinový návrh bude obsahovat:

- 1) 3 turistické cíle, z nichž alespoň jeden bude historický**
- 2) vlastnoručně zakreslenou vybranou turistickou trasu**
- 3) základní informace (cca 5 vět) o každém turistické lokalitě**
- 4) návrh aktivit k danému turistickému cíli**
- 5) obecné podmínky absolvování trasy - roční období, náročnost, oblečení, jídlo a pití, potřeby (např. peníze), doprava, ...**
- 6) 3 vlastní fotografie z turistických cílů nebo obrázků těchto cílů z internetu**

Vlastní realizace:

Ve dvou vyučovacích hodinách bude skupina zpracovávat své zjištěné informace o turistické trase a požadavky učitele na papír formátu A3. V závěru druhé vyučovací hodiny budou žáci výkony svého týmu i týmů ostatních slovně hodnotit. Nakonec aktivitu žáků zhodnotí pedagog.

Závěr

Ve své diplomové práci jsem navrhl osm naučných tras, které jsou využitelné v pedagogické praxi. Všechny navržené trasy zahrnují lokality, které mohou být zároveň součástí expoziční fáze hodiny v rámci probíraného tématu. Osm naučných tras je navrženo tak, aby v každém ročníku druhého stupně základní školy mohly být v rámci výuky využity dvě trasy.

Trasy jsou odlišné svojí náročností, což je dáno výběrem lokalit, které lze do vybraného ročníku zařadit. Přesto je trasy možné kombinovanou formou dopravy absolvovat. U každé trasy jsou zaznamenány údaje jako navštívená místa v rámci konkrétní trasy, celková délka trasy, odhadovaná doba exkurze, ročník, pro něhož je trasa vytvořena, způsob zdolání trasy a způsob dopravy ke konkrétnímu výchozímu bodu trasy.

Všechny trasy jsem fyzicky absolvoval, a proto jsou součástí této práce nejen popisy zvolených lokalit, ale také mapy tras, které mají za cíl ulehčit orientaci v konkrétní trase, a vybrané vlastní fotografie z navštívených míst.

Diplomová práce je rozčleněna na část teoretickou, v níž se věnuji popisu lokalit v rámci trasy, a didaktickou, jež je zaměřena na didaktické aktivity v konkrétních lokalitách.

V teoretické části se nejprve zaměřuji na exkurzi, její klady, zápory a význam v pedagogické praxi. Poté následuje popis lokalit u osmi navržených tras. V první naučné trase jsem se věnoval pravěké lokalitě Rokycanské stráně a její fauně v době konce prvohor. V souvislosti s paleontologickými nálezy nelze v této kapitole nezmínit rokycanského paleontologa Jaroslava Krafta či lokální fenomén v podobě rokycanských kuliček. Naučná stezka nás zavede k dominantě rokycanského okolí - vrchu Ždár, lokalitě obývané nynickou kulturou v pozdní době bronzové.

V rámci druhé trasy jsme absolvovali exkurzi na severní okraj rokycanského okresu, do městyse Zvíkovec. Zde jsme zjistili informace o nepříliš známých místních archeolozích Matyáši Kalinovi a Václavu Krolmusovi. Věnovali jsme se jejich životu, badatelské činnosti i přínosu v podobě určování metody stáří pomocí relativní chronologie. Z této turisticky oblíbené lokality u řeky Berounky jsme se vydali k místu nálezů keltského pokladu do nedalekých Podmokel.

Ve třetí kapitole jsme zamířili ke slovanskému hradišti na Březině, po němž zbyly několikametrové rozvaliny hradeb. Navštívili jsme původně gotický, později novogotický březinský hrad. Neopomněli jsme ani návštěvu paleontologického naleziště Rumpál.

Ve čtvrté kapitole jsme zavítali na východní okraj rokycanského okresu, ba dokonce jsme jej překročili. Z pozůstatků šlechtického hradu Řebřík a původně gotického, následně zbarokizovaného kostela sv. Petra a Pavla v Líšné, jehož součástí jsou i unikátní epigrafické památky na stěnách kostela, jsme došli k výraznému bodu líšeňského okolí, a to státnímu hradu Žebrák.

Pátá kapitola je věnována prohlídce ostroveckého okolí, v němž nalezneme pozůstatky původní roubené architektury v podobě zvoničky, roubených stavení, ale i nově zrekonstruovaného ostroveckého mlýna ze 17. století.

V šesté kapitole se naopak zaměříme na proměnu mirošovského okolí, které bylo v druhé polovině 19. století lokálním uhelným revírem, po němž zbyly dnes již nerozpoznatelné haldy hlušiny, místní čtvrť Čtrnáctka a trať s lokálkou zvanou Mirošovka. Trasu zakončíme pohledem na hrádecké železárny.

Sedmá kapitola se tematicky týká drobných konfliktů na konci druhé světové války mezi obcemi Strašice, Dobřív a městem Mirošov. Sledujeme trasu průjezdu německých ozbrojených posádek prchajících do amerického zajetí a seznamujeme se s některými oběťmi a zraněnými na této trase.

V osmé naučné trase shrnujeme poznatky z předešlých ročníků, a proto se zaměříme jak na barokní kostel Navštívení Panny Marie na Vršíčku, tak na výstavbu Klabavské přehrady. Naše putování pokračuje do dnes již neexistující středověké vesnice Kokotsko.

V didaktické části diplomové práce jsem vytvořil řadu didaktických aplikací, např. poznávání živočichů na základě ikonického textu, práci s časovou přímkou, dokreslování živočicha, vyvozování a vysvětlování pojmů z ikonického textu, křížovku, srovnávání vlastní tvorby štítu s historickým artefaktem, spojovačky, chronologické řazení ikonického textu, práci s regionálními mapami, početní operace vztahující se k dané lokalitě, opravu chybných tvrzení, skrývačky, návrhy půdorysu hradu, osmisměrku, doplňování textu na základě pedagogova výkladu, návrh pohlednice, tvorbu pozvánky, úkoly podněcující k návštěvě dalších regionálních památek, odhad názvu a účelu železárenských výrobků, tvorbu kreativního slohu, rybářského lístku či katastru, návrhy projektů, otázek podněcující diskusi, úkoly založené na brainstormingu apod.

Těmito didaktickými aktivitami jsem se snažil prohloubit znalosti a vědomosti žáků, avšak pozornost jsem věnoval také tvůrčím aktivitám. V aktivitách jsem využil ilustrativního ikonického textu.

Domnívám se, že jsem stanovené cíle diplomové práce splnil. Navržené naučné trasy zahrnují lokality, jejichž místo můžeme nalézt v dějepisném vyučování, a to i v případě

fyzického neabsolvování naučné trasy. Ke každé trase byly vytvořeny pracovní listy složené z různých didaktických aktivit, jejichž složení není pevné, může se měnit v souvislosti se zájmem dané třídy. Zvolené aktivity ve větší či menší míře propojují mezipředmětové vazby. Aktivitami naplňují požadavek prohlubování historického povědomí o dané lokalitě. Tento požadavek bude umocněn návštěvou lokalit v rámci naučné trasy. Tím žáka motivuji k dalším návštěvám nejen regionálních památek.

Summary

This diploma thesis „*The History of Rokycany region in nature trails*“ presents eight nature trails that can be used as a didactic tool in lower secondary history classes. Teachers together with their students walk through these trails during school excursions. Students get knowledge of a location history and of interesting information about various places on the trails. Each trail description in this thesis contains maps and own photographic materials.

The diploma thesis is divided into two parts. The first theoretical part describes various the trails and interesting places on them, as well as their historical development. The second part presents didactic use of such information in history lessons for lower secondary students.

As a first in the theoretical part, the primeval locality Rokycanská stráž and hill Žďár are presented. After that, there is a description of local archeologists and Celtic treasure in Podmokly. The third nature trail is dedicated to Slavic settlement, small Neo-Gothic castle in Březina and paleontological site Rumpál. The fourth trail goes to the remains of aristocratic castle Řebřík. Students visit church in Líšná which is known thanks to epigraphic sights, and the trail ends in Žebrák. The following trail presents picturesque timbered architecture in a small village of Ostrovec and the mill nearby from the 17th century. On the sixth trail, students get knowledge of transformation of Mirošov area which was known for coal mining in the 19th century. They learn about ironworks in Hrádek and about local rail Mirošovka. The seventh trail brings stories about small incidents that happened on the route from Strašice to Mirošov at the end of the World War II. And at last, the surrounding of Klabava dam is presented.

The second part of the diploma thesis is composed of didactic applications. They are designed for every interesting place on the trails and they include various types of individual or group activities, mostly to be done during the excursions, but there are also projects after the excursions. The aim of this thesis was to create such didactic applications that support students' motivation and interest in history. Based on the presented activities, students should get positive relationship to their region and find desire to see other interesting places. Such excursions and the activities can be used to support inter-subject relations. Furthermore, this thesis, especially its theoretical part, can be beneficial for regional information centers and for tourists as well.

Seznam pramenů písemných

SOkA Rokycany. Fond MNV Dobřív. Č. fondu 106. Inv. 124. Inv. č. 55. *Kronika obce Dobřív, 2. díl (1929-1951)*.

SOkA Rokycany. Fond MěNV Hrádek. Č. fondu 112. Inv. 221. Inv. č. 96. *Kronika obce Hrádek, 1. díl (1927-1974)*.

SOkA Rokycany. Fond MěNV Hrádek. Č. fondu 112. Inv. 221. Inv. č. 97. *Kronika obce Hrádek, 2. díl (1972-1975)*.

SOkA Rokycany. Fond MNV Klabava. Č. fondu 125. Inv. 204. Inv. č. 23. *Kronika obce Klabava, 1. díl (1928-1946)*.

SOkA Rokycany. Fond MNV Klabava. Č. fondu 125. Inv. 204. Inv. č. 24. *Kronika obce Klabava, 2. díl (1948-1976)*.

SOkA Rokycany. Fond MNV Klabava. Č. fondu 125. Inv. 204. Inv. č. 25. *Kronika obce Klabava, 3. díl (1977-1983)*.

SOkA Rokycany. Fond MNV Klabava. Č. fondu 125. Inv. 204. Inv. č. 26. *Kronika obce Klabava, 4. díl (1983-1998)*.

SOkA Rokycany. Fond MNV Litohlavy. Č. fondu 133. Inv. nezpr. *Kronika obce Litohlavy, 1. díl (1926-1979)*.

SOkA Rokycany. Fond ČS Mirošov. Č. fondu 762. Inv. nezpr. *Kronika četnické stanice Mirošov (1849-1947)*.

SOkA Rokycany. Fond MěNV Mirošov. Č. fondu 136. Inv. nezpr. *Kronika obce Mirošov, 1. díl (1905-1951)*.

SOkA Rokycany. Fond NŠ Mirošov. Č. fondu 834. Inv. 245. Inv. č. 375. *Kronika obecné a národní školy Mirošov (1940-1952)*.

SOkA Rokycany. Fond AO Ostrovec. Č. fondu 62. Inv. 139. Inv. č. 2. *Kronika obce Ostrovec, 1. díl (1930-1933)*.

SOkA Rokycany. Fond MNV Ostrovec. Č. fondu 145. Inv. nezpr. *Kronika obce Ostrovec-Lhotka (1945-1994)*.

SOkA Rokycany. Fond OÚ Ostrovec-Lhotka. Č. fondu 978. Inv. nezpr. *Kronika obce Ostrovec, 3. díl (1995-2004)*.

SOkA Rokycany. Fond MNV Strašice. Č. fondu 159. Inv. 212. Inv. č. 136. *Kronika obce Strašice, 4. díl (1926-1948)*.

SOkA Rokycany. Fond AO Zvíkovec. Č. fondu 98. Inv. 159. Inv. č. 2. *Kronika obce Zvíkovec (1918-1938)*.

Soukromý archiv klabavského hrázného Jiřího Groskopfa. *Provozní řád pro vodní dílo Klabava na Klabavě ř.km 14,735*. 49 s. + přílohy.

Soukromý archiv Římskokatolické farnosti Rokycany. Adresa Náměstí Josefa Urbana 52/I. Pověřená osoba - účetní vikariátu ing. Marie Bauerová. *Kronika kaple Navštívení Panny Marie na Vršíčku (pol. 19. st.-2015)*.

Seznam literatury

ANDERLE, Jan. *Zaniklá ves a tvrz Kokot*. Plzeň: Petr Mikota, 2008. 26 s. ISBN 978-80-87170-02-1.

ABUŠINOV, Roman - KUTHANOVÁ, Věra. *Žebrák a Točnick*. Praha: Památkový ústav středních Čech a VEGA L, 1992. 12 s. BN 80-85094-19-3.

AUBRECHTOVÁ, Jana a kol. *Ostrovec ve staletích 1115-2015*. Ostrovec-Lhotka: Obec Ostrovec-Lhotka, 2015. 48 s. ISBN 978-80-88121-00-8.

BATĚK, František a kol. *Rokycansko na starých pohlednicích*. 2. vyd. Hostivice: Baron, 2007. 300 s. ISBN 978-80-86914-00-8.

BĚLOHLÁVEK, Miloslav. *Hrady, zámky a tvrze v Čechách, na Moravě a ve Slezsku. Sv. 4, Západní Čechy*. Praha: Svoboda, 1985. 521 s.

CIRONIS, Petros. *Mirošovsko v protifašistickém odboji*. Rokycany: OV KSČ, 1983. 14 s.

CIRONIS, Petros. *Na demarkační čáře: Setkání spojeneckých vojsk v květnu 1945 na Rokycansku*. Praha: Futura, 2005. 248 s. ISBN 80-86844-07-2.

CIRONIS, Petros. *Na demarkační linii*. Rokycany: Okresní národní výbor, 1990. 64 s. ISBN 80-900025-2-8.

CIRONIS, Petros. *Proměny Rokycanska*. Praha: Práce, 1981. 95 s.

CIRONIS, Petros a kol. *Socialistické Rokycansko*. Praha: Panorama, 1985. s. 211 s.

CIRONIS, Petros. *Z letopisů Zvíkovce: Okres Rokycany*. Rokycany: Státní okresní archiv, 1997. 47 s.

ČERNÝ, Jan a kol. *100 let Rokycany-Mirošov-Nezvěstice*. Rokycany: ČSD, rok neznámý. 35 s.

ČTVERÁK, Vladimír a kol. *Encyklopedie hradišť v Čechách*. Praha: Libri, 2003. 431 s. ISBN 80-7277-173-6.

DRDA, Petr - RYBOVÁ, Alena. *Keltové a Čechy*. 2., rozš. vyd. Praha: Academia, 1998. 196 s. ISBN 80-200-0658-3.

DRNEK, Jan. *Krajina nad pokladem: Průvodce po historii dolování na Plzeňsku*. Plzeň: Street, 2012. 336 s. ISBN 978-80-904746-0-4.

DVOŘÁK, Otomar. *Podbrdskou krajinou Rokycanska a Zbizožska*. PRAHA: Regia, 2014. 319 s. ISBN 978-80-87866-08-5.

DVOŘÁK, Otomar - HOLEČKOVÁ, Marie. *Hvězdná znamení mezi Prahou, Berounem a Plzní*. Beroun: MH, 2014. 125 s. ISBN 978-80-86720-67-8.

DVOŘÁK, Otomar - HOLEČKOVÁ, Markéta. *Tajemná místa Podbrdská: Hořovicko, Cerhovicko, Zbirožsko*. Beroun: MH, 2012. 159 s. ISBN 978-80-86720-58-6.

EINHORN, Erich. *Hrady, zámky a tvrze ve středních Čechách: Fotografická publikace*. Praha: Orbis, 1974. 264 s.

FALC, Jaroslav. *Minulostí Mirošovska*. Mirošov: Jaroslav Falc, 1998. 125 s.

FOUD, Karel - KAREL, Tomáš a kol. *Lidová architektura: Vesnické památkové rezervace a zóny, krajinné památkové zóny v Plzeňském kraji*. Plzeň: Plzeňský kraj, 2004. 198 s.

FOUD, Karel. *Vesnice Plzeňského kraje: Rokycany*. Plzeň: Plzeňský kraj, 2016. 240 s. ISBN 978-80-260-2146-9.

FROLEC, Václav a kol.. *Lidová architektura*. Praha: SNTL, 1983. 359 s.

HLINKA, Bohuslav - Radoměřský, Pavel. *Peníze, poklady, padělky*. 2. pozm. a doplň. vydání. Praha: Academia, 1996. 262 s. ISBN 80-200-0572-2.

Hrádek-Nová Huť: K 650. výročí založení obce Hrádek 1325-1975. Hrádek: MNV, 1975. 48 s.

JANIŠ, Kamil. *Organizační formy výuky: Pracovní texty pro studenty doplňkového pedagogického studia č. 4*. Hradec Králové: Gaudeamus, 2003. 52 s. ISBN 80-7041-365-4.

JINDŘICH, Karel. *Mirošov: Brána do západních Brd*. Plzeň: Karel Jindřich, 2009. 109 s.

KÁRNÍKOVÁ, Ludmila. *Vývoj uhelného průmyslu v českých zemích do r. 1880*. Praha: ČSAV, 1961. 385 s.

KLÍMA, Josef. *Klabava 1401-2001*. Klabava: Zastupitelstvo obce Klabava, 2001. 47 s. ISBN 80-8643-03-2.

KRČMÁŘ, Luděk. *Putování je in: Poutní místa a místa zvláštní zbožnosti plzeňské diecéze*. Plzeň: Biskupství plzeňské, 2012. 80 s. ISBN 978-80-260-3827-6.

KREJČOVÁ, Helena. *Václav Krolmus: Písemná pozůstalost*. Praha: Literární archiv Památníku národního písemnictví, 1981. 37 s.

LANG, Martin. *Sága černého zlata pod Brdy: O původu a dobývání uhlí v Mirošově a ve Skořicích na Rokycansku*. Praha: Milpo media, 2004. 191 s. ISBN 80-903481-0-6.

LODL, Jan. *Vršíček: Knížka, obsahem svým ku chrámu navštívení Marie Panny blíže král. města Rokycan ležícího se vztahující*. Praha: c.k. dvorní knihtiskárny Synů Bohumila Haase, 1862. 67 s.

MENCLOVÁ, Dobroslava. *Žebrák a Točnick: Průvodce*. Praha: Středisko státní památkové péče a ochrany přírody Středočeského kraje, 1972. 25 s.

Město Rokycany a okres. Praha: V. Horký, 1938. 81 s.

MORÁVKOVÁ, Naděžda - ŘEHÁČEK, Karel. *Osobnosti plzeňského vysokého školství*. Díl druhý. Praha: viaCentrum, 2014. s. 269. ISBN 978-80-87646-04-5.

MÜLLER, Václav. *Hrady Žebrák a Točnick a město Žebrák*. Hořovice: autor, 1925. 64 s.

Pamětní spis Navštívení Panny Marie na Vršíčku u Rokycan. Rokycany: Bartoš, Kovářík, 1937. 10 s.

PODLAHA, Antonín. *Soupis památek historických a uměleckých v království Českém od pravěku do počátku XIX. stol.: Politický okres rokycanský*. Praha: Archeologická komise při České akademii císaře Františka Josefa pro vědy, slovesnost a umění, 1900. 177 s.

Průvodce Rokycanskem a Zbirožskem. Praha: Československý kompas, 1923. 78 s.

SEDLÁČEK, August. *Hrady, zámky a tvrze Království českého*. Díl šestý. 3. vyd. Praha: Argo, 1995. 279 s. ISBN 80-85794-66-7.

SEDLÁČEK, August. *Hrady, zámky a tvrze Království českého*. Díl třináctý. 3. vyd. Praha: Argo, 1998. 258 s. ISBN 80-7203-185-6.

SKALKOVÁ, Jarmila. *Obecná didaktika: Vyučovací proces, učivo a jeho výběr, metody, organizační formy vyučování*. 2., rozš. a aktualiz. vyd. Praha: Grada, 2007. 322 s. ISBN 978-80-247-1821-7.

SKLENÁŘ, Karel. *Archeologické nálezy v Čechách do roku 1870: Prehistorie a protohistorie*. Praha: Národní muzeum, 1992. 369 s. ISBN 80-7036-012-7.

SKLENÁŘ, Karel a kol. *Archeologické památky: Čechy, Morava, Slezsko: Průvodce*. Opava: Optys, 1994. 251 s. ISBN 80-85819-08-2.

SKLENÁŘ, Karel a kol. *Encyklopedie pravěku v Čechách, na Moravě a ve Slezsku*. Praha: Libri, 2002. 427 s. ISBN 80-7277-115-9.

SKLENÁŘ, Karel a kol. *Památky pravěku na území ČSSR: Od lovců mamutů ke státu Přemyslovců*. Praha: Orbis, 1974. 352 s.

SKLENÁŘ, Karel. *Václav Krolmus: Život a dílo archeologa-romantika*. Mladá Boleslav: Muzeum Mladoboleslavska: Podřipské muzeum, 2012. 301 s. ISBN 978-80-86924-16-8.

SVĚTLÍK, Jiří. *Dobřív: Historie podbrdské vesnice*. Plzeň: Nadace České hrady, 1996. 57 s.

SVOBODA, Jiří. *Sto dvacet let místní dráhy Rokycany - Nezvěstice*. Rokycany: Lokálka Group, 2003. 72 s.

VAREKA, Pavel a kol. *Archeologie zaniklých středověkých vesnic na Rokycansku II*. Plzeň: Katedra archeologie Fakulty filosofické ZČU, 2008. 144 s. ISBN 978-80-87170-03-8.

ŠŤASTNÝ, Václav a kol. *Vrch Ždár u Rokycan*. Mirošov: Václav Šťastný, 2006. 139 s.

ZAHRADNICKÝ, Jiří a kol. *Chráněná území ČR. XI. Plzeňsko a Karlovarsko*. Praha: Agentura ochrany přírody a krajiny ČR, 2004. 588 s. ISBN 80-86064-68-9.

Seznam článků ve sbornících

BUKAČOVÁ, Irena. Březina u Rokycan. In: *Sborník Muzea Dr. Bohuslava Horáka. Suppl. Historie*. Rokycany: Muzeum Dr. Bohuslava Horáka, 2000. 62 s. ISSN 0862-5387. s. 11-15.

DURDÍK, Tomáš - FROLÍK, Jan. Hrad Řebřík na Rokycansku a jeho postavení v genezi českého šlechtického hradu. In: *Archaeologia historica*. Brno: Tisk, 1982. 534 s. ISSN 0231-5823. s. 367-377.

DURDÍK, Tomáš. Zaniklý sídlištní komplex Řebřík. In: Richter Miroslav. *Středověká archeologie a studium počátků měst: Sborník příspěvků přednesených na celostátní konferenci středověkých archeologů v Hradci Králové 22.-27. října 1975*. Praha: Archeologický ústav, 1977. 296 s. s. 231-235.

HEJTMÁNEK, Ladislav. Dvě keltická hradiště a ves Podmokly v Křivoklátsku. In: *Historické rozhledy*. Telč: Emil Šolc, 1900. 25 s. s. 13-25.

HRADILOVÁ, Dana. Důlní odborník a podnikatel Johann Fitz. In: Douša Jaroslav. *Minulostí Západočeského kraje*. Plzeň: Albis International, 2006. 488 s. ISBN 80-86971-21-X. s. 141-162.

HUČKA, Jan - SÝKORA, František - VOHLMUT, Václav. Ke stoleté historii železáren v Hrádku u Rokycan. In: Sýkorová Eva. *Sborník Muzea Dr. Bohuslava Horáka: Tradice a současnost železářské výroby III. Historie*. Rokycany: Muzeum Dr. Bohuslava Horáka, 2002. 132 s. ISSN 0862-5387. s. 97-115.

HUČKA, Jan - SÝKORA, František. Z historie stoleté výroby oceli v železárnách Hrádek u Rokycan. In: *Sborník Muzea Dr. Bohuslava Horáka: Tradice a současnost železářské výroby VII. Historie*. Rokycany: Muzeum Dr. Bohuslava Horáka, 2013. ISBN 978-80-904794-5-6. s. 13-25.

HUS, Miroslav. Podmokelský poklad 1771. In: Kolesová Miluše. *Sborník Muzea Dr. Bohuslava Horáka*. Rokycany: Muzeum Dr. Bohuslava Horáka, 2002. 80 s. ISSN 0862-5387. s. 23-25.

KRAFT, Jaroslav. Chráněná a k ochraně navržená paleontologická naleziště Rokycanska. In: *Sborník Západočeského muzea. Příroda*. Plzeň: Západočeské muzeum, 1982. 50 s. s. 21-32.

KRAFT, Jaroslav. Paleontologické sbírky muzea v Rokycanech. In: *Zprávy muzeí Západočeského kraje*. Plzeň: Západočeské muzeum, 1965. 60 s. ISSN 0514-4094. s. 56-59.

KRAFT, Jaroslav. Trilobiti dobrotivských vrstev ze dvou příležitostných lokalit na Rokycansku. In: Hůrka L. *Zprávy muzeí Západočeského kraje*. Plzeň: Západočeské muzeum, 1968. 56 s. s. 48-50.

KRAUSOVÁ, Alice. Hrad Řebřík na Zbirožsku. In: Zdráhal Václav. *Sborník Muzea Dr. Bohuslava Horáka*. Rokycany: Muzeum Dr. Bohuslava Horáka, 2011. 223 s. ISBN 978-80-904794-2-5. s. 98-129.

LANG, Martin. Plíživý zánik neopakovatelného genia loci hornického Mirošova. In: Marková Svatoslava. *Genius loci českého jihozápadu: Sborník z konference konané 3. a 4. listopadu 2015 v Muzeu jižního Plzeňska v Blovicích*. Blovice: Muzeum jižního Plzeňska, 2015. 166 s. ISBN 978-80-87495-14-8. s. 25-38.

PEŠEK, Jiří. Po stopách těžby uhlí v reliktech karbonu v okolí Plzeňské a Kladensko-rakovnické pánve (geologicko-paleontologická exkurze). In: Vacík Roman. *Sborník Západočeského muzea. Příroda*. Plzeň: Západočeské muzeum, 2003. 46 s. ISSN 0232-0738. s. 26-31.

ROUS, Josef. Biografie západočeských geografů. In: *Sborník Západočeského muzea, Příroda*. Plzeň: Západočeské muzeum, 1975. 105 s. s. 43.

SKLENÁŘ, Karel. Hradiště nad Březinou a první archeologická úvaha o hranicích „Slavníkovy říše“. In: Metlička Jan. *Sborník Západočeského muzea v Plzni. Historie*. Plzeň: Západočeské muzeum, 2002. 207 s. ISBN 80-7247-028-0. s. 167-181.

SKLENÁŘ, Karel. Pravěké nálezy na Rokycansku: Archeologický místopis okresu Rokycany v pravěku a v rané době dějinné. In: *Sborník Západočeského muzea. Historie*. Plzeň: Západočeské muzeum, 1989. 162 s. ISBN 80-85125-05-6. s. 7-94.

SKLENÁŘ, Karel. Počátky české archeologie v díle Matyáše Kaliny z Jäthensteinu. In: *Sborník Národního muzea v Praze: Acta Musei nationalis Pragae. Řada A, Historie*. Praha: Panorama, 1976. 316 s. ISSN 0036-5335. s. 1-136.

SKLENÁŘ, Karel. Romantismus v české archeologii a jeho literární ohlas. In: Vyčichlo Jaroslav. *Jeden jazyk naše heslo bud' IV: Český romantismus – jiskření a záblesky*. Radnice: Spolek divadelních ochotníků, 2007. 388 s. ISBN 978-80-86944-18-0. s. 29-58.

Seznam článků v periodikách

CIRONIS, Petros. Ještě k zastřelení Al. Kalivody v Dobřívě 5. května 1945. *Minulostí Rokycanska: Rokycansko v posledních dnech druhé světové války*. Rokycany: Státní okresní archiv, 1996, č. 5, s. 12-14. ISSN 1211-5908.

CIRONIS, Petros. Koncentrační tábor. *Minulostí Rokycanska: Mirošovsko v době fašistické okupace – Pracovní tábor v Kolvíně, koncentrační tábor v Mirošově*. 1995, č. 2, s. 4-7.

POKORNÝ, Jan. Zánik těžby uhlí na Mirošovsku. *Minulostí Rokycanska*. Rokycany: Okresní archiv, 1972, č. 10-11, s. 30-31.

RAZÍM, Vladislav. Dolní palác hradu Žebrák: Několik poznámek k problematice dřevem zateplených prostor českých hradů. *Průzkumy památek*. Praha: Lepton, 2003, roč. 10, č. 2, s. 63-85. ISSN 1212-1487.

VALÍČEK, Jan. Vzpomínka na sběratele „rokycanských kuliček“ Libora Novotného z Cheznovic. *Palaeontologia Bohemiae*. Praha: Jiří Vaněk, 2003-2004, roč. 9, s. 38-40. ISSN 1211-8672.

VÁVROVÁ, Jarmila. Popis obyvatel a domů v Ostrovci. *Minulostí Rokycanska*. Rokycany: Státní okresní archiv, 1998, č. 9, s. 24-35. ISSN 1211-5908.

VODĚROVÁ, Hana. Vršíček u Rokycan: Historie poutního místa. *Vitány host: Čtvrtletník příznivců Plzeňského kraje*, 2012, roč. 7, č. 3, s. 30-31. ISSN 1801-6561.

WETTENGL, Libor. Hrad Březina. *Hláška: Zpravodaj Klubu Augusta Sedláčka*, 1994, roč. 5, č. 2, s. 13-16. ISSN 1212-4974.

Seznam diplomových prací

TŮMOVÁ, Eva. *Lidová architektura na Rokycansku: Její vývoj, současný stav, problematika její památkové péče*. Hořovice: Eva Tůmová, 1985. 148 s. Diplomová práce na Pedagogické fakultě Západočeské univerzity. Vedoucí práce PhDr. Jan Kumpera, CSc.

Seznam internetových zdrojů

Kostel Nanebevzetí Panny Marie na Zvíkovci. [online]. Dostupné z URL: <http://www.zvikovec.cz/VismoOnline_ActionScripts/File.ashx?id_org=19397&id_dokumenty=1106>. [Citováno dne 2016-12-08].

Národní památkový ústav: Památkový katalog. [online]. Dostupné z URL: <<http://pamatkovykatalog.cz/element=771630&sequence=1058&page=43&action=element&presenter=ElementsResults>>. [Citováno dne 2016-12-08].

Nářízení Okresního úřadu Rokycany o zřízení přírodní památky „Rokycanská stráň“. [online]. Dostupné z URL: <http://drusop.nature.cz/customer_data/vyhlasiky/full/v_309_1.jpg>. [Citováno dne 2016-22-08].

Obec Zvíkovec: Památky. [online]. Dostupné z URL: <<http://stare1.zvikovec.cz/pamatky.htm>>. [Citováno dne 2016-12-08].

Vyhlašovací předpis: Rokycanská stráň. [online]. Dostupné z URL: <http://drusop.nature.cz/ost/chrobjekty/scan_vyhlasiky/brow.php?frame&ID_DOC=1329&FROM_ZCHRU=674&cacheid=1450235518606>. [Citováno dne 2016-22-08].

Seznam ilustračního ikonického textu v didaktické části

1. trasa

Chobotnice si vždycky ví rady. *Ábíčko. cz.* [online]. Dostupné z URL: <[Meganeura. *Rekordy hmyzího světa.* \[online\]. Dostupné z URL: <\[Mlok skvrnitý. *Chov zvířat.cz.* \\[online\\]. Dostupné z URL: <\\[Žralok se při lovu chová jako psychopatický vrah. *Týden.* \\\[online\\\]. Dostupné z URL: <\\\[Placoparia barrandei. *Národní památka Vosek.* \\\\[online\\\\]. Dostupné z URL: <\\\\[Les u Krásné vyhlídky. *Fotoblog nejen pro fotografy.* \\\\\[online\\\\\]. Dostupné z URL: <\\\\\[Oheň. *Mimořádné události a ochrana obyvatelstva.* \\\\\\[online\\\\\\]. Dostupné z URL: <\\\\\\[Motyka. *Velimský pravěk – neolit.* \\\\\\\[online\\\\\\\]. Dostupné z URL: <\\\\\\\[## 2. trasa\\\\\\\]\\\\\\\(https://pf.ujep.cz/~velimsky/pravek/03neolit/n154.jpg>. \\\\\\\[Citováno dne 2017-04-04\\\\\\\].</p></div><div data-bbox=\\\\\\\)\\\\\\]\\\\\\(https://www.google.cz/search?q=ohe%C5%88&rlz=1C1AOHY_csCZ716CZ716&biw=1280&bih=666&source=lnms&tbm=isch&sa=X&ved=0ahUKEwiujo252OfRAhVmYZoKHT4aD7IQ_AUIBigB#tbm=isch&q=ohe%C5%88+kreslen%C3%BD&imgrc=WSLfuHQDLJbfDM%3A>. \\\\\\[Citováno dne 2017-04-04\\\\\\].</p></div><div data-bbox=\\\\\\)\\\\\]\\\\\(http://krasnesvetlo.cz/blog/2014/09/07/magicky-les/>. \\\\\[Citováno dne 2017-04-04\\\\\].</p></div><div data-bbox=\\\\\)\\\\]\\\\(http://www.cittadella.cz/europarc/fg_one.php?gid=244&site=NPP_vosek_cz&site=NPP_vosek_cz&id=7830&p=index>. \\\\[Citováno dne 2017-04-04\\\\].</p></div><div data-bbox=\\\\)\\\]\\\(http://www.tyden.cz/obrazek/201012/4cfe6a5a50f32/crop-32312-zralok1.jpg>. \\\[Citováno dne 2017-04-04\\\].</p></div><div data-bbox=\\\)\\]\\(http://www.chovzvirat.cz/zvire/3995-mlok-skvrnity/>. \\[Citováno dne 2017-04-04\\].</p></div><div data-bbox=\\)\]\(https://dinosaurusblog.com/2012/10/03/rekordy-hmyziho-sveta/>. \[Citováno dne 2017-04-04\].</p></div><div data-bbox=\)](https://www.google.cz/search?q=chobotnice+obr%C3%A1zek&rlz=1C1AOHY_csCZ716CZ716&biw=1280&bih=666&source=lnms&tbm=isch&sa=X&ved=0ahUKEwi1lsL4jOfRAhUBJpoKHepDC44Q_AUIBigB#imgrc=WwVOEBMsMpg1oM:>. [Citováno dne 2017-04-04].</p></div><div data-bbox=)

Výzkum(y) na katastrálním územím Plotiště nad Labem. *Archeologie na dosah.* [online]. Dostupné z URL: <[Flexicalymene incerta \(Barrande, 1846\). *Muzeum Rokycany – katalog trilobiti.* \[online\]. Dostupné z URL: <\[122\]\(http://www.muzeumrokycany.cz/katalog-trilobiti/040_16787.htm>. \[Citováno dne 2017-04-04\].</p></div><div data-bbox=\)](http://www.archeologienadosah.cz/o-archeologii/dejiny-oboru/dulezite-lokality/plotiste-nad-labem>. [Citováno dne 2017-04-04].</p></div><div data-bbox=)

Matyáš Kalina z Jäthensteinu. *Wikipedie.cz*. [online]. Dostupné z URL: <https://cs.wikipedia.org/wiki/Maty%C3%A1%C5%A1_Kalina_z_J%C3%A4thensteinu>. [Citováno dne 2017-04-04].

Václav Krolmus, romantik s motyčkou. *Rozhlas.cz*. [online]. Dostupné z URL: <http://www.rozhlas.cz/planetarium/historie/_zprava/vaclav-krolmus-romantik-s-motyckou—918039>. [Citováno dne 2017-04-04].

Test: Nejdokonalejší televizor umí 4K rozlišení a 3D bez brýlí. *Technet.cz*. [online]. Dostupné z URL: <http://technet.idnes.cz/televizor-toshiba-55z12-umi-3d-bez-bryli-a-4k-obraz-ft2-/tec_video.aspx?c=A121122_130205_tec_video_nyv>. [Citováno dne 2017-04-04].

Keltské statéry – duhovky. *PokladyPodNami.cz*. [online]. Dostupné z URL: <<http://pokladypodnami.cz/keltske-statery-duhovky/>>. [Citováno dne 2017-04-04].

Jarmo. *Centrum pre tradičnú ľudovú kultúru*. [online]. Dostupné z URL: <<http://www.ludovakultura.sk/index.php?id=776>>. [Citováno dne 2017-04-04].

Věstonická venuše. *Wikipedie.cz*. [online]. Dostupné z URL: <https://cs.wikipedia.org/wiki/V%C4%9Bstonick%C3%A1_venu%C5%A1e>. [Citováno dne 2017-04-04].

Klasická žárovka 150W. *Malapa.cz*. [online]. Dostupné z URL: <<http://www.malapa.cz/produkty/ostatni/ZAR3/>>. [Citováno dne 2017-04-04].

Hromnice a Den sviště. *Kudlanka.cz*. [online]. Dostupné z URL: <http://www.kudlanka.cz/index.php?option=com_content&task=view&id=4540>. [Citováno dne 2017-04-04].

Pálení čarodějnic + opékání buřtíků. *Nesed-doma.cz*. [online]. Dostupné z URL: <<http://www.nesed-doma.cz/event/pripravujeme-paleni-carodejnic-opekani-burtiku/>>. [Citováno dne 2017-04-04].

Slama kao građevinski materijal. *Nas-zavicaj.hr*. [online]. Dostupné z URL: <http://www.nas-zavicaj.hr/portal/index.php?option=com_content&view=article&id=49&Itemid=61>. [Citováno dne 2017-04-04].

Dušičky vs. Halloween. *Yokoso.blog.cz*. [online]. Dostupné z URL: <<http://eliottin-svet-anime.blog.cz/1311/dusicky-vs-halloween>>. [Citováno dne 2017-04-04].

3. trasa

Mapy.cz. [online]. Dostupné z URL: <<https://www.google.cz/maps/@49.8218646,13.6640044,12z>>. [Citováno dne 2017-04-04].

Kosmas. *Wikipedie.cz*. [online]. Dostupné z URL:
<<https://www.google.cz/maps/@49.8218646,13.6640044,12z>>. [Citováno dne 2017-04-04].

4. trasa

Zajíc polní. *Kiki.blogis.cz*. [online]. Dostupné z URL:
<https://www.google.cz/search?q=zaj%C3%ADc&rlz=1C1AOHY_csCZ716CZ716&biw=1280&bih=709&source=lnms&tbm=isch&sa=X&ved=0ahUKEwjpod-Y3PvRAhXHBB0KHYS4B7AQ_AUIBigB#tbm=isch&q=zaj%C3%ADc+poln%C3%AD+sn%C3%ADh&imgrc=Oum0bs-_8wezPM:>>. [Citováno dne 2017-04-04].

Zajícové z Hazmburka. *Wikipedie.cz*. [online]. Dostupné z URL:
<https://www.google.cz/search?q=erb+zaj%C3%ADcov%C3%A9+z+hazmburka&rlz=1C1AOHY_csCZ716CZ716&biw=1280&bih=666&source=lnms&tbm=isch&sa=X&ved=0ahUKEwiR9Njw4vvRAhWH1hoKHWtOAL0Q_AUICCGB#imgrc=_LOxDmiKxfPhxM:>>. [Citováno dne 2017-04-04].

5. trasa

MOTLOVÁ, Milada. *Průvodce lidovou kulturou*. Praha: Euromedia Group, 2016. 288 s. ISBN 978-80-242-5370-1. s. 32.

Tamtéž, s. 59.

Tamtéž, s. 90.

Tamtéž, s. 219.

6. trasa

Světově unikátní karbonický les i uhelné lanovky představuje nová naučná stezka u Břas. *Kamposesku.cz*. [online]. Dostupné z URL:
<<http://www.kamposesku.cz/clanek/16470/svetove-unikatni-karbony-les-i-uhelne-lanovky-predstavuje-nova-naucna-stezka-u-bras>>. [Citováno dne 2017-04-04].

Fitzova vila. *Rokycansky.denik.cz*. [online]. Dostupné z URL:
<<http://rokycansky.denik.cz/galerie/foto.html?mm=fitzova-cmyk-b-9064>>. [Citováno dne 2017-04-04].

Fitzova hrobka. *Rokypedie.cz*. [online]. Dostupné z URL:
<http://rokypedie.rokycanstipatrioti.cz/index.php?title=Soubor:Fitzova_hrobka_2012.jpg>. [Citováno dne 2017-04-04].

SokA Rokycany. Fond Rudolf Hudlický. Č. fondu 304. Inv. nezpr. *Uhlopříčné brány z plochého železa*.

SokA Rokycany. Fond Rudolf Hudlický. Č. fondu 304. Inv. nezpr. *Fukar*.

SokA Rokycany. Fond Rudolf Hudlický. Č. fondu 304. Inv. nezpr. *Svěrák*.

SokA Rokycany. Fond Rudolf Hudlický. Č. fondu 304. Inv. nezpr. *Kovaný ocelový krumpáč.*

SokA Rokycany. Fond Rudolf Hudlický. Č. fondu 304. Inv. nezpr. *Universální ocelový pluh.*

7. trasa

Neužito ilustračního ikonického textu.

8. trasa

Neužito ilustračního ikonického textu.

Seznam zdrojů tras

Mapy.cz. [online]. Dostupné z URL:
<<https://mapy.cz/turisticka?x=13.5961551&y=49.7474715&z=17>>. [Citováno dne 2017-04-04].

Mapy.cz. [online]. Dostupné z URL:
<<https://mapy.cz/zakladni?x=13.6033005&y=49.7442305&z=16>>. [Citováno dne 2017-04-04].

Mapy.cz. [online]. Dostupné z URL:
<<https://mapy.cz/turisticka?x=13.6238999&y=49.7405697&z=15>>. [Citováno dne 2017-04-04].

Mapy.cz. [online]. Dostupné z URL:
<<https://mapy.cz/turisticka?x=13.6473316&y=49.7360974&z=15>>. [Citováno dne 2017-04-04].

Mapy.cz. [online]. Dostupné z URL:
<<https://mapy.cz/turisticka?x=13.6902577&y=49.9530272&z=17>>. [Citováno dne 2017-04-04].

Mapy.cz. [online]. Dostupné z URL:
<<https://mapy.cz/turisticka?x=13.6967165&y=49.9496584&z=17>>. [Citováno dne 2017-04-04].

Mapy.cz. [online]. Dostupné z URL:
<<https://mapy.cz/turisticka?x=13.7025530&y=49.9493339&z=17>>. [Citováno dne 2017-04-04].

Mapy.cz. [online]. Dostupné z URL:
<<https://mapy.cz/turisticka?x=13.6055482&y=49.8084688&z=18>>. [Citováno dne 2017-04-04].

Mapy.cz. [online]. Dostupné z URL:
<<https://mapy.cz/turisticka?x=13.6121142&y=49.8100976&z=16>>. [Citováno dne 2017-04-04].

Mapy.cz. [online]. Dostupné z URL:
<<https://mapy.cz/turisticka?x=13.6274779&y=49.8104092&z=15>>. [Citováno dne 2017-04-04].

Mapy.cz. [online]. Dostupné z URL:
<<https://mapy.cz/turisticka?x=13.7886250&y=49.8910908&z=16>>. [Citováno dne 2017-04-04].

Mapy.cz. [online]. Dostupné z URL:
<<https://mapy.cz/turisticka?x=13.8015426&y=49.8913328&z=14>>. [Citováno dne 2017-04-04].

Mapy.cz. [online]. Dostupné z URL:
<<https://mapy.cz/turisticka?x=13.8317121&y=49.8802862&z=15>>. [Citováno dne 2017-04-04].

Mapy.cz. [online]. Dostupné z URL:
<<https://mapy.cz/turisticka?x=13.8723529&y=49.8809776&z=15&l=0>>. [Citováno dne 2017-04-04].

Mapy.cz. [online]. Dostupné z URL:
<<https://mapy.cz/zakladni?x=13.7281423&y=49.9183579&z=17&l=0&q=Ostrovec%203>>.
.[Citováno dne 2017-04-04].

Mapy.cz. [online]. Dostupné z URL:
<<https://mapy.cz/zakladni?x=13.7311410&y=49.9209829&z=16&l=0&q=Ostrovec%203>>.
.[Citováno dne 2017-04-04].

Mapy.cz. [online]. Dostupné z URL:
<<https://mapy.cz/zakladni?x=13.6652982&y=49.7028647&z=16>>. [Citováno dne 2017-04-04].

Mapy.cz. [online]. Dostupné z URL:
<<https://mapy.cz/zakladni?x=13.6591827&y=49.7099627&z=15&l=0>>. [Citováno dne 2017-04-04].

Mapy.cz. [online]. Dostupné z URL:
<<https://mapy.cz/turisticka?x=13.7092224&y=49.7243155&z=15>>. [Citováno dne 2017-04-04].

Mapy.cz. [online]. Dostupné z URL:
<<https://mapy.cz/turisticka?x=13.6955202&y=49.7140401&z=15&l=0>>. [Citováno dne 2017-04-04].

Mapy.cz. [online]. Dostupné z URL:
<<https://mapy.cz/turisticka?x=13.6891166&y=49.7160958&z=16>>. [Citováno dne 2017-04-04].

Mapy.cz. [online]. Dostupné z URL:
<<https://mapy.cz/turisticka?x=13.6765516&y=49.6946257&z=14&l=0>>. [Citováno dne 2017-04-04].

Mapy.cz. [online]. Dostupné z URL:
<<https://mapy.cz/turisticka?x=13.5593927&y=49.7565333&z=15&l=0>>. [Citováno dne 2017-04-04].

Mapy.cz. [online]. Dostupné z URL:
<<https://mapy.cz/turisticka?x=13.5518396&y=49.7640323&z=14&l=0>>. [Citováno dne 2017-04-04].

Seznam zdrojů příloh

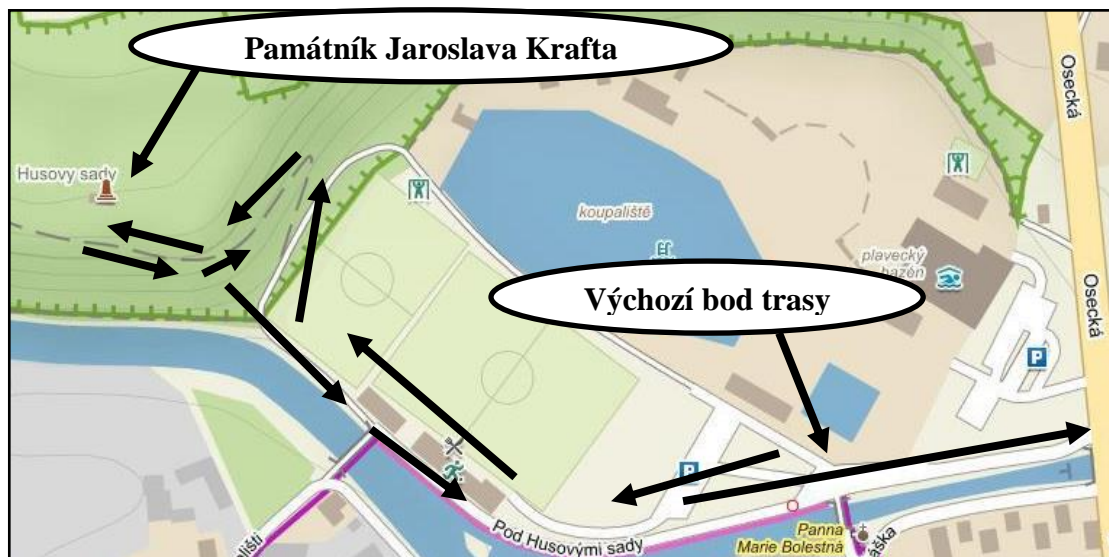
Foto autor.

SOkA Rokycany. Fond Jan Pokorný. Č. fondu 558. Inv. nezpr. *Šachty do r. 1904.*

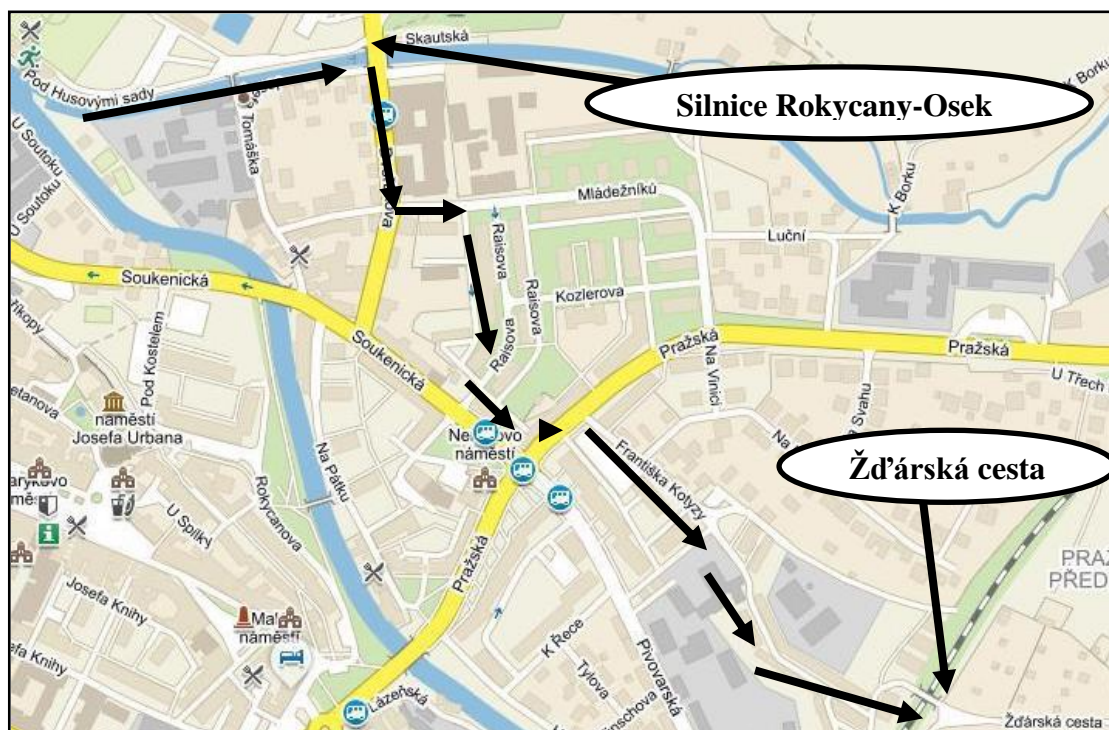
Trasy

Trasa: Rokycanská stráž - Žďár

Od výchozího bodu k památníku Jaroslava Krafa¹

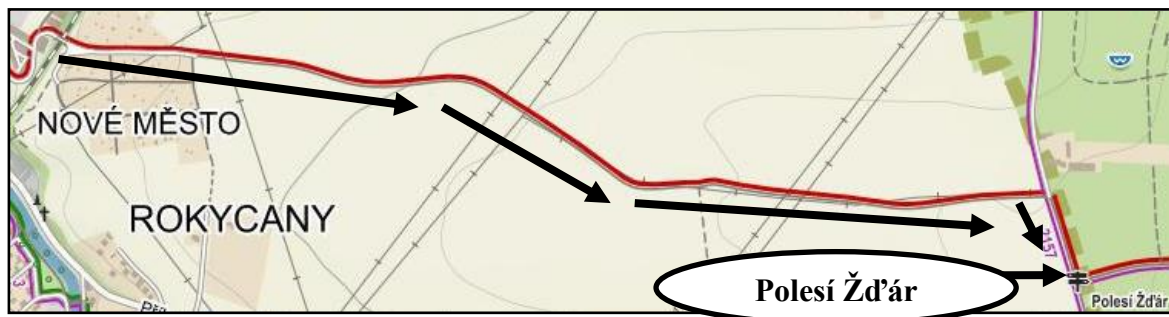
Ke Žďárské cestě²

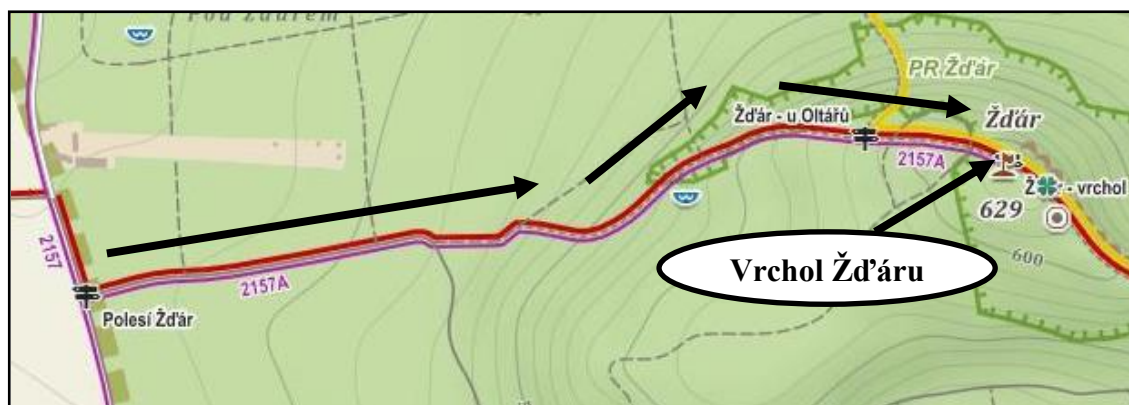
1 *Mapy.cz*. [online]. Dostupné z URL: <https://mapy.cz/turisticka?x=13.5961551&y=49.7474715&z=17>. [Citováno dne 2017-04-04].

2 *Mapy.cz*. [online]. Dostupné z URL: <https://mapy.cz/zakladni?x=13.6033005&y=49.7442305&z=16>. [Citováno dne 2017-04-04].

Žďárská cesta³

Od Polesí Žďár k vrcholu Žďáru⁴

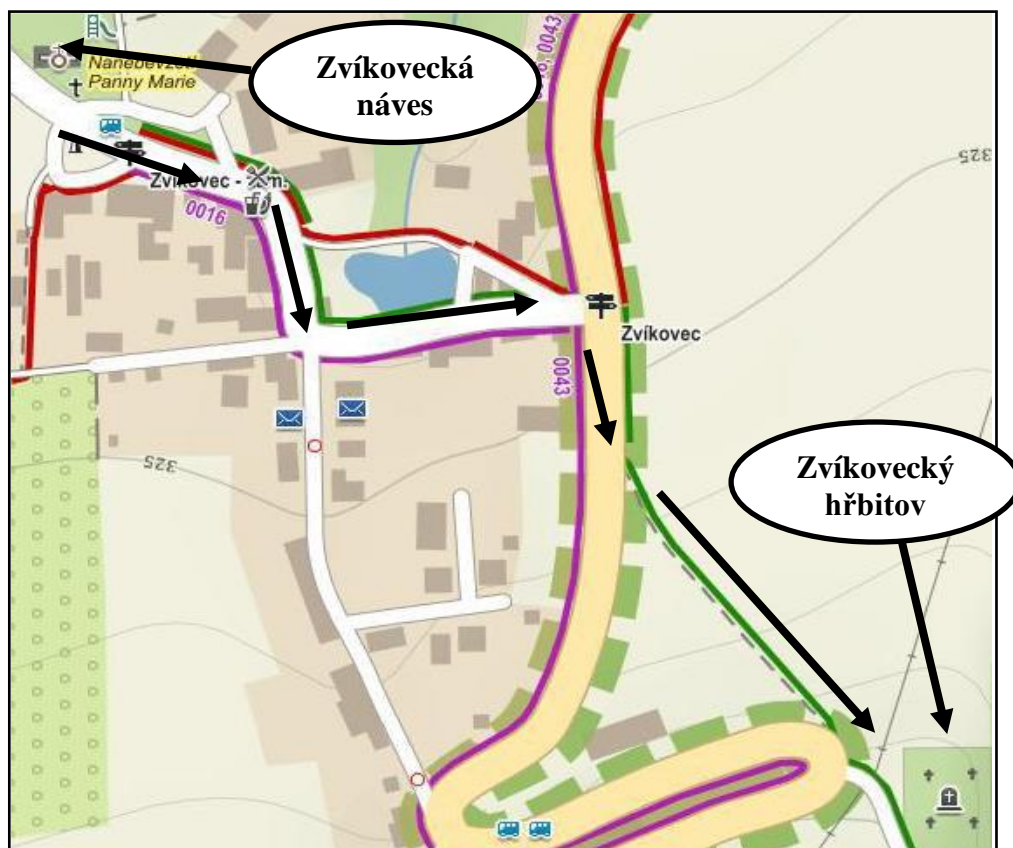

3 *Mapy.cz*. [online]. Dostupné z URL: <https://mapy.cz/turisticka?x=13.6238999&y=49.7405697&z=15>. [Citováno dne 2017-04-04].

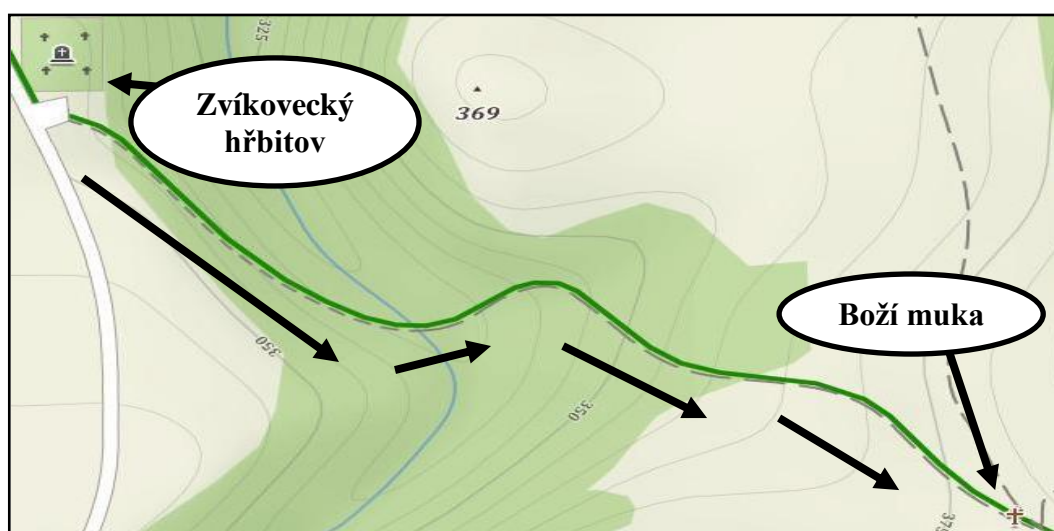
4 *Mapy.cz*. [online]. Dostupné z URL: <https://mapy.cz/turisticka?x=13.6473316&y=49.7360974&z=15>. [Citováno dne 2017-04-04].

Trasa: Zvíkovečtí archeologové - podmokelský poklad

Ze zvíkovecké návsi k místnímu hřbitovu⁵

Od zvíkoveckého hřbitovu k božím mukám⁶

5 *Mapy.cz*. [online]. Dostupné z URL: <https://mapy.cz/turisticka?x=13.6902577&y=49.9530272&z=17>. [Citováno dne 2017-04-04].

6 *Mapy.cz*. [online]. Dostupné z URL: <https://mapy.cz/turisticka?x=13.6967165&y=49.9496584&z=17>. [Citováno dne 2017-04-04].

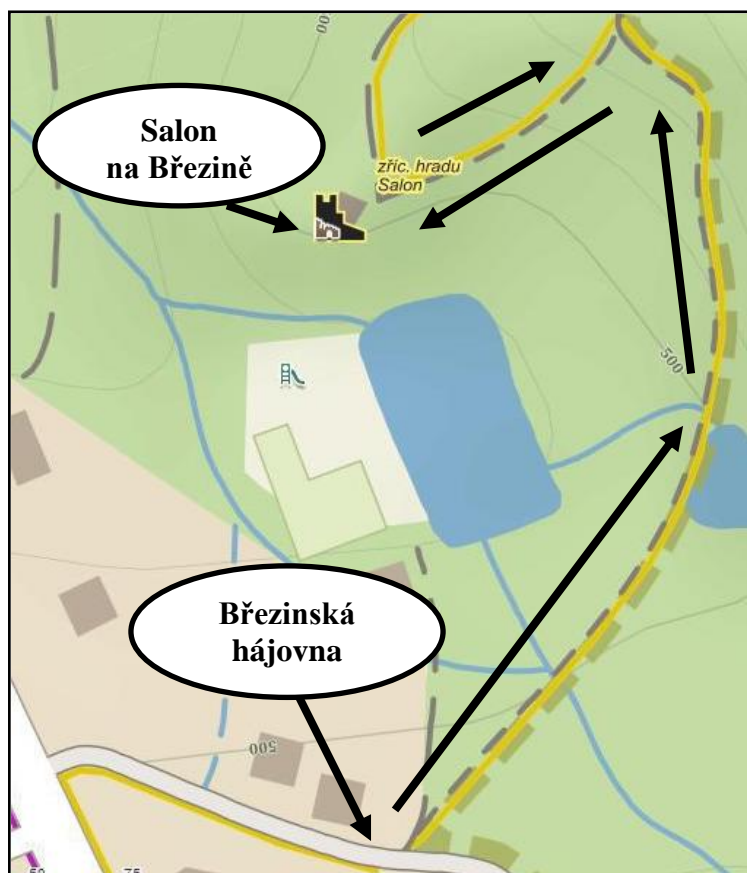
Od božích muk ke keltskému pokladu⁷

⁷ *Mapy.cz*. [online]. Dostupné z URL: <https://mapy.cz/turisticka?x=13.7025530&y=49.9493339&z=17>. [Citováno dne 2017-04-04].

Trasa: Salon na Březině - slovanské hradiště - Rumpál

Od březinské hájovny k Salonu⁸

Od hradu Salon na slovanské hradiště⁹

8 *Mapy.cz*. [online]. Dostupné z URL: <https://mapy.cz/turisticka?x=13.6055482&y=49.8084688&z=18>. [Citováno dne 2017-04-04].

9 *Mapy.cz*. [online]. Dostupné z URL: <https://mapy.cz/turisticka?x=13.6121142&y=49.8100976&z=16>. [Citováno dne 2017-04-04].

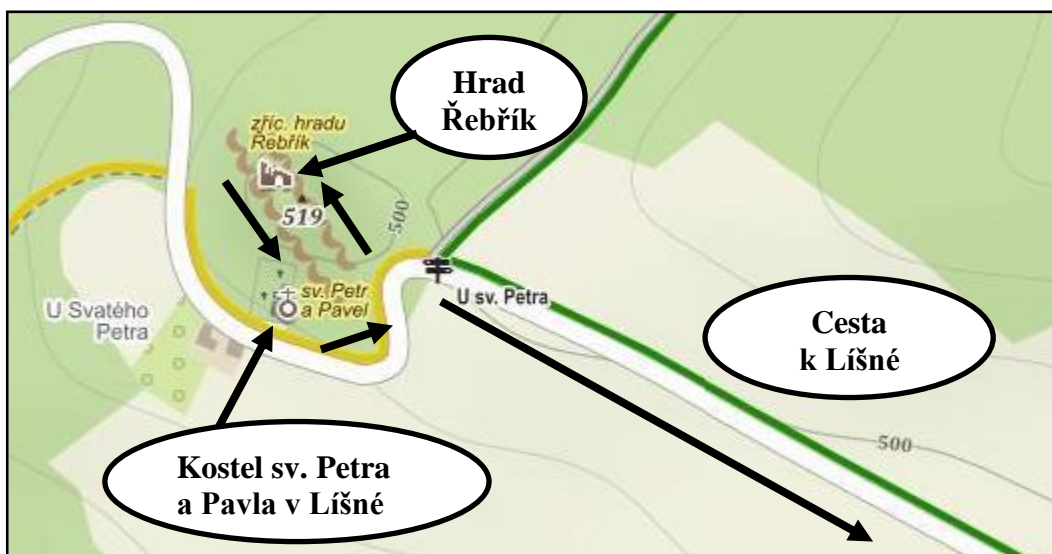
Od slovanského hradiště k paleontologickému nalezišti Rumpál a zpět k hájovně¹⁰

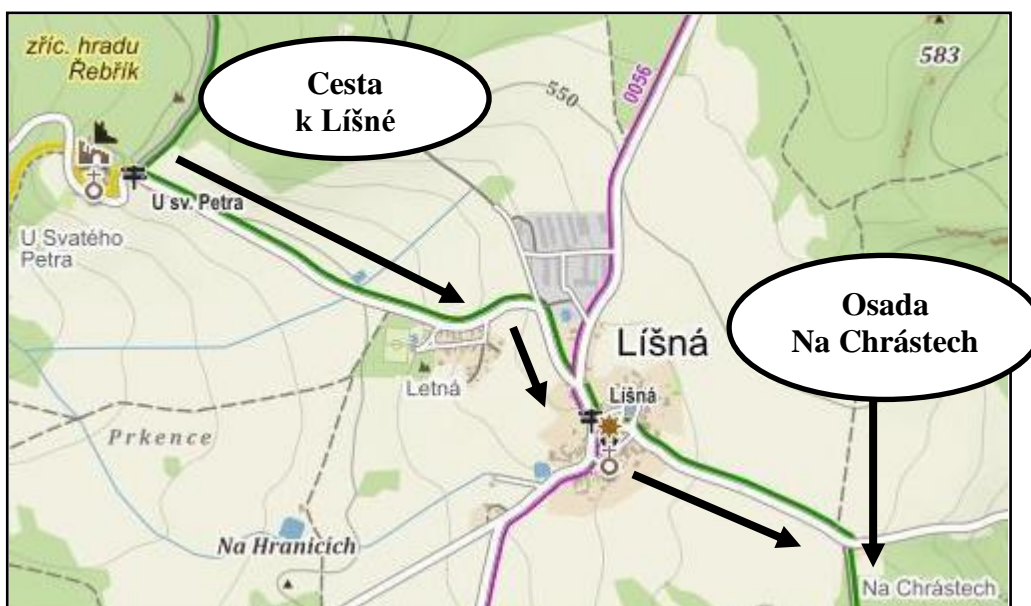
¹⁰ *Mapy.cz*. [online]. Dostupné z URL: <https://mapy.cz/turisticka?x=13.6274779&y=49.8104092&z=15>. [Citováno dne 2017-04-04].

Trasa: Hrad Řebřík - kostel sv. Petra a Pavla v Líšné - hrad Žebrák

Od kostela sv. Petra a Pavla v Líšné k pozůstatkům hradu Řebřík¹¹

Z hradu Řebřík k osadě Na Chrástech¹²

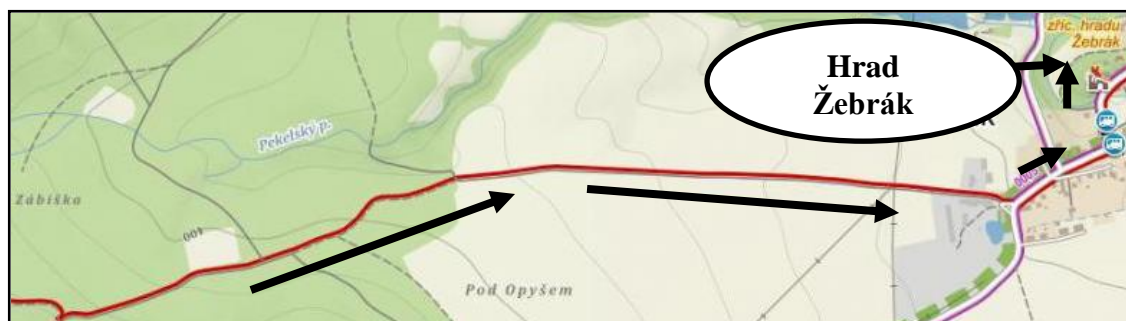
¹¹ *Mapy.cz*. [online]. Dostupné z URL: <<https://mapy.cz/turisticka?x=13.7886250&y=49.8910908&z=16>>. [Citováno dne 2017-04-04].

¹² *Mapy.cz*. [online]. Dostupné z URL: <<https://mapy.cz/turisticka?x=13.8015426&y=49.8913328&z=14>>. [Citováno dne 2017-04-04].

Po lesní cestě k hradu Žebrák¹³

Po lesní cestě k hradu Žebrák¹⁴

13 *Mapy.cz*. [online]. Dostupné z URL:

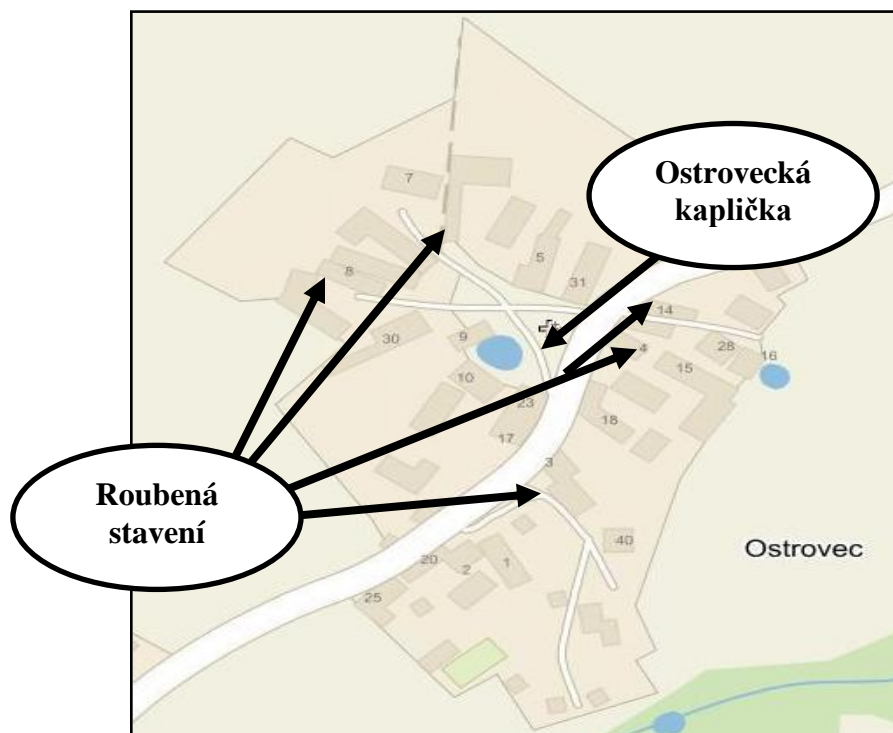
<<https://mapy.cz/turisticka?x=13.8317121&y=49.8802862&z=15>>. [Citováno dne 2017-04-04].

14 *Mapy.cz*. [online]. Dostupné z URL:

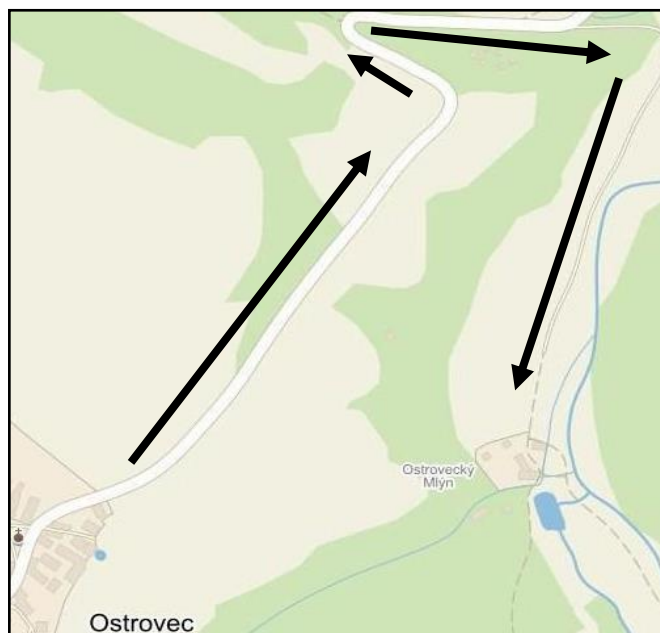
<<https://mapy.cz/turisticka?x=13.8723529&y=49.8809776&z=15&l=0>>. [Citováno dne 2017-04-04].

Trasa: Lidová architektura v Ostrovci - Zímův mlýn

Mapa Ostrovce¹⁵

Z Ostrovce k Zímovu mlýnu¹⁶

¹⁵ *Mapy.cz*. [online]. Dostupné z URL:

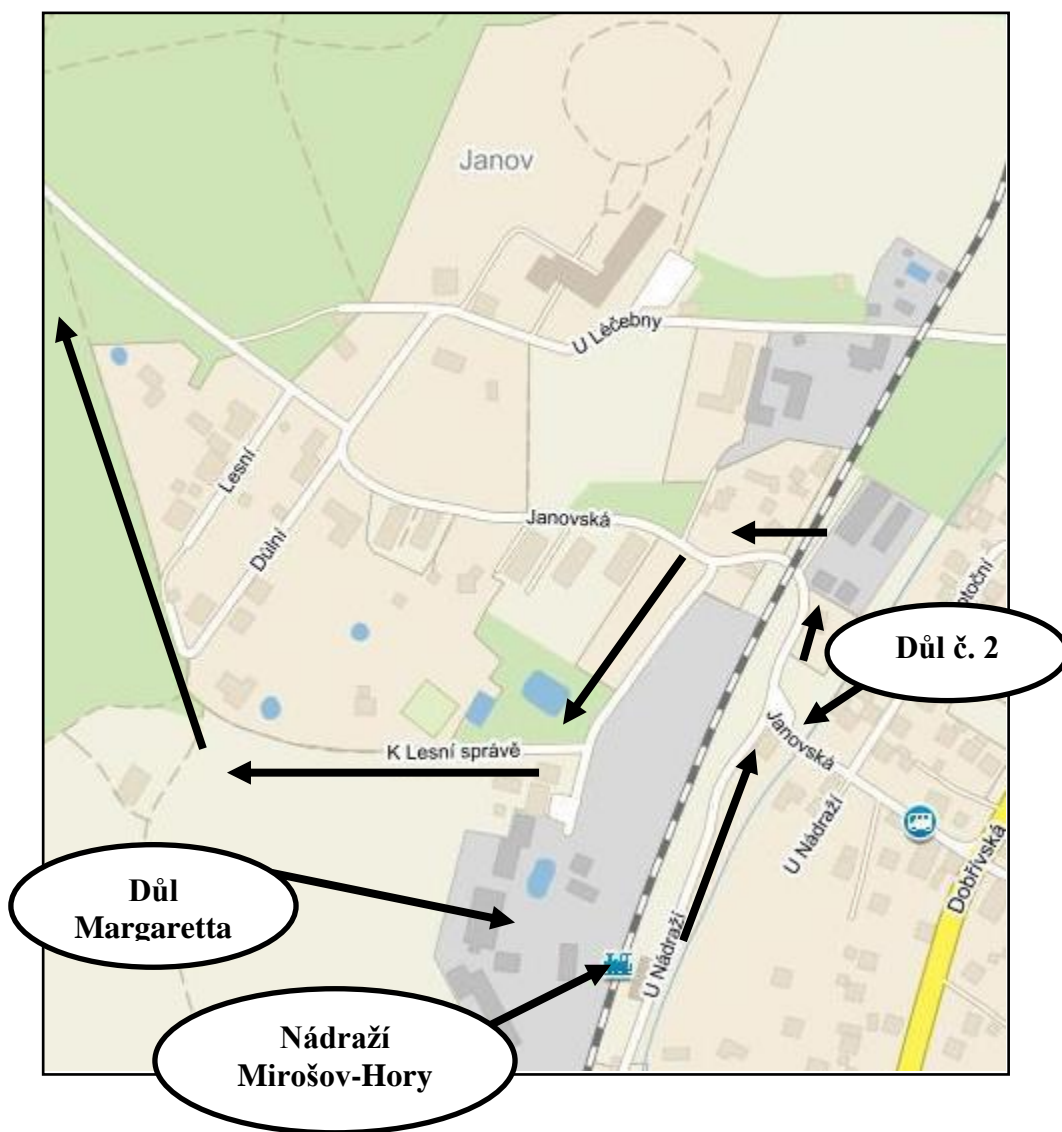
<<https://mapy.cz/zakladni?x=13.7281423&y=49.9183579&z=17&l=0&q=Ostrovec%203>>. [Citováno dne 2017-04-04].

¹⁶ *Mapy.cz*. [online]. Dostupné z URL:

<<https://mapy.cz/zakladni?x=13.7311410&y=49.9209829&z=16&l=0&q=Ostrovec%203>>. [Citováno dne 2017-04-04].

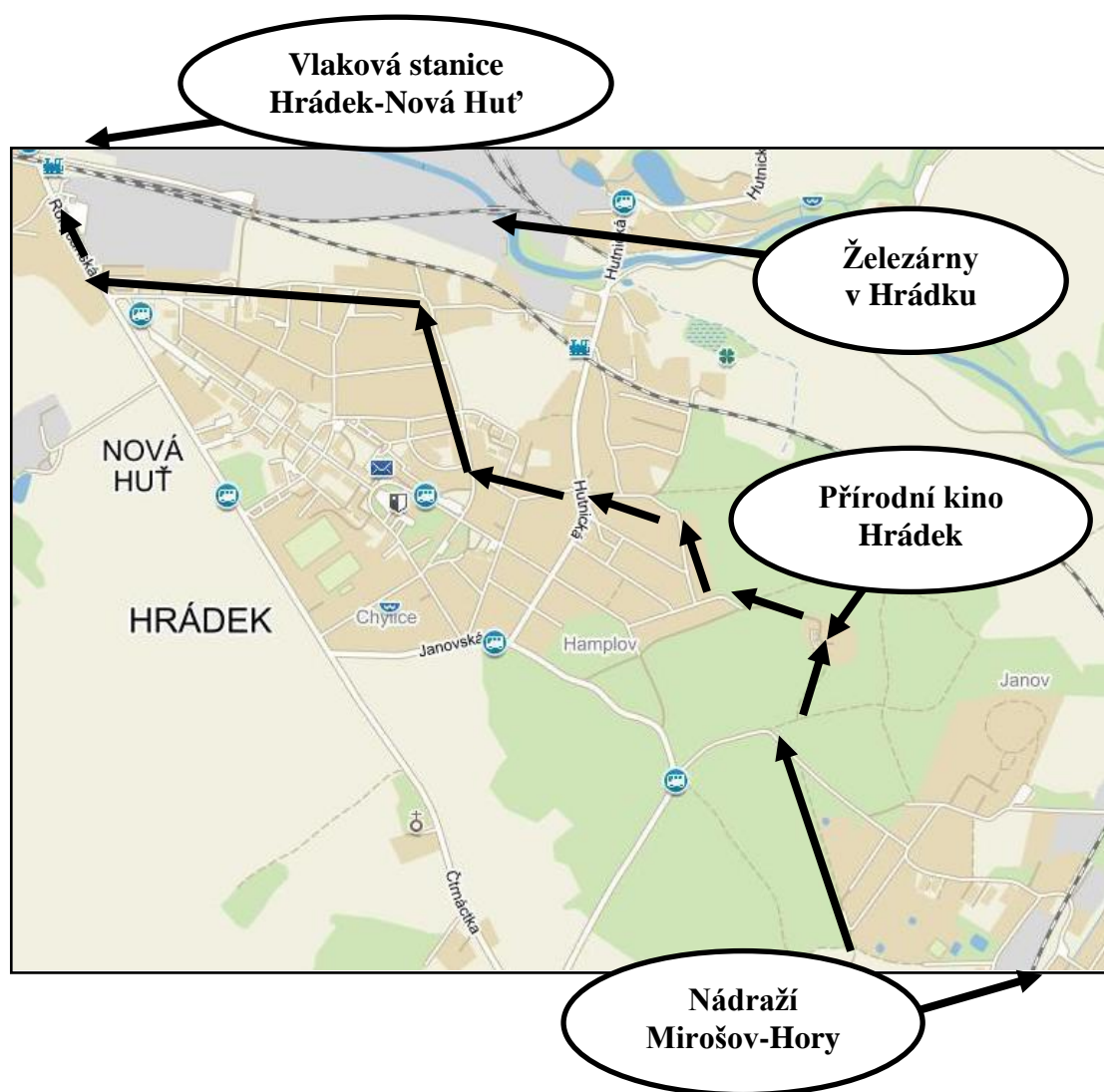
Trasa: Důl č. 2 - důl Margaretta - hrádecké železárny - Mirošovka

Okolí mirošovského nádraží Mirošov-Hory¹⁷

¹⁷ Mapy.cz. [online]. Dostupné z URL: <https://mapy.cz/zakladni?x=13.6652982&y=49.7028647&z=16>. [Citováno dne 2017-04-04].

Z nádraží Mirošov-Hory k hrádeckým železárnám¹⁸

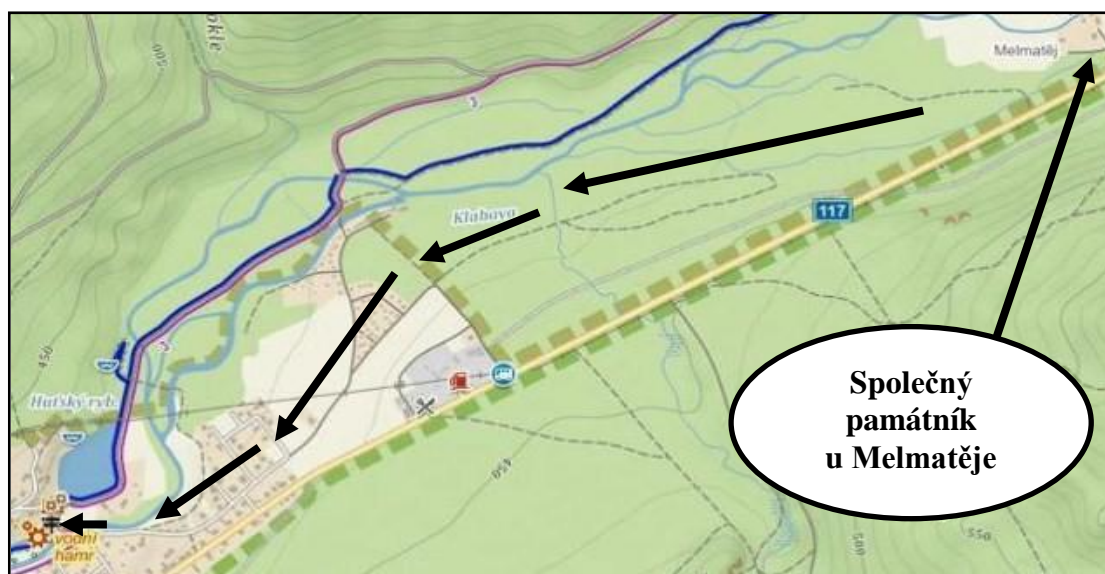
¹⁸ *Mapy.cz*. [online]. Dostupné z URL: <https://mapy.cz/zakladni?x=13.6591827&y=49.7099627&z=15&l=0>. [Citováno dne 2017-04-04].

Trasa: Strašice - Dobřív - Mirošov

Silnice ze Strašic do Dobřiva¹⁹

Od Melmatěje k Dobřivu²⁰

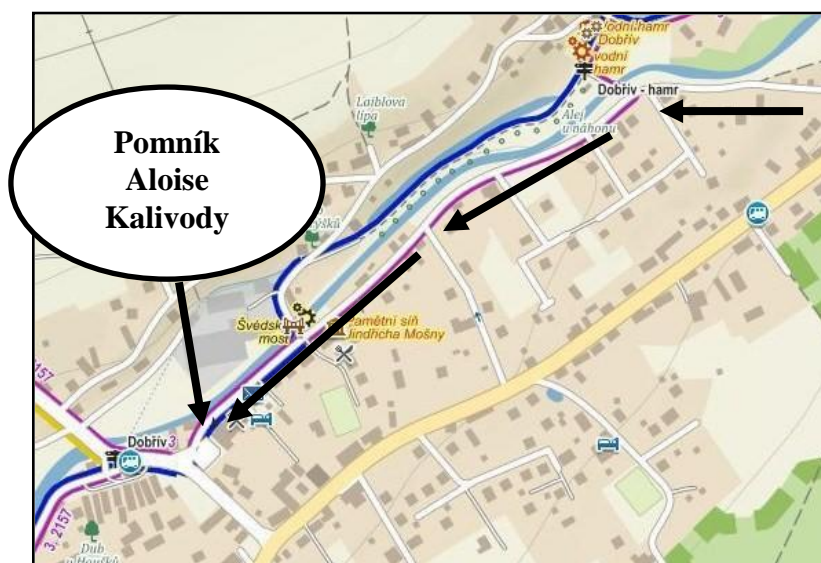
¹⁹ *Mapy.cz*. [online]. Dostupné z URL:

<https://mapy.cz/turisticka?x=13.7092224&y=49.7243155&z=15>. [Citováno dne 2017-04-04].

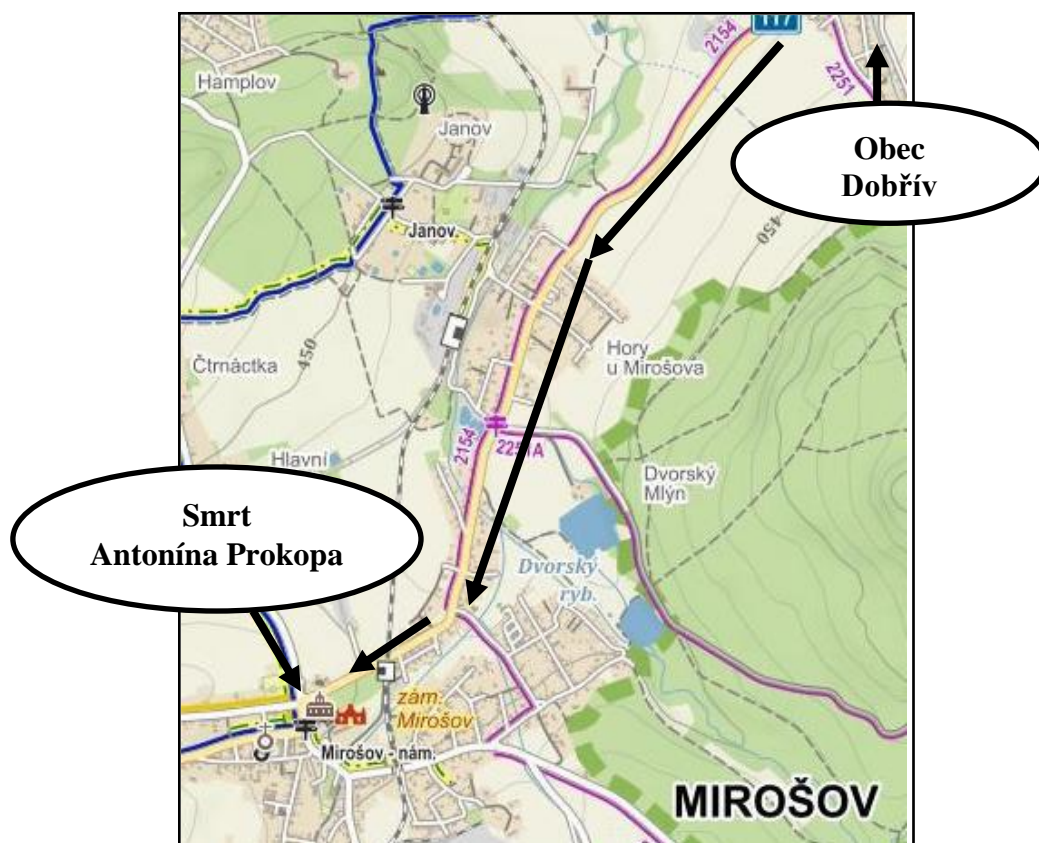
²⁰ *Mapy.cz*. [online]. Dostupné z URL:

<https://mapy.cz/turisticka?x=13.6955202&y=49.7140401&z=15&l=0>. [Citováno dne 2017-04-04].

Cesta Dobřívem²¹

Z Dobřív do Mirošova²²

21 *Mapy.cz*. [online]. Dostupné z URL:

<<https://mapy.cz/turisticka?x=13.6891166&y=49.7160958&z=16>>. [Citováno dne 2017-04-04].

22 *Mapy.cz*. [online]. Dostupné z URL:

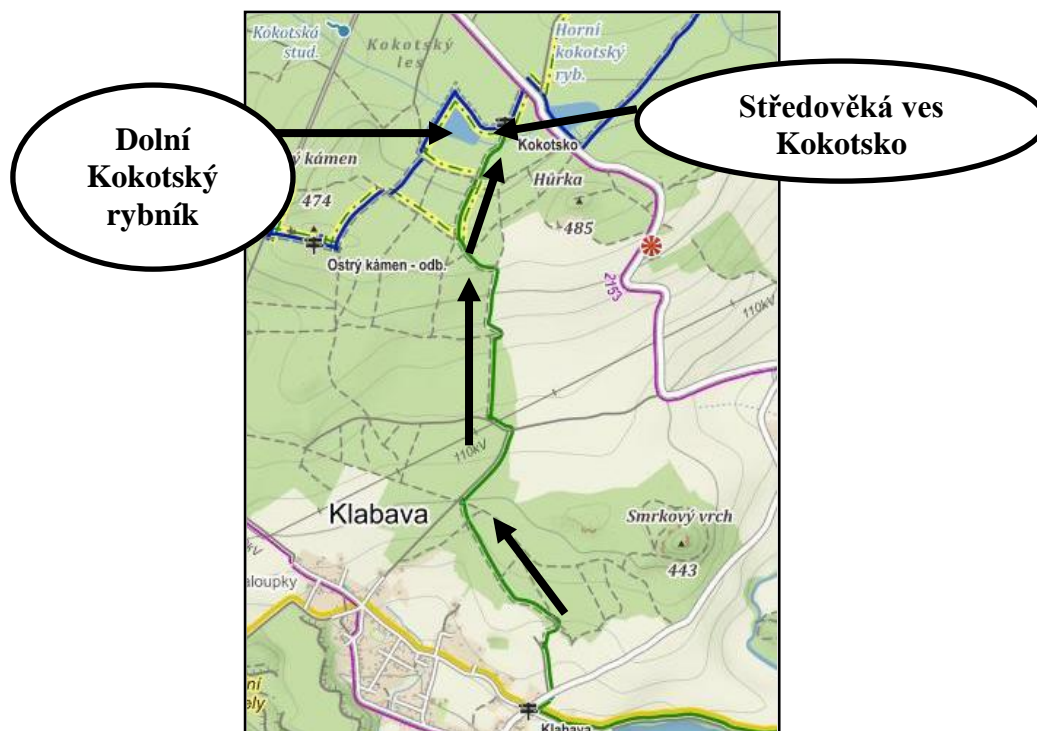
<<https://mapy.cz/turisticka?x=13.6765516&y=49.6946257&z=14&l=0>>. [Citováno dne 2017-04-04].

Trasa: Kostel Navštívení Panny Marie na Vršíčku - Klabavská přehrada - Husův památník - středověká ves Kokotsko

Z Vršíčku do Klabavy²³

Z Klabavy na Kokotsko²⁴

23 *Mapy.cz*. [online]. Dostupné z URL: <https://mapy.cz/turisticka?x=13.5593927&y=49.7565333&z=15&l=0>. [Citováno dne 2017-04-04].

24 *Mapy.cz*. [online]. Dostupné z URL: <https://mapy.cz/turisticka?x=13.5518396&y=49.7640323&z=14&l=0>. [Citováno dne 2017-04-04].

Seznam příloh

Příloha 1: Památník Jaroslava Krafťa	B
Příloha 2: Vnitřní val na vrcholu Žďáru	B
Příloha 3: Kostel Nanebevzetí Panny Marie ve Zvíkovci	C
Příloha 4: Boží muka	C
Příloha 5: Pomníček na místě nálezů keltského pokladu	D
Příloha 6: Hrad Salon na Březině	D
Příloha 7: Pozůstatky slovanského opevnění na hradišti Březina	E
Příloha 8: Přírodní památka Rumpál	E
Příloha 9: Dochovaná studna v jádře hradu Řebřík	F
Příloha 10: Boční pohled na kostel sv. Petra a Pavla v Líšné	F
Příloha 11: Hrad Žebrák	G
Příloha 12: Palác Václava IV. na hradě Žebrák	G
Příloha 13: Roubená zvonička v Ostrovci	H
Příloha 14: Roubená chalupa v Ostrovci	H
Příloha 15: Zímův mlýn v Ostrovci	I
Příloha 16: Důl č. 2	I
Příloha 17: Důl Margaretta	J
Příloha 18: Pohled z nádraží Mirošov-Hory na místo, kde stál důl Margaretta	J
Příloha 19: Pohled na hrádecké železárny	K
Příloha 20: Pomníčky obětí konce 2. světové války u Melmatěje	K
Příloha 21: Pomník Aloise Kalivody v Dobřívě	L
Příloha 22: Kostel Navštívení Panny Marie na Vršíčku	L
Příloha 23: Klabavská přehrada	M
Příloha 24: Husův památník	M
Příloha 25: Pohled na pozůstatky sídla velmože na Kokotsku	N
Příloha 26: Dolní kokotský rybník	N

Přílohy

Příloha 1: Památník Jaroslava Krafta³¹¹

Příloha 2: Vnitřní val na vrcholu Žďáru³¹²

311 Foto autor.

312 Foto autor.

Příloha 3: Kostel Nanebevzetí Panny Marie ve Zvíkovci³¹³

Příloha 4: Boží muka³¹⁴

313 Foto autor.
314 Foto autor.

Příloha 5: Pomníček na místě nálezů keltského pokladu ³¹⁵

Příloha 6: Hrad Salon na Březině ³¹⁶

315 Foto autor.

316 Foto autor.

Příloha 7: Pozůstatky slovanského opevnění na hradišti Březina³¹⁷

Příloha 8: Přírodní památka Rumpál³¹⁸

317 Foto autor.

318 Foto autor.

Příloha 9: Dochovaná studna v jádře hradu Řebřík³¹⁹

Příloha 10: Boční pohled na kostel sv. Petra a Pavla v Líšné³²⁰

319 Foto autor.
320 Foto autor.

Příloha 11: Hrad Žebrák³²¹

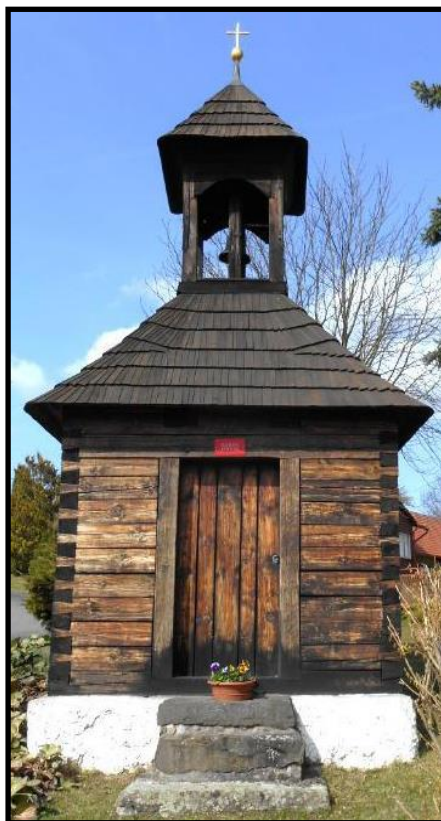
Příloha 12: Palác Václava IV. na hradě Žebrák³²²

321 Foto autor.

322 Foto autor.

Příloha 13: Roubená zvonička v Ostrovci³²³

Příloha 14: Roubená chalupa v Ostrovci³²⁴

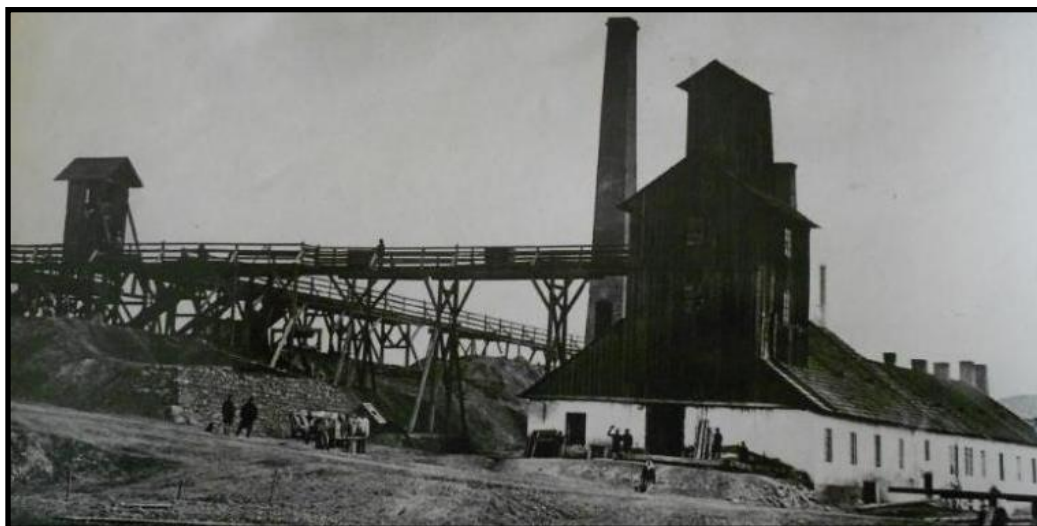

323 Foto autor.
324 Foto autor.

Příloha 15: Zímův mlýn v Ostrovci³²⁵

Příloha 16: Důl č. 2³²⁶

325 Foto autor.

326 SOKA Rokycany. Fond Jan Pokorný. Č. fondu 558. Inv. nezpr. *Šachty do r. 1904.*

Příloha 17: Důl Margaretta³²⁷

Příloha 18: Pohled z nádraží Mirošov-Hory na místo, kde stál důl Margaretta³²⁸

327 SOKA Rokycany. Fond Jan Pokorný. Č. fondu 558. Inv. nezpr. *Šachty do r. 1904.*
328 Foto autor.

Příloha 19: Pohled na hrádecké železářny³²⁹

Příloha 20: Pomníčky obětí konce 2. světové války u Melmatěje³³⁰

329 Foto autor.

330 Foto autor.

Příloha 21: Pomník Aloise Kalivody v Dobřívě³³¹

Příloha 22: Kostel Navštívení Panny Marie na Vršíčku³³²

331 Foto autor.
332 Foto autor.

Příloha 23: Klabavská přehrada³³³

Příloha 24: Husův památník³³⁴

333 Foto autor.

334 Foto autor.

Příloha 25: Pohled na pozůstatky sídla velmože na Kokotsku³³⁵

Příloha 26: Dolní kokotský rybník³³⁶

335 Foto autor.

336 Foto autor.